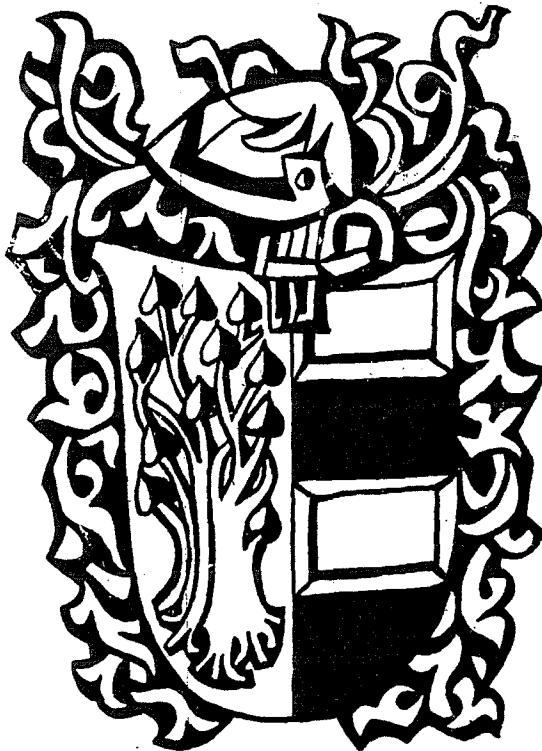

ZÁVODNÍ KLUB ROH
KRÁLOVOPOLSKÉ STROJÍRNY
BRNO

I
N
F
O
R
M
A
C
E

GENEALOGICKÉ
A HERALDICKE

2
1985

Z ČINNOSTI KLUBU

Genealogické pondělky

organisované naším GHK zejména pro začínající genealogy-amatéry, staly se již neodmyslitelnou součástí náplně naší činnosti. Je stále dost námětů pro jednotlivá setkání, plánovaná na 10 pondělků dopředu i dost zájemců o výměnu zkušeností a diskuse o přednesených tématech. Program, případně změny, jsou uveřejňovány v klubovní vývěsce v ulici Solniční. Velkému zájmu se těšily instruktáže Dr. Mileny Flodrové na téma "Cechy a řemesla" a Dr. Jiřího Adámka "O vývoji správy v XVIII. až XX. století" a téhož téma "Války, válečná tažení a bitvy, které bojovaly naše předky". V dalších besedách se zaměříme na spolupráci genealoga s genetikem (nejbližší téma bude "Příčiny úmrtí našich předků"). Budeme se zajímat o akci "Brno jako městská památková rezervace" a v exkursích se projdeme jádrem starého Brna a navštívíme hroby významných osobností na brněnském Ústředním hřbitově.

Mojmír Procházka

Zpráva o zasedání.

Ve dnech 5.2 - 7.2. t.r. se předseda GHK s. Špírk zúčastnil valného shromáždění ČSTVS v Praze. Dne 6.2. pronesl příspěvek, ve kterém se též zmínil o činnosti GHK KSB. V tomto příspěvku vyzvedl podíl bádání členů o dějinách techniky v ČSSR. V této oblasti spolupracujeme se slovenskými kollegy. Na shromáždění byly navázány kontakty s dalšími slovenskými badateli. Tito projevili též zájem o naše GHI, které byly vystaveny na výstavce publikací v sále.

red.

Sbírka pečetidel Moravského muzea v Brně.

Pracovník Moravského muzea v Brně PhDr. Jan Chaloupka vědecky zpracoval zdejší sbírku pečetidel a též o jejich častech vydal statě v odborných časopisech. O některých z nich jsme také informovali v našich GHI. To bylo jistě dostatečným důvodem, abychom dr. Chaloupku pozvali na naši členskou schůzi konanou dne 19. března a požádali ho o proslovení přednášky na toto téma.

Dr. Chaloupka se stručně zmínil o vzniku a vývoji fondu, pak hovořil o zpracování pečetidel, podrobně se zabýval sfragistickou charakteristikou. Těžiště přednášky bylo věnováno heraldickému obsahu pečetidel. Přednáška byla doprovázena množstvím fotografií a kreseb pečetidel. Musíme znova opakovat přání, aby obdobným způsobem byla zpracována poslední část sbírky - rodinná pečetidla.

red.

Jarní schůzka funkcionářů GH klubů.

Dne 20. dubna 1985 se konala pravidelná schůzka zástupců genealogických a heraldických klubů, kterou uspořádala tradičně genealogická a heraldická sekce Vlastivědné a muzejní společnosti v Olomouci. Jako obvykle se schůzky zúčastnili kromě pořadatelů zástupci Klubu genealogů a heraldiků z Ostravy, České numismatické společnosti - pobočka Heraldika a našeho klubu. Po delší době se zúčastnil delegát Klubu historiografie z Prahy, který zastupoval dr. J. Honc, CSc.

Olomoučtí hostitelé připravili příjemné prostředí schůzky, která měla dva hlavní body pořadu. V prvé části proběhla výměna informací o činnosti jednotlivých klubů, nových přednáškách, publikacích a stavu vydávání periodik. Tato výměna názorů a poznatků je užitečná a pomáhá při sestavování plánů na další období. Taktéž byla podána zpráva o vzniku genealogicko-heraldické sekce Slovenské historické společnosti, kte-

rá se hodlá koordinačních schůzek v budoucnu zúčastňovat.

V druhé části se účastníci rozdělili do dvou sekcí, heraldické a genealogické. Jednání obou probíhalo v čílém pracovním duchu.

Genealogové měli na programu návrh vydání genealogické příručky. O ní se na schůzkách hovořilo již dříve, nyní však jsou jednání daleko konkrétnější, důležité bylo, že se schůzky zúčastnily všechny zainteresované organizace. Jednotliví zástupci přednesli své návrhy, jak by příručka měla vypadat a co by měla obsahovat. Žde se projevila určitá různost názorů na význam a poslání příručky. Kromě jiného bylo dohodnuto, že do podzimní schůzky připraví jednotliví zástupci přesnéjší koncepce příručky, které budou sjednoceny. Dále budou předloženy návrhy na složení redakční rady, která by celou práci řídila. Kdo ví, jak citelně je absence podobné knihy pociťována, uzná, že se jedná o skutečně užitečný, ale i náročný projekt, kde je třeba připravit každý krok. Nyní je vytvořena vhodná situace, v níž by mohly přípravné práce rychle pokročit. Nás klub učiní vše potřebné, aby se práce zdárně rozběhla.

Zatímco genealogové řešili úvodní problémy další spolupráce, heraldikové zasedali již v ryze pracovním duchu nad dalšími materiály připravované heraldické terminologické konvence. Byly připomenuty dosavadní zkušenosti s užíváním dosud schválených termínů. Konvence má zatím podobu interního materiálu, podle něhož sjednocují redakční rady terminologii v článcích pro své časopisy (Zpravodaj GHK Ostrava, Heraldická ročenka a Genealogické a heraldické informace). Hlavním bodem jednání bylo schválení termínů z oblasti hornictví, které připravili kolegové z Ostravy a termínů některých obecných figur (zvířata, ptáci, nižší živočichové), které předložili zástupci našeho klubu. Oba soubory (cca 100 termínů) byly podrobeny detailnímu rozboru a po malých úpravách schváleny a doporučeny k dalšímu užívání. Protože z časových důvodů nebylo možno projednat návrhy termínů, které připravili ko-

legové z Prahy, bylo dohodnuto, že pracovní skupina heraldické terminologické konvence se sejde v červnu v Brně; pořadatelem bude náš klub.

Olomoucké setkání opět potvrdilo užitečnost podobných schůzek, které pomáhají koordinovat činnost našich klubů.
red..

Za genealogickými a heraldickými památkami do okolí Měřína.

Cílem 15-ti členné skupiny účastníků sobotní vlastivědné vycházky brněnské GHK dne 27. dubna 1985 byla návštěva městečka Měřín s obcemi Netínem a Stráneckou Zhoří, zaměřená na tamní genealogické a heraldické památky.

Dva figurální renesanční náhrobníky ve farním chrámu sv. Jana Křtitele upomínají na pány Chroustenské z Malovar, kteří drželi měřínský statek v letech 1559 - 1621. Za účast na stavovském povstání jim byl majetek zkonfiskován a prodán za 68.000 zl. Přembaldovi hr. Collaltovi. V boční kapli Panny Marie nachází se náhrobník rytíře Jana Chroustenského z Malovar, a z Chroustenic, na Myslibořicích a Rudolci, v brnění, s přilbou u nohy a štítem se znakem pánů Chroustenských z Malovar - dvěma ráčími klepety. Na okrajích náhrobní desky jsou čtyři štítky, z nichž však pouze jeden nese erb Janovy manželky Johanky z Tetova a Malenovic. Ve svorníku pozdně gotické klenby v kapli je umístěn erb, na němž jsou patrně vyznačeny tři zuby. Druhý figurální náhrobník se nachází na epištolní straně oltáře a připomíná Karla Chroustenského z Malovar (+ 1587). U klečící postavy jsou znaky Chroustenských z Malovar, pánu z Tetova a Zalužských ze Zalužic. Na klenbovém oblouku je barvíře prováděn znak Hohenzollernů, kteří byli predestinovanými dědici fideikomisního collaltovského zboží. Za zmínku stojí také románský vstupní portál chrámu, který upomíná na dobu, kdy stavba měla podobu trojlodní baziliky a měřínské proboštství patřilo konventu benediktinů v Třebíči.

Netínský kostel Nanebevzetí Panny Marie je v základech

rovněž románskou stavbou s několika zachovalými gotickými fragmenty (sedile, sanktuarium, ostění bočního portálku). Období nekatolické správy zde připomínají fragmenty pozdně gotických fresek. V kostele se nacházejí dvě krypty. V presbytáři je pohřbena Marie Eleonora vévodkyně z Quastally, rozená vévodkyně Holštejnská (+ 28.2.1764). Druhá, krytá kamenou deskou s plastickým znakem pána Stráneckých ze Stráneck, ukrývá tělesné pozůstatky Leopolda dědice norského, vévody šlesvicko-holštejnského, hraběte oldenburského (+ 1742), Jana st. Stráneckého ze Stráneck (+ 5.5.1572), Aleše Stráneckého ze Stráneck (+ 1620), Josefa Jana z Rumerskircha (nar. 1711, + 1718) a Magdaleny Manské z Reichenstala, rozené Kozlovské (+ 12.4.1681).

Na návštěvě nedaleko farního chrámu je umístěna pseudogotická hrobka knížat z Lobkovic, vybudovaná nákladem kněžny Leopoldiny v letech 1869-1871. V kryptě jsou kovové rakve, na nichž jsou připevněny knížecí erby rodu Lobkoviců. Ukrývají tělesné pozůstatky Ludvíka Karla knížete z Lobkovic (nar. 30.11.1807, + 3.9.1882), Leopoldiny kněžny z Lobkovic, rozené princezny z Lichtenštejna (nar. 4.11.1815, + 8.9.1889), Rudolfa knížete z Lobkovic, rytíře řádu Zlatého rouna a vojenského řádu Marie Terezie, polního zbrojmistra, velitele 4. armádního sboru v Uhrách a Ludvíka Leopolda knížete z Lobkovic (nar. 1843, + 1868).

V hrobce jsou dále umístěny dvě rakve Harrachů a to Františka Alfréda Harracha, majitele velkomeziříčského panství od roku 1908 (+ 1937) a jeho druhé manželky Sarah, rozené princezny Hohenlohe-Waldenburg.

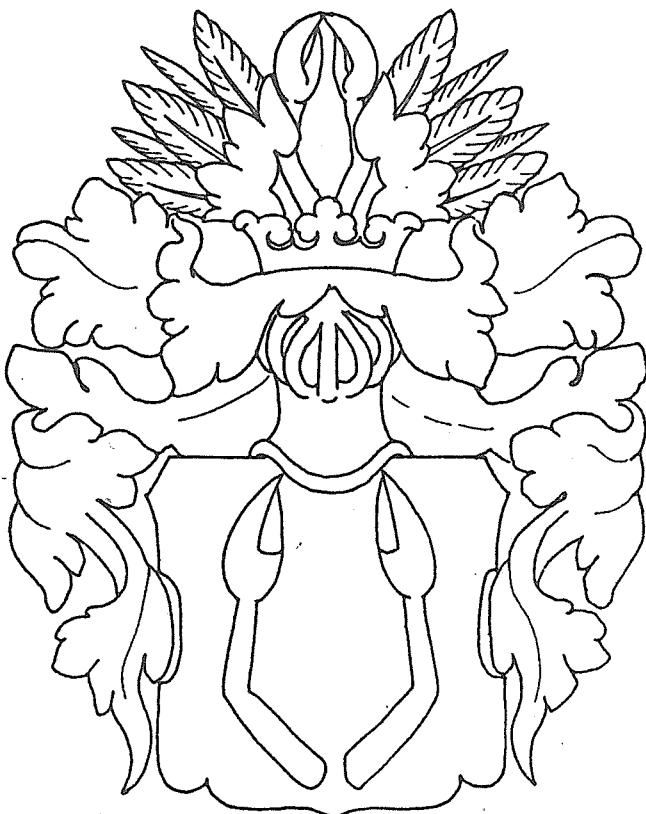
Okna v kapli nad kryptou nesou barevně provedené, do olova zlatité erby knížat z Lobkovic a z Lichtenštejna. Tytéž erby jsou provedeny v kameni a nacházejí se nad vchodem do kaple.

Čtyřkřídlá jednopatrová budova původně renesančního zámku ze 16. století ve Stránecké Zhoři (předtím Pivcově), se zachovalými nárožními věžemi, připomíná majitele panství pá-

ny Stránecké ze Stránc, hraběcí rod Rabattů a rytíře Rumers-kirchy. Ze zajímavých architektonických fragmentů se v jinak devastovaném objektu zachovala barokní kašna z roku 1684 s maskaronovým chrličem.

Přes studené počasí lze vlastivědnou vycházku do okolí Měřína považovat za celkově zdařilou.

Ing. Jan Špatný

Erb z náhrobníku Jana Chrouztenského z Malovar v Uhlířském

ČLÁNKY A STUDIE

Krajířové z Krajku a jejich rodové souvislosti v genealogickém bádání čtyř staletí.

Jiří Stibor

Začalo to vlastně tím, když jsem se seznámil s rodokmenem Krajířů z Krajku v Procházkově podání. Dostal se mi do rukou brzy poté, kdy jsem se marně snažil zjistit něco bližšího o Voršile z Krajku, manželce Linharta Collony z Felsu. Samozřejmě bez úspěchu. Až Procházkův rodokmen dával odpověď. Ta však byla v rozporu s vývodem Marie Eleonory Petřvaldské sv. p. z Petřvaldu, v němž je Voršila uváděna v jiných souvislostech. (Viz Zpravodaj Klubu genealogů a heraldiků v Ostravě č.12, s.3-10). Komu lze věřit? A je vůbec možné budovat genealogii na důvěře ve spolehlivost známých pramenů a dosavadní literatury? Pochybnosti mne vedly ke studiu, během něhož jsem postupně narážel na další rozpory a nepřesnosti. Panský rod, o němž jsem se dosud domníval, že jeho rodokmen je jednou provždy zpracován a uzavřen, se začal jevit podstatně jinak. A toto poznání mne přivedlo k myšlence, abych se pokusil doplnit a upřesnit dosavadní znalosti i poukázal na rozpory.

Domnívám se, že uvedený výběr prací českých a moravských rodopisců je dostatečně reprezentativní a dobré posloužil stanovenému cíli.

Když Bartoloměj Paprocký z Hloholy sbíral rodopisný materiál ke svému "Zrcadlu", byli už Krajířové vymírajícím rodem, o jehož předcích se vědělo něco málo z rodinného podání, titulářů a ne vždy spolehlivých vývodů. Nemohl opomenout panský rod, který přes svůj cizí původ u nás zdomácněl. Vzhledem k možnostem své doby, k nimž vedla studia písemností a kronik patřilo nepochybně i autorovo vlastní poznání a styk s rodina-

mi předních zemských úředníků, vykonal Paprocký značný kus práce a shromáždil cenné zprávy. Podle charakteru jeho zpráv o Krajířích z Krajkou však musím předpokládat, že nepatřili k okruhu rodů z jeho hlediska "zajímavých". Největší znalosti měl o rodině a předcích Oldřicha Krajíře z Krajkou na Dačicích, kde si také nepříliš důkladně prohlédl náhrobky. ¹⁾

Uplynulo několik desítek let od vydání "Zrcadla", když vlastenecky smýšlející jezuita Bohuslav Balbín, veden snahou probudit pobělohorskou šlechtu z národní vlažnosti, začal stavovat její rodokmeny a sbírat zprávy o slavných činech jejich předků. V jeho podání nacházíme rodokmen Krajířů z Krajkou s mnoha nepřesnostmi. Hlavní pozornost věnoval jejich potomstvu po přeslici, Kinským a Šlejnicům, rodům, z nichž pocházel i jeho největší příznivci, prezident apelačního soudu František Oldřich hr. Kinský a litoměřický biskup Maximilián Rudolf sv. pán ze Šlejnic. ²⁾

Novým pednětem ke kritickému zkoumání národních dějin byla doba osvícenství. Do ní spadá také působení Jana Petra Cerroniho, zaníceného sběratele starých památek. Jeho rozsáhlá genealogická sbírka obsahuje množství informací, značným nedostatkem je však její malá přehlednost. Snad právě proto jí nebylo ke škodě věci již dříve využito. ³⁾

Obrovské dílo Augusta Sedláčka na dlouhou dobu ustálilo představy o genealogii českých šlechtických rodů a dodnes poskytuje spolehlivou oporu všem, kteří chtějí vystačit s osvědčenými zprávami. ⁴⁾

Činnost Josefa Pilnáčka je pro genealogii moravských šlechtických i měšťanských rodů logickým završením předešlého vývoje. Krajířům z Krajkou věnoval značnou pozornost a jím sestavený rodokmen lze jistě právem považovat za nejúplnejší. Přesto i zde najdeme řadu bílých míst, z nichž nejméně pochopitelné je vynechání mladoňovické větve rodu. ⁵⁾

Současnost představují dvě práce, vzniklé na různých místech a z rozdílných podnětů. Výběr jejich informací je samozřejmě podmíněn okruhem čtenářů, k nimž se autoři obra-

cejí.

Genealog Roman Procházka se snažil podat ve své knize o vymřelých českých panských rodech odpověď i v případech, kteře jeho předchůdci přešli raději mlčením.⁶⁾

Kolektiv autorů pod vedením Metoděje Zemka zpracoval záslužné dílo, věnované hradům, zámkům a tvrzím jižní Moravy. Populárně pojatá kniha přináší v příloze rovněž znaky a rodokmeny nejznámějších feudálních rodů oblasti, mezi nimi i Krajiřů z Krajku.⁷⁾

Porovnáním rodokmenů jednoho panského rodu by měla být zodpovězena otázka, zda současná genealogie pokročila od Pilnáčkových dob kupředu. Odpověď podává předložená rekonstrukce rodokmenu Krajiřů, sestavená na základě srovnání výše jmenovaných a s přihlédnutím k dalším pramenům a literatuře. Pro jeho přehlednost označuji základní citované práce velkými písmeny následovně:

Paprocký	A	Pilnáček	E
Balbín	B	Procházka	F
Cerroni	C	Hradý JM	G
Sedláček OSN a Hradý	D		

I. generace:

Konrád, majitel hradu Kreigu v Korutanech, hofmistr krále Václava II (A,C). Jeho příbuzní: Friedrich, korutanský číšník, kolem roku 1270 přívrženec Filipa ze Spanheimu, Vilém z Krajku, svědek listiny vévody Oldřicha III. ze Spanheimu, stoupenec krále Přemysla II. Otakara.⁸⁾

II. generace - syn Konráda:

Jiří (A,C) bez bližších zpráv

III. generace - syn Jiřího:

Wolfgang (B,C) jinak Konrád (F)

Spojenec rakouského vévody Albrechta II. Kulhavého, který

získal Furlansko. S vybranou skupinou rytířů provázel Karla IV. ke korunovaci do Milána. Za poskytované služby s 50 ozbrojenými při obléhání Gurých mu vévoda Albrecht II. 18. února 1355 ve Vídni zastavil hrad Grafenstein. Od téhož získal zástavu danou z Celovce ve výši 1730 zl. Roku 1377 se účastnil s vévodou Albrechtem III. výpravy proti pohanským Prusům. V letech 1365-1369 byl korutanským hejtmanem, od roku 1373 také hejtmanem v Kraňsku. Obránce měst Cividale a Pordedone ve Furlanském proti Benátčanům, za což byl odměněn vévodou Leopoldem III. 2. listopadu 1376 obnosem 1960 zl. Zemřel kolem roku 1378. Spolu s manželkou Annou z Ehrenfelsu pochován pod náhrobkem ve sv. Vítu nad Glanou. Nedávno tam byl při bourání znova objeven.⁹⁾ Manželka Anna z Ehrenfelsu (1380) (B,C,F)

IV. generace - synové Konráda:

1. Konrád II. (B,C,D,E,F,G)

V bojích Leopolda III. proti padovskému pánu Františkovi z Carrary táhl roku 1383 se 400 českými kopiníky na pomoc oblézenému městu Trevisu. Roku 1380 majitelem Lomnice, kterou roku 1381 vyměnil za Landštejn. Roku 1386 mu postoupil Předota z Mutišova dvůr s tvrzí Mutišov a 2 lány s chalupou, od Jimrama z Jakubova získal Cizkrajov. Do roku 1385 byl nejvyšším hofmistrem krále Václava IV., prý nebezpečné pokousán královým psem. Vyslancem Václava IV. u anglického dvora. Za nepokojů v době vlády akvilejského patriarchy Jana V., předtím biskupa litomyšlského, se stal Konrád II. pánum měst Ciuza, Venzone, Gemona, Monfalcone, která byla roku 1393 patriarchou za finanční pomoci Benátčanů vykoupena. Zemřel před rokem 1400.¹⁰⁾

Manželka Lukrécie ze Stubenberka (B), dcera Jakuba (C).

2. Gothard, roku 1385 získal od bratra hrad Bled v Korutanech (E).

V. generace - děti Konráda II:

1. Anežka, manžel Jiří sv. p. Tschernembel (C).

2. Kateřina, manžel Jan v. Kuchler (C).

3. Jan (A,C,D,E,G)

V letech 1419-1425 hejtmanem v Pordedone ve Furlanském, roku 1428 hejtmanem v salcburském Friesachu.¹¹⁾ Roku 1428 hájil proti husitům Břeclav. V letech 1431, 1436 a 1444 se připomíná na Frejštejně a Cizkrajově, zástavně držel i České Budějovice. Do roku 1437 zastával hodnost zemského hejtmana markr. Moravského. Roku 1433 povyšen císařem Zikmundem do stavu říšských svobodných pánských r. 1448 byl korutanským číšníkem. Spolu s bratrem Konrádem listinou z 3. června 1446 přislíbili císaři Zikmundovi navrácení všech zástav v rakouských zemích s vyjímkou Starhembergu.¹²⁾

Poháněn Benešem a Vilémem z Miličína pro dluhy 33 a 40 kop gr. stř. a ještě roku 1447 žádal o nemocný rok.¹³⁾ Jmenován mezi moravskými stavy při porovnání rozepře české a moravské šlechty ve Velkém Meziříčí 11. srpna 1440 i v landfrýdu uzavřeném na obecním sněmu v Brně 28. ledna téhož roku.¹⁴⁾ Zemřel roku 1464.¹⁵⁾

Manželka Klára von Kuchler (C).

4. Jiří (C,D,E,G)

Majitel Nové Bystřice, 25. dubna 1384 zasnouben s Klárou z Hradce, dcerou Jindřicha III. Věno 750 kop jí pojištěno na Bystřici, svatba měla být 8 let po uzavření smlouvy.

5. Ondřej (C,D,E), manželka Kateřina sv. paní v. Rohn (C), zakladatel větve v Krajině.

6. Hartneid (C,D,E)

7. Lipolt (C,D,E,F,G), r. 1404 pán na hradě Landštejně, v mládí spolu s otcem v poselstvu do Anglie, kde od krále obdržel doživotní úrok 500 hřiven stř. Roku 1406 pohoni Pelhřim z Police Martina z Radostic, bývalého mincmistra ze 400 hřiven stř., že ho zastavil Lipoltovi Krajéřovi, Hynkovi řeč. Suchý Čert z Jevišovic a k Erazimovi z Chotěnic "... a on slíbil

mě od nich odvaditi, toho neučinil..." 16)

Roku 1412 pohoní Ludvík z Bukovin Martina z Radostic z dluhu 950 kop.gr. "... na tom listu, jakož byl zaň nebožšík Hynek z Jevišovic Suchýcrt rukojmí s jinými rukojměmi Leupoltovi Kreygyerzovi, tu pak Hynek Suchýcert boje ze škod, vyplatił ten list od Kreygyerzie..." 17) Téhož roku je poháněn Zikmundem z Křižanova z dluhu 400 kop.gr. 18)

Počátkem 15. století jako straník markraběte Prokopa dobyval Náměšť nad Oslavou.

Roku 1414 ho nacházíme v průvodu vévody Arnošta Železného do svaté země. 19) Byl pak jedním z hlavních nepřátel husitů, roku 1420 bojoval proti Táboru, byl Zikmundovým hejtmanem v Č. Budějovicích. Žižka proti němu podnikl odvetnou akci, dobyl N.Bystřice a zajal Lipoltovu manželku a děti.

Za své služby byl císařem Zikmundem odměněn roku 1423 zápisem Mladoňovic a Vratěnína. 20) Od roku 1426 byl hejtmanem markr. Moravského, 1433 povyšen do stavu říš. svob. pánu. Zemřel roku 1443 v neděli po narození P. Marie, byl pochován ve Vídni u sv.Doroty. (C)

Manželka Anna Meziříčská z Lomnice (D,E,F). Známe její půhon na Lacka z Kravař ze 400 kop, "...že jí mělo ukázáno být i postúpeno na tom zboží (tj. Meziříčí) 40 kop platu a to mi drženo bez mé vole třinácte let..." 21) Lipolt pokládán mylně za pokračovatele rodu. (D,F)

8. Konrád (A,C,D,E)

Nejvyšší komorník a hofmistr římského krále Friedricha, v létech 1412-1444 zemský hejtman v Korutanech. Roku 1404 a 1410 se připomíná na Landštejně. Statečností se proslavil roku 1435, když porazil Benátcany v bitvě u Malborgheta. I na něj se vztahovalo povýšení mezi říš. svob.pány. 22) Po tchánu Pillungovi dědil statky Písečnou a Dešnou. Zemřel v pondělí po letnicích 1446, pochován byl v hrobce u lateránských augustinianů v kostele sv. Doroty ve Vídni.

Manželka nikoliv Krescenie ze Stubenberka (A,D), ale Markéta Pillungova, dcera Mikuláše Pillunga z Gilgenberka

(pouze E). Potvrzení nacházíme v půhonech. Roku 1407 pohání Jošt, markrabí Braniborský a pán Moravský "... p.N. Manželku Krejerovu dříve Pillingovu ku prvnímu panskému snemu z Trubek z té věnné zástavy i odjinud odevšad, což kde věna má, proto že jemu drží hrad jeho Frainstain její mocí a narčením, že praví, by měla jeho list, že k tomu právo má a nemajíc žádného práva a skrže to její držení škoden jest a toho pokládá za puol druhého tisíce hřiven gr..."²³⁾

Roku 1418 pohání "...Margareta z Gilmpurka, paní Krajířová..." Předbora a Matouše z Cimburka.²⁴⁾

VI. generace - děti Jana (V.,3):

1. Konrád (C). Získal pečlivé vzdělání, procestoval Francii, Německo i Itálii. Roku 1444 byl kapitánem v Pordenone, r.1459 se uvádí jako vasal gorických hrabat, roku 1464 převzal rodové statky ve Štýrsku, roku 1469 vystupuje jako hejtman salcburského Friesachu. Zemřel mezi lety 1477 a 1481.²⁵⁾

2. Kryštof (Cristoforo), držitel statků v Suttriu a Paluzzu ve Furlansku - podle listiny z 27. února 1440.²⁶⁾

3. Anna - 1.manžel sv.p. Lamberg, 2.manžel Wolfgang z Roggendorfu (pouze C podle Gabriela Bucellina)

VI. generace - děti Ondřeje (V.,5):

4.? Ondřej sídlil v Krajině, byl radou Oldřicha II., posledního hraběte celského, později císařský rada. Roku 1452 byl zastavním držitelem Kostella v Dolní Krajině. V letech 1461 a 1471 se připomíná jako vicedom v Leibnitz. Dne 23.října 1466 povyšen spolu s bratrem Jiřím a strýcem Konrádem mezi říšské svobodné pány listinou císaře Friederika III. Císařem Friederichem III. byl listinou danou v Řezně 27.července 1471 jmenován dědičným komořím. Ještě roku 1482 se uvádí jako držitel léna Gurkfeld, téhož roku asi zemřel.²⁷⁾

5.? Jiří se nacházel ve službách pánu z Ortenburka a proti hr. Janu Gorickému také uhájil s císařskou pomocí hrad Ortenburg. Roku 1469 na zemském snemu ve Sv.Vítu nad Glanou žádal

stavy sousedních zemí o pomoc proti Turkům, ohrožujícím Krajinu. Zemřel před rokem 1486. 28)

6. Apolena, 1. manžel Albrecht z Boskovic, 2. manžel Quintin z Mainburgu, snad totožná s Apolenou (VII., 16).

7. Siguna, manžel Jan z Eichbergu

8. Anna, manžel N. z Perneku

9. Markéta, 1. manžel Oldřich hr. ze Schaumburgu, 2. manžel Vilém z Auerspergu.

10. Dorota, manžel N. ze Zelkingu, snad totožná s Dorotou (VI., 12).

Pouze dcery opisuje (C) podle G. Bucellina.

VI. generace, syn Hartneida (V., 6):

11. Hartman, 1. manželka neznámá, 2. manželka Gotharda (C).

VI. generace, dcera Lipolta (V., 7):

12. Dorota (C, E). Připomíná se roku 1418 v Meziříčí, zemřela buď roku 1440 v den sv. Bonifáce, nebo 1443 téhož dne. Oba údaje přináší (C) podle Fischera a Bucellina. Pochována byla rovněž u sv. Doroty ve Vídni.

Manžel Erhard ze Zelkingu (dle Fischerova čtení zkomoleno na v. Eyerlang) (C).

VI. generace, děti Konráda (V., 8):

13. Wolfgang (A, B, C, D, E, F, G)

Pobýval v Korutanech, v Čechách i na Moravě, 1459 koupil od poručníků Jindřicha z Hradce Bílkov a Dačice. K roku 1460 byl pánum Landštejna a N. Bystřice. Za věrnost králi Jiřímu z Poděbrad byl roku 1465 odměněn hradem Cornštejnem, zabaveným pánum z Lichtenburka. V rozporu s touto zprávou je jmenován jako první držitel hradu Hynek (A, C). (Hájkova kronika) Hynka z Krajku je však možno ztotožnit s Wolfgangovým synem Jindřichem, kterému hrad skutečně náležel (C). Dále o něm v poznámce č. 94.

Roku 1468 ustanoven Wolfgang královým úředníkem v Brně, o jeho tehdejší činnosti nás blíže informují brněnské

Roku 1479 byl jedním z prostředníků příměří mezi Čechy a Rakušany, o čemž píše král Vladislav II. Vokovi z Rožemberka: "... I věziž, že nynie psal jest nám urozený Jindřich z Hradce, že jest udělal příměřie mezi námi a našimi poddanými s strany jedné, a mezi Rakušany s strany druhé... a měl by ten list náš položen býti na Bystřici v pátek nejprv příští u urozeného Wolfganga Krajeře; a též zase Rakušané měliby ten den tu list příměřní položiti..."³⁰⁾

Nové Bystřici udělil roku 1482 městské právo pražské. 5. července 1487 rozdělil majetek mezi své čtyři plnoleté syny, sobě do života ponechal N. Bystřici a Dačice. O dva roky později předal synům i zbylé statky. Zemřel asi roku 1491 (D). V rozporu s tím je připomínán ještě roku 1499 jako poručník dcer bratra Konráda a držitel zámku Kreigu ve Štýrsku (E). C,D,E ho správně řadí do rodokmenu jako Konrádova syna. Za Lipoltova syna ho mylně považuje (D) - Hrady a F. Zečela ne-správně je zařazen jako syn Konráda (IV.,1), což bylo způsobeno vynecháním jedné generace (B).

Manželka Eliška z Boskovic (A,B,C,D,E,F,G) zemřela roku 1491 (F), dcera asi Vaňka na Černé Hoře a Letovicích (E), matka byla dcera Oldřicha, nejv. zem. sudiho markr. Moravského (F).

14. Konrád, pán na hradě Krajku v Korutanech, zemřel před r. 1499, manželka Valburga z Forchtenštejna, uvádí pouze E.

15. Jindřich (Hynek) - roku 1465 mu králem darován dobytý hrad Cornštejn (C,G).

16. Jiří - bez bližších údajů C podle Bucellina.

17. Polyxena, manžel N. z Berneku - bez bližších údajů C podle Bucellina.

VII. generace, děti Konráda (VI.,1):

1. Wolfgang, manželka Alžběta z Losenštejna, držel rodové statky ve Štýrsku. Podle dědického řádu v rodě Krajířů z roku 1496 měl dědit statky v případě vymření moravské a české vět-

ve rodu. 31)

2. Kašpar, manželka Barbora z Buchheimu (C)

3. Leonhard nebyl svoboden jak uvádí C. Z notářské listiny, vydané 22.dubna 1488 v Tolmezzu ve Furlansku vyplývá, že držel statky v Ligosullu u Paluzza. Se svou blíže neznámou manželkou se stal zakladatelem zchudlé větve, která se v této oblasti trvale usadila. 32)

VII. generace - syn Kryštofa (VI.,2):

4. Natal, připomenutý v listině z 27. února 1440. Viz pozn.26.

VII. generace - děti Jiřího (VI.,5):

5. Hartmann

6. Kašpar oba bez dalších podrobností

7. Markéta, manžel Vilém z Amsperga, hejtman Krajiny, roku 1488 jí vyplaceno 1500 zl.uherských dukátů věna.

8. Dorota, manžel Jan hr. Frangipani, chorvatský šlechtic a zakladatel benátské větve rodu. Také Dorotě vyplacen stejný obnos věna roku 1488. 33)

VII. generace, děti Wolfganga (VI.,10):

9. Karel, zemřel zřejmě ještě před dělením statků roku 1487-B.

10. Lipolt (C,D,E,F,G). Roku 1465 držitelem Cornštejna, r.1468 byl velitelem krále Jiřího z Poděbrad na Špilberku. Roku 1487 dědil po otci Cornštejn s Frejnstajnem, r.1489 také Dačice, r. 1490 držel i Ranžírov. Vladislavem II. mu propuštěn roku 1493 Cornštejn s Uherčicemi z manství. 34)

V letech 1492-96 nejvyšší sudí olomoucký, r.1499 nejvyšší sudí brněnský, r.1504 nejv. sudí markr. Moravského.

Dačicím obnovil s bratrem list na odumrt (1498). 35) V neděli Oculi 1502 je datován jeho nápad na dvůr ve vsi Valtinově po smrti Chvala z Valtinova. Nevíme ani, zda byl ženat. 36)

11. Jindřich (A,B,C,D,E,F,G):

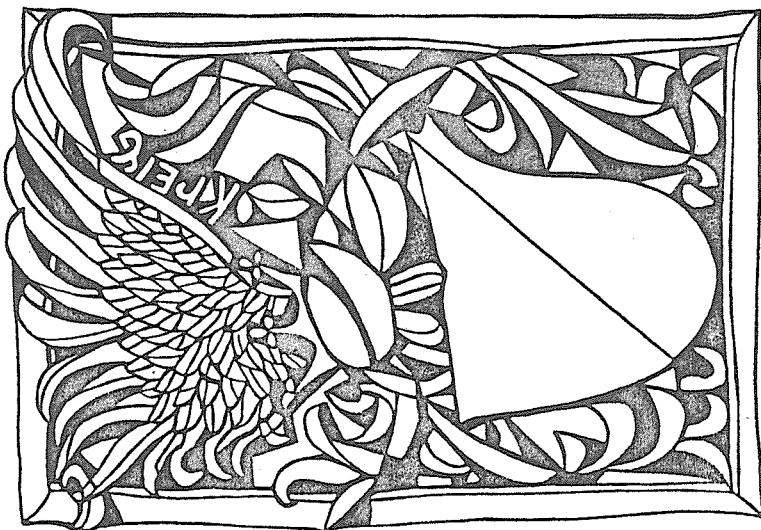
Spolu s bratrem Lipoltem dědil po otci jmenovaní statky, byl rovněž majitelem Vratěnína, kde je připomínán ještě k roku údajně

1548, jednalo se však o jeho stejnojmenného syna. (C) Roku 1528 daroval bratrské obci v Dačicích dům, zajistil městu roku 1540 tržní privilegium u císaře Ferdinanda I. Zemřel před rokem 1544, dcera Johanka po něm dědila dům v Dačicích.³⁷⁾ Jméno jeho manželky neznáme.

12. Jiří (A,B,C,D,E,F,G). Roku 1486 poslán otcem do služby k mnichovskému dvoru, r.1487 dědil po otci Landštejn s Bílkovem, k čemuž přibyla r. 1489 i N.Bystřice. Od švagra Půty z Lichtenburka koupil Jakubov.

Dne 16.ledna 1492 mu potvrzuje Jindřich z Hradce dluh 300 zl. uherských, jeho věrnou rukou je bratr Kunrát.³⁸⁾ zemřel 30.listopadu 1492 (E). Manželka Apolonie z Puchheimu (A,B,D,E,F,G), která zemřela roku 1495.

13. Konrád (A,B,C,D,E,F,G). Spolu s Jiřím se stal dědicem Landštejna, Bílkova a N.Bystřice. Dne 17.ledna 1492 mu potvrzuje Jindřich z Hradce svůj dluh 200 zl.uh., jeho věrnou rukou je bratr Jiří (viz pozn.38). Dne 29. července téhož roku je datována směna vsí Guttenbrunn a Weissenbach mezi ním a Jindřichem z Hradce.³⁹⁾ Listinou z 9.května 1507 povolil paulánum, aby si na novobystřickém panství postavili klášter.⁴⁰⁾ Tehdy byl ještě katolíkem, neboť podepsal zápis Jednoty uzavřené mezi pány a rytíři proti pikhartům a pro zachování práv svých i veškerého zřízení zemského, datovaný v Praze 20.února 1505.⁴¹⁾ Vlivem své sestry se však stal příznivcem a členem Jednoty bratrské. Roku 1513 získal zápisem panství Mladou Boleslav, Brandýs nad Labem a Rohozec a stal se zakladatelem boleslavské větve rodu. V letech 1515 a 1518 je doložen jako předsedící komorního soudu,⁴²⁾ r.1516 prodal boleslavským ves Kolomuty. Roku 1535 zaslal konzistoři podoboží stížnost na týnského faráře Václava, kterých se o bratřích vyslovil, že "... ve zbořích tak dlouho otevirají ústa, až jim tam vlétne chroust nebo moučka, jakožto duch svatý..."⁴³⁾ Vzhledm k tomu, že Ferdinand se cítil Kunrátovi zavázán za podporu své volby, otešel se jeho jednoznačný postoj při ochraně bratří pouhým pokáráním. Zemřel 10.května 1542 v 72 letech na hradě

Rohozci, pochován byl v Ml.Boleslavi u sv.Havla.

Manželka Alžbeta hr. z Gleichen (B,C), která zemřela pravděpodobně ještě před rokem 1513 a byla pochována v N.Bystřici. Jeho manželství s Alžbětou Berkovou z Dubé by připadalo v úvahu jako druhý sňatek - F.

14. Kateřina, 1. manžel Půta z Lichtenburka na Jemnici a Jakubově (D,E), 2. manžel Jan Mrakeš z Noskova (E).

15. Johanka (C,D,E,F,G). Poprvé se provdala za Jana Tovačovského z Cimburka, zemského hejtmana markr. Moravského, vdovce po Mandaléně z Michalovic, jejím druhým manželem byl od roku 1500 Jan ze Šelmberka na Kosti a Rohozci n.Jizerou. Byla jednou z prvních šlechticen otevřeně se hlásících k Jednotě. Po synu Adamovi z Cimburka dědila kromě Brandýsa a Boleslavi také Tovačov a zástavní panství Kojetín na Moravě.

Dne 15.března 1503 "...stal se konečný trh o zámek Tovačov s přísluš.jejž paní Johanka z Krajku a na Ml.Boleslavi zdědívší po synu svém Adamovi spolu s manž. svým Janem z Šelmberka a z Kosti n.komorníkem kr.Č. prodala Vilémovi z Pernštejna za 24 tisíc kop gr.č...." ⁴⁴⁾ Vilémovi z Pernštejna postoupila 3.dubna 1503 i všechny své zápisu na Kojetín. ⁴⁵⁾

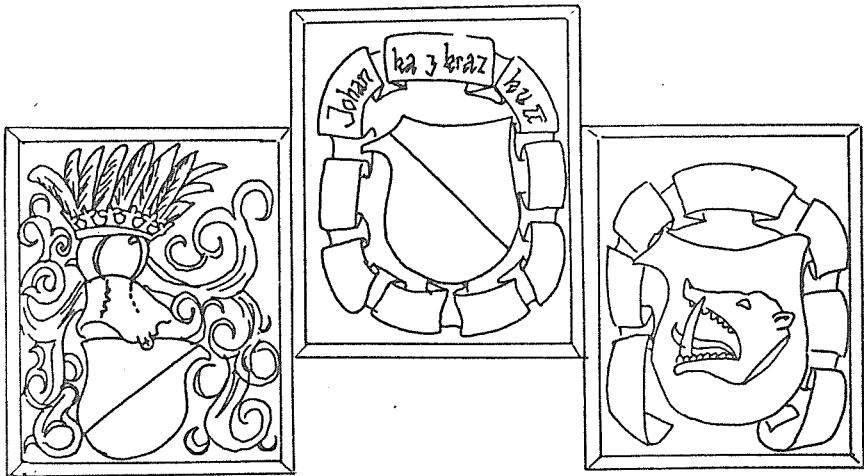
Kališnický kněz Rosa, nepřítel Jednoty, pro ni nenašel dobrého slova: "...O babo, babo,nehodná ty babo! Nenáležíš dobré o tobě slovo. Baba v Čechách rozmohla Pikharty, a tudy posilu měly i jiné sekty a rouhání proti Bohu..." ⁴⁶⁾ Zemřela po roce 1531. ⁴⁷⁾

16. Anna, manžel Ladislav Popel z Lobkovic na Chlumci + 1503 (D), zatímco nesprávně jeho manželkou jmenována Benigna Kateřina, údajně dcera Jiřího na Landštejně a Bílkově (F). ⁴⁸⁾

17. Zbyňka, roku 1487 ještě nezletilá. (D)

18. Anežka, roku 1487 ještě nezletilá. (D)

19. Alžběta, roku 1487 ještě nezletilá. (D) Jejím manželem se údajně stal Václav z Pernštejna na Bystřici a Mitrově. (F)

Portál zámku Hrubý Rohozec z let 1513-1516 s erby Kunráta Krajíře z Krajku, Johanky z Krajku a Jindřicha ze Šelmberka

VII. generace - dcery Konráda (VI.,14):

20. Afra, manžel Jan Komarovský z Komarova (E).

21. Apolena, manžel Albrecht Černohorský z Boskovic a na Letovicích (E) 48a)

VIII. generace - dcera Wolfganga (VII.,1):

1. Barbora, + 1540, manžel Jan hr.z Hardeggu (C,E)

VIII. generace, syn Kašpara (VII.,2):

2. Konrád, manželka Barbora hr. z Hardeggu (C)

VIII. generace, synové Leonharda (VII.,3):

3. Mikuláš (Nicolo)

4. Petr (Pietro)

Jejich potomci se ve Furlanském stavu velice rozvětvili, žili však v selském stavu, později jako obchodníci. Teprve v 19. století získal Dionys Craigher potvrzení starého panského stavu lis-

tinou ministerstva vnitra, vydanou ve Vídni 17. ledna 1885 s odvoláním na již zmíněnou listinu císaře Zikmunda (Piacenza 2. ledna 1432), již mu byl udělen predikát "von Jachelutta". Jím byl sestaven také vývod na 16 předků, v němž se čtyřikrát vyskytuje jméno Craigher a osmkrát jméno Moro. Otcem Dionyse byl Jakub Mikuláš Craigher, obchodník, básník a belgický konzul v Terstu, původem z Ligosulla. 49)

VIII. generace - syn Hartmana (VII.,5):

5. Kryštof, zástupce krajinských stavů na sněmech ve Štýrském Hradci 1524 a 1528 ohledně tureckého nebezpečí, účastnil se jednání v Linci v letech 1530 a 1538, osobně byl přítomen i korunovaci Ferdinanda I. na českého krále v Praze roku 1529. Jeho smrtí 1547 vymřela krajinská větev rodu. 50)

VIII. generace, děti Jindřicha (VII.,11):

6.? Jindřich, v roce 1548 držitel Vratěnína (C). Považován za otce následujících sourozenců (C).

7. Lipolt (C,G), majitel Vratěnína. Roku 1545 postupuje Janu Krokvicarovi z Nové Vsi 4 rybníky pod Laskovcem, r. 1549 jmenován jako jeden z rukojmí zemřelého Jana Zajímače z Kunštátu při prodeji Tavíkovic, téhož roku je jedním ze svědků smlouvy o kolaturu jemnické fary. 51)

Manželka Markéta z Leskovce, které roku 1548 vložil do desk věno 750 zl. a nadvěno 1000 zl. na statku Vratěníně. 52) Byla dcerou Kryštofa a Anny Popelové z Vesce, mylně však pokládána za manželku Jindřicha (VII.,11) (F).

8. Jan (C,G), držitel Nových Uherčic. Roku 1548 vkládá své manželce Anně z Huburka věno 250 zl. a nadvěno 1000 zl. na vsi a tvrzí N.Uherčicích. 53)

9. Wolfgang mladší (A,C,D,G). Zprvu se připomíná na Vratěníně, později se přestěhoval do Čech a držel ves Olešnici u Č.Budějovic, kterou Krajiřové získali již roku 1499. Před rokem 1534 ji prodal Pouzarům z Michnic, roku 1534 získal od Wolf-

ganga st. z Krajkou zástavu Žebráku a Točníka. 54)

Dne 10. října 1544 koupil od Jindřicha ze Švamberka hrad Krasíkov s panstvím za 28 000 kop míš. V úterý den sv. Matěje roku 1545 mu král vyčítá, "... že všechny kněží k zboží Švamberkému příslušející vyhnal a jiné osoby neřádné uvozoval" 55) Za odboj byl po porážce šmalklandského spolku potrestán ztrátou Krasíkova a náhradou se mu dostalo statku Sedčic, zabaveného obci města Žatce, který ovšem podržel pouze jako královské léno.

Manželka Žofie ze Švamberka (C).

10. Václav(A,C,D,E,F),(G) jej mylně zařazuje. V letech 1539 až 1552 byl držitelem vsi Mnichu u Kamenice nad Lipou, potom se stal pánem Mladoňovic. V letech 1553-1566 se účastnil brněnských sněmů. 56) Velmi často se vyskytuje v deskových zápisech, roku 1564 vkládá do desk novouherčický statek Adamu Volfovi z Krajkou. 57) Zemřel 3. května 1566 a pochován byl v Dačicích.

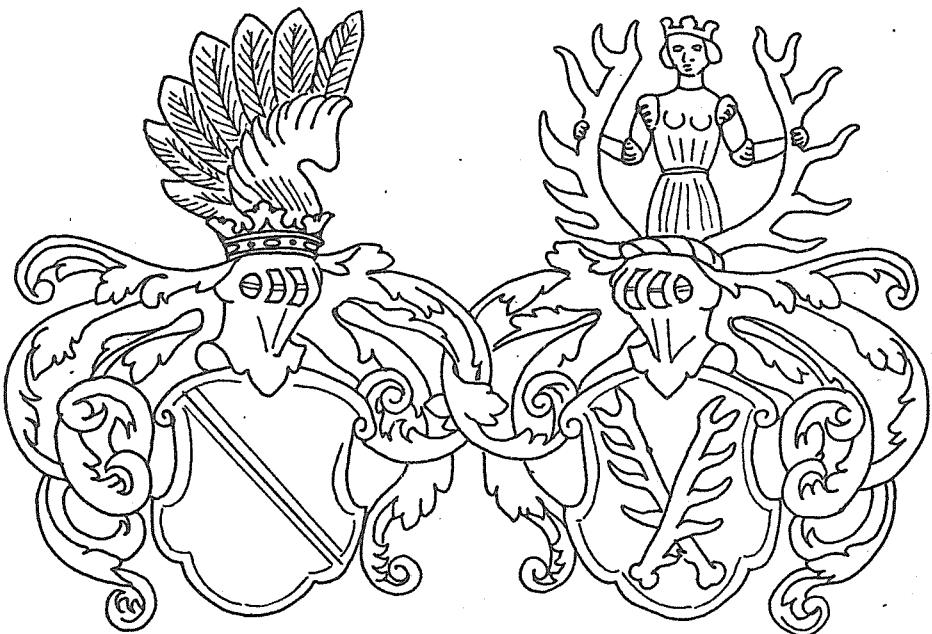
Manželka Johanka Pukrabínka z Donína, dcera Jana a Anny ze Svojsína (F), již roku 1560 vkládá do desk věno 1500 zl. a nadvěno 1000 zl. na svém statku v Mladoňovicích. 58)

11. Johanka, která zdědila po otci dům v Dačicích, manžel Jan Kračno, syn pláteníka z Litomyšle a nepochybně příslušník Jednoty, s nímž žila v Ivančicích a Třebíči. (C)

VIII. generace - děti Jiřího (VII.,12):

12. Zdeněk (B,C), velmi nepřesně, jmenují pouze jediného Zdeňka D,E,F,G rozlišují správně otce a syna. Při dělení s bratrem 14. dubna 1518 získal Landštejn. Zemřel před rokem 1540, jeho manželka není známa, nebyla to v žádném případě Alžběta z Bibrstejna (F).

13. Wolfgang Albrecht (též Wolfgang starší) (A,C,D,E,F,G). Po otci zdědil Bílkov, byl majitelem Urbanče, N. Bystřice a Rohozce, který zdědil po Konrádovi, roku 1534 jej vyměnil s Janem Zvířetickým z Vartenberka za zástavní hrady Žebrák a Točník. Roku 1549 mu věnoval král Ferdinand výplatu na

Alianční erby Václava Karjíře z Krajkova a Johanky Pukrabinky
z Donína z r. 1554 na portálu Zámku v Uherčicích (o. Znojmo)

klášterní statek Oslavany a ještě téhož roku mu na zástavě připsal 1500 kop č. 59) Kvůli častým hraničním sporům koupil roku 1551 rakouské panství Ličov. Jako poručník svého synovce spravoval landštejnské panství, které v letech 1542-45 zástavně držel. Zastával významné úřady nejv. purkrabí Pražského a nejv. kancléře krále Českého, významně zasahoval do tehdejších politických událostí. 60)

Manželka (3. prosince 1523) Žofie Křinecká z Ronova (A,B,C,D,E,F,G). Byla dcerou paní Puchomířské z Puchomu (A), sestra Jana ml. na Rožďalovicích (D), dcerou Viléma a Anny Barbory z Újezdce a Kunic (F), zemřela roku 1556 (B).

Rovněž data úmrtí Wolfganga Albrechta se různí:

7. leden 1552 (E), 17. leden 1552 či 1553 (C), rok 1554 (B),
po 27. srpnu 1554. ⁶¹⁾

14. Oldřich (C,E). V roce 1536 byl držitelem Dačic a Land-
štejna. (C)

15. Anna, manžel Jaroslav III. ze Šelmberka, + 14.března ro-
ku 1556, v dovece po Kateřině z Plavna, + 1520 (pouze F).

16. ? Alžběta, 1.manžel Jiří z Lobkovic, + 1534, na Divicích
a Malíkovicích

2.manžel Jan z Valdštejna na Peruci a Komor-
ním Hrádku,+ 15.června 1567. ⁶²⁾

VIII. generace - syn Konráda (VII.,13):

17. Arnošt (A,B,C,D,E,F,). G boleslavskou větev záměrně vy-
nechává.

Jako majitel Brandýsa nad Labem a Ml.Boleslaví patřil k nej-
přednějším stoupencům a ochráncům Jednoty bratrské. 18.srpna
r.1547 mu zabaveno brandýské panství a Ml.Boleslav promeněna
v manství s povinností služby s desíti zbrojnými koňmi. I je-
ho náboženskému a politickému působení byla věnována značná
pozornost. ⁶³⁾ Zemřel 18.března 1555, hodinu před západem
slunce na mladoboleslavském hradě, pochován byl 22.března na
bratrském hřbitově v Ml.Boleslaví.

Manželka Alena ze Šelmberka (B,C,D,E,F). Byla dcerou Jiřího a
Barbory, kněžny Osvětimské (F). Zemřela druhou středu v půs-
tu roku 1553, byla pochována v Ml.Boleslaví. (C)

IX. generace - děti Wolfganga ml. (VIII.,9):

1. Adam starší, od r. 1547 držitel manství Čínova, od roku
1554 na Sedčicích (A,C,D). ⁶⁴⁾

2. Jindřich (A,C), po Adamovi majitel Čínova, po smrti brat-
ra Zdeňka se marně ucházel o Sedčice. ⁶⁵⁾

3. Bohuše na Přeskačích (A,C).

4. Zdeněk na Sedčicích, + bezdětek 1571 (A,C,D). ⁶⁶⁾

5. Konrád (pouze C).

Zbývá ještě jmenovat dvě dcery, nesprávně zařazené k dětem

Wolfganga Albrechta (F), jejichž sňatky nás spíše opravňují počítat je k dětem Wolfganga ml.

6. Veronika; Manžel Vilém ml. Beřkovský ze Šebířova a na Bechlině (A,D); F ho však zaměnil s Vilémem st. na Liptyni. 67)

7. Kateřina, manžel Jan ml. Salava z Lípy na Pernštějnici, Bahně a Malešově (F).

IX. generace - syn Václava (VIII.,10):

8. Jindřich Václav (A,B,C,G), do rodokmenu ho zařazuje jedině C. K dětem Wolfganga Albrechta ho řadí nesprávně (F).

V letech 1576-1586 držel statek Mladoňovice, byl také majitelem Hostěhrádek, asi jako poručník spravoval dačické panství. Roku 1586 získal za 18 000 zlatých zástavně znojemský hrad s panstvím. Zastával úřad nejv. soudního markr. Moravského, jeho znak je součástí výzdoby bývalého stavovského domu v Brně. 68) Zemřel roku 1587 (C). Dne 25.ledna 1590 se připomínají jeho sirotci. 69)

Manželka Alina ze Zástřizl, nikoli Markéta z Veselice (F). Jako vdova byla držitelkou Mladoňovic, které roku 1598 vložila do desk svému druhému manželu Vilémovi z Roupova, ovdovělému po Anně z Krajku. 70)

IX. generace - syn Zdeňka (VIII.,12):

9. Zdeněk (A,C,D,F,G). Syn Jiřího a Apoleny z Puchheimu - mylně C; syn Wolfganga Albrechta - nesprávně G. V době otcovy smrti ještě nedospělý, Landštejn spravoval jeho poručník strýc Wolfgang st., od něhož převzal otcovský statek teprve roku 1545 a zastával pak úřad hejtmana bechyňského kraje. Zemřel roku 1577. Sibyla

1. manželka hr. Šliková (B,D,E,F,G).

2. manželka 1568 Alžběta z Bibrštejna (B), s rokem úmrtí 1572, (D,E) F - manželka Zdeňka VIII.,12. Jako vdova se znova provdala za Štěpána sv. pána z Einzingu, nejv. dědičného komorníka v Rakousích.

IX. generace - děti Wolfganga Albrechta (VIII., 13):

10. Jiří Wolf (A,B,D,E,F,G), považován za syna Adama Wolfa (C). Byl majitelem Vranova, Hrádku a Ličova. Roku 1560 intabuloval Vranov Petru Čertorejskému z Čertorej. Klášterství oslavanské postoupil roku 1577 na dobu 30 let Kryštofovi z Althanu.⁷¹⁾ Rakouský Ličov prodal Václavu Mrakešovi sv. pánu z Noskova. Narodil se asi roku 1524 (F), zemřel 1565 (D,E,F,G).

1. manželka Krescenie ze Stubenberka, sňatek 20. dubna 1551, Kapfenberg (D).. B,C,E nesprávně jmenována ze Šternberka (G).

2. manželka Alžběta z Hardeggu (B,C,E,F).

11. Jan (A,B,C,D,E,F,G).

Byl majitelem poloviny N. Bystřice, Oslavan a Jaroslavic. Jako přísedící zemského soudu svědčil roku 1563 v poručenství Oldřicha z Lomnice.⁷²⁾ Téhož roku prodal Jaroslavice Hanuši Frydrychovi hr. z Hardeggu. Narodil se roku 1529, zemřel 1564, pochován byl v N. Bystřici. Text z náhrobnku podle Schallerovy Topografie opsal C.

Manželka (1. leden 1556, Vídeň) Estera z Weissprachu, dcera Hanuše (B,C,D,E,F).

12. Wolfgang Vilém (A,B,C,D,E,F,G). Patřila mu druhá polovina N. Bystřice, byl rovněž hejtmanem bechyňského kraje, vychovatelem a poručníkem synovce Julia. Zemřel roku 1572.

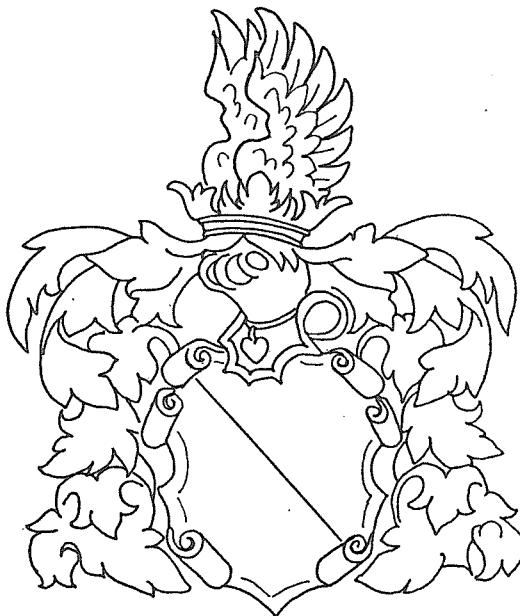
Manželka 17.8.1556 Pavla z Freinspergu, + 1567 (B,C,D,E,F).

13. Adam Wolf (A,C,D,E,F,G).

Od roku 1561 se připomíná na Jaroslavicích, které už r. 1563 prodal jeho bratr Jiří Wolf. Nové Uherčice prodal již roku 1560 Wolfu Strejnovi ze Švarcnavy.⁷³⁾

Manželka Magdalena z Lichtenštejna, vdova po Albrechtovi z Kuenringu (D).

14. Albrecht (B,C,D,E,F,G) velmi podrobně, ale s mylným rokem úmrtí (A). Byl majitelem Dačic, za jeho vlády došlo k rozvoji města. Památkou na toto období je renesanční věž kostela, vy stavěná Františkem Garoffem de Bison a opatřená dodnes českým

Erb Jana Krajíře z Krajku z r. 1564 na jeho náhrobníku
v kostele sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici (o. Jindř.
Hradec)

pamětním nápisem. Roku 1579 byla ukončena i stavba tzv. starého zámku, který zdobí znaky obou manželů nad portálem. 74) Roku 1560 odhadoval svůj majetek na 8000 kop gr.č. 75) Narodil se roku 1534 (B,F), zemřel roku 1587 (D,E,F,G) i s textem nápisu na náhrobku v Dačicích (C), nesprávné datum 24. února 1564 (A).

Manželka Mandalena z Vřesovic (A,B,C,D,E,F,G). Její vývod - matka Dubanská z Duban, bába Beřkovna z Beřkovic, prabába Kaplířka ze Sulevic, vypisuje (A).

Za dceru Oldřicha Kostomlatského a Anny z Vchynic ji považuje (F).

15. Anna (A,B,C,D,E,F), dcera Wolfa ml. (G). Narodila se roku 1527 (F). Manžel Zdeněk Brtnický z Valdštejna, + 4. října 1561 (E). 76)

16. Apolonie (B), dcera Wolfganga ml. (C).

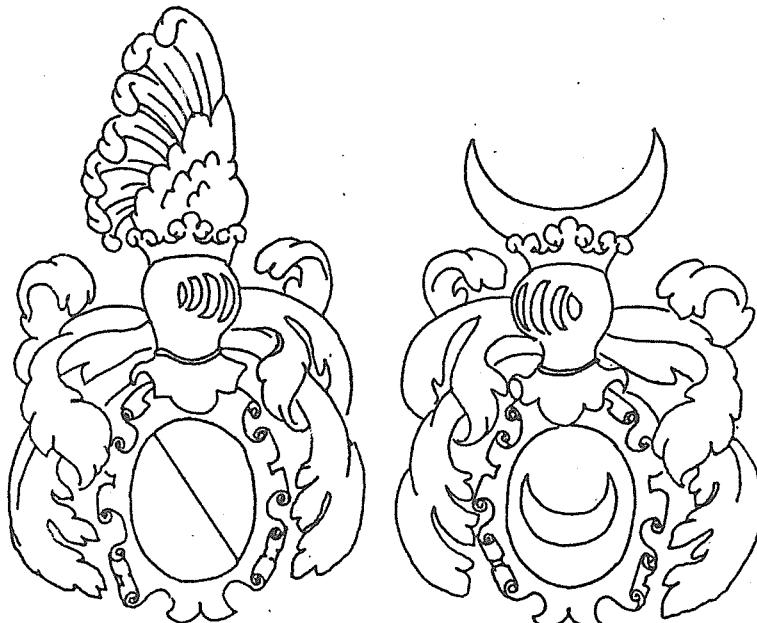
Manžel 1539 Jan ze Šlejnic na Hanšpachu, zemský fojt v Dolní Lužici (B).

17. Alžběta, i s rokem sňatku (B), dcera Wolfa ml. (C).

Manžel 1543 Vít Albert z Puchheimu.

18. Johanka (pouze D).

Manžel Jindřich z Bubna na Březně, + 1596, podruhé ženat se Salomenou z Ústí.

Alianční erby Albrechta Krajíře z Krajku a Mandalény Vřesovcové z Vřesovic z r. 1579 na portálu Starého zámku v Dačicích

IX. generace - děti Arnošta (VIII., 17):

19. Konrád ml. (A,C,D,E,F). Býval churav, zemřel již 14. prosince 1572, v třetí neděli adventní, pochován v kostele na Zahrádce vedle své manželky (C,D).

Manželka Ludmila z Grabštejna, + 1570 ve čtvrtek před narozením Krista (C,D), s predikátem z Gutštejna ji uvádí (F).

20. Jiří (A,C,D,E,F). Všichni zde čerpali z tituláře 1556. Zemřel roku 1566. 77)

21. Karel (A,C,D,E,F). Spolu s bratrem Adamem lenními pány Boleslaví, která jim z manství propuštěna teprve roku 1576, Zemřel roku 1577 v Ml.Boleslaví, pochován u sv. Havla.

22. Adam (A,C,D,E). Stal se nakonec jediným majitelem Mladé Boleslaví. Nepožíval dobré pověsti. Roku 1578 byl dokonce pro nezřízené pití vyloučen z Jednoty. 80) Roku 1580 se dostal do sporu s Vančury z Řehnic, které z titulu boleslavského krajského hejtmana svévolně uvěznil v Ml.Boleslaví. Za tuto svévolnost byl potrestán pokutou 60000 kop míš. Bydlel střídavě v Boleslaví a v Kosmonosích, závět sepsal 6. prosince 1584 a své manželce odkázal 2500 kop gr., do jejichž vyplacení směla užívat výnosu vsí Bukovan, Lín a lesa Kluky. Zemřel 17.května 1588, ve čtvrtek po neděli Cantate v Kosmonosích, pochován byl u sv. Havla v Ml.Boleslaví.

Manželka Marta z Veselice, žena prý zlá a hádavá. Stala se dědičkou Kosmonos, o prodej Ml.Boleslaví začala vyjednávat bez souhlasu manželových sester s Jiřím z Lobkovic, který jí údajně sliboval manželství. Roku 1588 Lobkovic za 100 000 kop míš. Boleslav koupil, téhož roku v sobotu po sv. Bartoloměji, tedy 3. září zemřela Marta v lobkovickém paláci na Hradčanech "...převělni hrozně pravíc, že hoří; pročež museli jí vodu na hlavu a nohy líti..." 78) Pochována byla 9. září 1588 v Boleslaví.

23. Markéta (D,E,F), bez křestního jména (A). Omylem považována za manželku Karla st. z Žerotína (C). Po prodeji Ml.Boleslaví se i se sestrou odstěhovala pod ochranu Petra Voka z Rožemberka na Bechyni. Zemřela roku 1592.

Manžel 1589 Karel Švihovský z Ryžmberka na Nalžovech a Neprachovech, + 1593.

24. Barbora (D,E,F), bez křestního jména (A), dcera Zdeňka (IX.,9) (B). Zasnoubena 25. října 1588 v Boleslavě Karlu st. z Žerotína, který se 18. prosince dohodl v Bechyni se snoubenčiným strýcem Oldřichem o datu svatby. Z krátkého manželství pocházela jediná dcera Bohunka, vdaná 1609 za Hynka ml.z Vrbna potom za Zikmunda z Tiefenbachu.

25. Krescencie (C,D), bez křestního jména (E). Z dědictví nic nedostala, protože "... pro svou všeťečnost v zapomenutí přišla a právo své potratila..."⁷⁹⁾ Byla totiž roku 1578 pro smilnost vyloučena z Jednoty.⁸⁰⁾

X. generace - děti Adama st. (IX.,1):

1. Jáchym, jemuž byl roku 1600 Číňov propuštěn z manství, a který statek před rokem 1617 prodal Linhartu st. Collonovi z Felsu.⁸¹⁾ Od něj pravděpodobně pocházela zchudlá vétev rodu, již byl 5. února 1748 v Praze potvrzen rytířský původ.⁸²⁾

2. Voršila (pouze F), který ji však považuje za dceru Jiřího Volfa (IX.,10).

Manžel Linhart st. Collona z Felsu. Tento údaj silně zpochybňuje spolehlivost předků ve vývodu Marie Eleonoriny sv.paní z Petřvaldu, jímž jsem se zabýval.⁸³⁾

X. generace - děti Jindřicha Václava (IX.,8):

3. Alžběta (B,F). Počátkem února 1596 se stala druhou ženou Karla st. z Žerotína, ke sňatku složil latinskou oslavnou báseň věhlasný lékař Borbonius.⁸⁴⁾ Zemřela 24. ledna 1600.

Její dcera Alina se roku 1614 provdala za pozdějšího zrátce moravských stavů, Jiří hr. z Náchoda, zemřela již následujícího roku.

4. Anna, manžel Pertold Bohobud z Lipého, jeden z hlavních vůdců povstání.⁸⁵⁾

5. Barbora, kterou nesprávně řadí mezi Albrechtovy děti pouze F. Manžel Jiří Tunkl z Brnička a Zábřeha, nejv. zemský

komorník markr. Moravského, + před 1624.

X. generace - dcery Zdeňka (IX., 9):

6. Anna (B,C,D,E,F), se svou nevlastní matkou se svářila o dědictví na Landštejně. Zemřela před rokem 1595 (C). Jejím manželem byl Vilém z Roupova na Napajedlích a Hor. Němcicích, + 1618.

7. Alžběta (B,D). V poněkud zmatených souvislostech ji jmenuje (C).

1. manžel Ferdinand ze Schönkirchen,

2. manžel Václav Vchynský z Vchynic a Tetova, + 1626 Brno, nabyvatel panského stavu. Z manželství pocházel pokračovatel rodu Jan Oktavián.

8. Apolonie (B,C). Manžel Jan Adam sv.p. z Hoffkirchenu.

9. Anežka (B,C).

1. manžel Jan Frydrych z Herberštejna

2. manžel Ladislav ze Šlejnic na Haunštejně, syn Jana a Apolonie z Krajku (IX., 16), vдовec po Kateřině Zelené z Říčan (pouze B).

X. generace - děti Jiřího Volfa (IX., 10):

10. Julius (B,C,D,E,F,G). Vychován strýcem Vilémem, N. Bystřice prodána poručníky 14. července 1575 za 95 000 kop míš. Janu st. z Lobkovic.

Manželka Sidonie Hasištejnská z Lobkovic, dcera Bohuslava Felixe (pouze F).

11. Wolfgang Dětřich (B), nesprávně jako dvě osoby, Wolfganga a Dětřicha ho uvádí (C).

X. generace - děti Albrechta (IX., 14):

12. Oldřich (A,B,C,D,E,F,G). Byl pánem na Dačicích, cíš. radou, 16 let přísedícím zemského soudu markr. Moravského, přikoupil Horní Němčice. Roku 1586 obdržel od císaře Rudolfa II. mocný list.
86) Vystavěl tzv. nový zámek v Dačicích. Zemřel 19. července 1600 v úterý po rozeslání sv. apoštolů v hodinu půlnoci, pochován byl v Dačicích jako poslední muž z rodu, přestože

trvala ještě česká a furlanská větev. Mylně pokládá za jeho manželku Alinu ze Zástrizl (F).

13. Albrecht (A,B,C; D) + v dětském věku 24. února 1564, při čtení náhrobu se Paprocký dopustil chyby.

14. Anna (A,B,C,E,F). + 7.10.1581, pochována v hrobce u minořitů v Brně.

Manžel Jan Šembera Černohorský z Boskovic na Bučovicích, cís. truksas, + 30. dubna 1597 jako poslední svého rodu, vdovec po Sidonii hr. Šlikové, + 10. února 1575. Z manželství pocházely dcery Anna a Kateřina, provdané do rodu Lichtenštejnů, kteří tak získali rozsáhlé dědictví Boskoviců.⁸⁷⁾

15. Alžběta (A), nesprávně ji zařazuje k dětem Konráda (VII., 13) (F). Manžel Jan Purkart Černčický z Kácova na Lysicích.

16. Kateřina (A,B,C,D). Tvrzení, že byla dle Zrcadla druhou manželkou Pertolda Bohobuda z Lipého vzniklo špatným čtením (E). 1. manžel 1592 Jan z Lipého na Mor. Krumlově. Bohobud však pocházel z prvního Janova manželství s Mandalenou z Vartenberka

2. manžel Volf Dětřich z Althanu na Vranově, který po roce 1600 získal zástavní statek Oslavany.⁸⁸⁾ Roku 1609 jí postoupil Ladislav Berka z Dubé, její třetí manžel Jaroslavice.

Po smrti bratra Oldřicha se stala dědičkou Dačic, jež však prodala roku 1610 za 106 000 mor. zl. Vilému Dubskému z Třebomyslic.⁸⁹⁾ Jí se uzavírá náš rodokmen Krajířů z Krajku.

Vývody Krajířů nebo s nimi příbuzných rodů přinášejí některé z citovaných prací. Jsou to zvláště:

- vývod Anny z Krajku, manželky Zdeňka z Valdštejna na Brtnici (A)
- vývod Albrechta z Krajku a jeho manželky Mandaly z Vřesovic (A)
- vývod Dominika Ondřeje hr. z Kounic (B)
- vývod Marie Alžběty, Františka Oldřicha a Václava hr. Kinských (B)

- vývod Ladislava z Lobkovic na Šternštejně a Holešově 90)
- vývod Dominika Ondřeje hr. z Kounic na 32 předků 91)
- schematický vývod Anny Doroty sv. paní z Roupova 92)

Nejvíce spolehlivých údajů zjišťujeme v Sedláčkově a Pilnáčkově díle. Překvapivě cenné zprávy shromáždil také Cerroni, který také zachytíl největší počet osob. Na Paprockém je možno ocenit neobvyklou objektivitu. Celou řadu osob pouze cituje podle titulářů, pokud nezná údaje o manželství a potomcích, otevřeně svou nevědomost přiznává. Balbínův rodokmen je naproti tomu značně mezerovitý a přesvědčuje o malé spolehlivosti zpráv ke starším generacím. Procházkova práce je poznamenána snahou o úplnost za každou cenu a řadou chyb a omylů vede k opatrnosti při jejím užívání. Určitým zklamáním je také rodokmen Krajířů v díle o hradech, zámcích a tvrzích jižní Moravy. Měli bychom si být vědomi toho, že každá nová práce tohoto druhu má v našich podmírkách vysoko nasazenou latku - již stoletým dílem Augusta Sedláčka o českých hradech. Bylo to dílo vědecké a zároveň v pravém slova smyslu národní.

Nechme tedy o Krajířích hovořit jeho:

"...Starožitný rod Krajířů z Krajku vyrostl ze Štýrska z německého štěpu a přestěhovav se ve 14. století do Čech tak se vpravil do nových poměrů, že podporováním všeho šlechetného nejen se všem domácím rodům vyrovnal, anobrž mnohé z nich předčil a nadto nikdy lásky své k národu a jazyku českému nezapíral..." 93)

Jistě se dnes budeme dívat na jeho patetické vyjádření značně kritičtěji, ale nezbude než konstatovat, že rod Krajířů z Krajku se skutečně výrazně zapsal do našich dějin. Ne jako změť jmen, ale jako konkrétní představitelé tehdejší vládnoucí třídy. Proto jsem věnoval jeho genealogii tento článek.

Poznámky:

1. Bartoloměj Paprocký z Hlohol, Zrcadlo slavného markrabství Moravského, Olomouc 1593, fol. 70 b, 71 a, 81 b, 82 a, 95 b, 103 b, 121 b, 122 a, 122 b, 123 a, 123 b, 124 a. Značeno A.
2. Bohuslav Balbín, Miscellaneorum historicorum regni Bohemiae Dec. II., Liber I., Praha 1687, tabule 1/14. Značeno B.
3. SOA Brno, fond G 12, Cerroniho sbírka, heslo Kragirz v. Krayk Herrn, Cerr I, 40 ,fol.121-127.Značené C.
4. August Sedláček, genealogická stať o Krajířích z Krajku, Ottův slovník naučný, díl XV., Praha 1900, s.24,25; týž, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl II. Hradecko, Praha 1931,2.vyd., s.85,141; díl III.,Budějovsko, Praha 1932, 2.vyd., s.129,134,173,175,214,272,274,282,283; díl IV. Vysočina Táborská, Praha 1885, s.9,34,38,43,71,104-106, 109,110,111,156-159,172,173,291; díl V.,Podkrkonoší, Praha 1933, 2.vyd., s.258,300,303,340,341,351; díl VI.,Podbrdsko, Praha 1934, 2.vyd.,s.159,165,166; díl VIII.,Rakovnicko a Slansko, Praha 1935, 2.vyd., s.198,226,228; díl X. Boleslavsko, Praha 1895, s.15,34-38,42,136,197,199-200,220, 224; díl XIII. Plzeňsko a Loketsko, Praha 1905, s.47; díl XIV., Litoměřicko a Žatecko, Praha 1923, s.32,352; díl XV. Kouřimsko,Vltavsko a J-Z Boleslavsko, Praha 1927, s.49,99, 155,170,175,183,266. Značeno D.
5. Josef Pilnáček, Staromoravští rodové, 2.vydání, Brno 1972, s.358,359. Značeno E.
6. Roman Freiherr von Procházka, Genealogisches Handbuch erloschener böhmischer Herrenstands-familien, Neustadt an der Aisch, 1973, s.153-157. Značeno F.
7. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,I, Jižní Morava, Praha 1981, s.24,30,50,77,78,85,98,115,116, 161,166,167,178,183,204,238,240, rodokmen s.304.Značeno G.
8. Eberhard Kraigher, Die Craigher im Friaul, Jahrbuch der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft "Adler", Jahrgang

- 1974/78, Wien 1978, s.85.
9. Die Craigher, c.d., s.87.
10. Tamtéž, s.87,88.
11. Tamtéž, s.88.
12. Tamtéž, s.89.
13. Vincenc Brandl, Libri citationum et sententiarum seu Knihy půhonné a nálezové, Tomus III., Pars altera, Půhony Olo-mucké 1437-1448, Brno 1878, s.100,181,215,262,269.
14. Archiv český,X.,Praha 1890, s.256,258 (dále jen AČ).
15. Die Craigher, c.d., s.88.
16. Vincenc Brandl, c.d., Tomus II.,I. Půhony Brněnské 1406 až 1415, Brno 1878, s.8,9.
17. Tamtéž s.252,253.
18. Tamtéž, s.286.
19. Die Craigher, c.d.,s.88.
20. Ladislav Hosák, Historický místopis země Moravskoslezské, Praha 1938, s.165,176.
21. Brandl, c.d.,P.B.1406-1415, s.93.
22. Die Craigher, c.d., s.88,89.
23. Brandl, c.d., Tomus I.,II.První kniha půhonů Olomouckých 1405-1411, s.231.
24. Brandl, c.d., Tomus II.,II.Půhony Olomoucké 1412-1420, s.579.
25. Die Craigher, c.d.,s.89.
26. Tamtéž, s.89.
27. Tamtéž, s.89,90.
28. Tamtéž, s.89,90,91.
29. Brandl, c.d., Tomus IV., Pars prior, Brněnské půhony od roku 1459-1466, s.75,253,330.
30. AČ VI.,Praha 1872, s.96.
31. Moravské zemské desky II., 1480-1566, Kraj brněnský, Praha 1950, s.81,82.
32. Die Craigher, c.d.,s.89,90.
33. Tamtéž, s.91
34. Hosák, c.d., s.175,178.
35. Tamtéž, s.27.

36. AČ VI., Praha 1872, s.591.
37. Hosák, c.d., s.27.
38. AČ,X.,Praha 1890, s.383.
39. AČ X., c.d.,s.384,386.
40. Tamtéž, s.435.
41. AČ VI., Praha 1872, s.314.
42. AČ XIX., Praha 1901, s.270, 301,333.
43. Zikmund Winter, Život církevní v Čechách, svazek první.
Praha 1895, s.62.
44. AČ VI., Praha 1872, s.541,542.
45. Tamtéž, s.542.
46. Winter, c.d.,s.57.
47. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,
III. Severní Čechy, Praha 1984, s.575, rodokmen.
48. August Sedláček, Pýcha urozenosti aneb vývody u starých
Čechů a Moravanů, Praha 1914, s.70.
- 48a. Metoděj Zemek, Regesta listin z Lichtenštejnského archi-
vu ve Vaduzu 1173-1526, č.499 ze dne 24.dubna 1500 v Brně,
Sborník archivních prací 2, roč. XXXIII. Praha 1983.
49. Die Craigher, c.d.,s.92,93; Genealogisches Taschenbuch
der adeligen Häuser Österreichs, Erster Jahrgang, Wien
1905, s.456.
50. Die Craigher, c.d., s.91.
51. Moravské zemské desky II., 1480-1566, Kraj brněnský, Pra-
ha 1950, s.317,338,353.
52. MZD II.,c.d.,s.333.
53. Tamtéž, s.333.
54. August Sedláček, Místopisný slovník historický kr. České-
ho, Praha 1908, s.889.
55. Winter, c.d., s.102.
56. MZD II., c.d., s.360,363,367,372,373,383,387,389,397,402,
414,418,425,428.
57. Hosák, c.d.,s.972.
58. MZD II.,c.d.,s.389.
59. Hosák, c.d.,s.20.

60. Jaroslav Pánek, Stavovská opozice a její zápas s Habsburkem 1547-77, Praha 1982, s.26, 31, 44, 45, 47-49.
61. Tamtéž, s.49.
62. OSN,XVI., Praha 1900, s.223; XXVI.,Praha 1907, s.340.
63. Pánek, c.d.,s.24,27,48,52,69.
64. Hrady III. Severní Čechy, c.d.,s.82,416.
65. Tamtéž, s.416.
66. Tamtéž, s.416.
67. Josef Pilnáček, Rody starého Slezska, Jílové u Prahy 1969, I., s.48 - manželkou Viléma Berškovského na Liptyni byla roku 1610 Eliška z Herberstejna.
68. Jiří Hanáček, Heraldický soubor stavovského domu v Brně, Zpravodaj Klubu genealogů a heraldiků Ostrava při DKP VŽSKG, č.16, s.76-87.
69. Český zemský archiv, Antonín Haas, Archiv Žerotínsko-Vrbenský, listiny a listy z let 1497-1624, Praha 1948, s.103.
70. Hosák, c.d.,s.165.
71. Tamtéž, s.179,348.
72. MZD,II.,c.d., s.405,409,411,414.
73. Hosák, c.d.,s.107,175,972.
74. Vlastivěda moravská, II.,J.Tiray, Dačický okres,Brno 1925.
75. Haas, c.d.,s.196.
76. Josef Pilnáček, Staromoravští rodové, c.d., s.367; OSN XXVI., c.d., s.337.
77. Hrady III. Severní Čechy, c.d., rodokmen, s.575.
78. August Sedláček, Hrady,zámky a tvrze království Českého, X.Boleslavsko, Praha 1895, s.38.
79. Sedláček, Hrady X.,c.d., s.38.
80. Winter, c.d.,s.196.
81. Hrady III. Severní Čechy, c.d.,s.82.
82. Leopold Nedopil, Deutsche Adelsproben, I., Wien 1868,s.501.
83. Břetislav Jelínek, Die Böhmen in Kampfe um ihre Selbständigkeit 1618-1648, Praha 1916,l.díl; Jiří Stibor, Vývod

Marie Eleonory Petřvaldské z Petřvaldu na hradě Buchlově,
Zpravodaj Klubu genealogů a heraldiků Ostrava při DKP
VŽSKG, č.12, s.6.

84. G.Gellner, Životopis lékaře Borbonia a výklad jeho deníků Praha 1938, s.13.
85. Břetislav Jelínek, c.d.
86. Hosák c.d., s.30,108.
87. MZD, III., 1567-1642, Kraj brněnský, Praha 1953, s.76, dvakrát.
88. Hosák, c.d., s.348.
89. Tamtéž, s.27.
90. Sedláček, Pýcha urozenosti...,c.d., s.70, také však s.30,69.
91. Procházka, c.d., s.137-143.
92. Heinrich von Kadich, Conrad Blažek, Der mährische Adel, Nürnberg 1899, s.236. Viz příloha.
93. Sedláček, Hrady... X.,c.d., s.36.
94. V Moravském muzeu byl uchováván vzácný dar městské rady dačické - totiž části zbroje Wolfganga Krajíře z Krajkou, majitele panství Dačického.

Příloha k pozn. 92:

1. Anna Dorota sv.paní z Roupova, nar.3.listopadu 1651, Budkov, + 17.června 1698 v Burgu, manžel 1671 Jindřich IV. hr. Reuss zu Unter-Greiz, + 21.února 1675, Mechingen.
2. Vilém sv.p. z Roupova, + 1674.
3. Anna Kateřina sv.paní z Roupova
4. Zdeněk z Roupova na Lesonicích a Budkově, + po roce 1649, 1. manž. Zuzana Molová z Modřelic
5. 2.manž. Anna Voršila z Říčan na Mladoňovicích, + před 1629
6. Václav Vilém z Roupova na Trnovanech a Žitenicích, jeden z předních přívrženců krále Fridricha Falckého, + 20.září 1641 Litoměřice, poch. Drážďany, 1.manž. viz 7, 2.manž. Ludmila z Vartemberka.
7. Alena Švihovská z Ryžimberka

8. Vilém z Roupova na Napajedlích, 1613-16 nejv.sudí, 1617 až 1618 nejv.komorník markr.Moravského. 1.manž.viz 9,
2.manž. Alina ze Zástrizl, ovd. Krajířová, od níž koupil
Mladoňovice
9. Anna Krajířka z Krajku, s níž vyženil nořejší Němčice
10. Jan z Říčan na Studenci
11. Kateřina Smiřická ze Smiřic, od 1616 na Mladoňovicích,
její 1.manž. Lukáš ze Žerotína
12. Jan z Roupova na Žitenicích, 1.manž., viz 13, 2.manž. Anna
Keblovna z Gejzinku, ovd. Gerštorfová
13. Anna z Vřesovic na Trnovanech od roku 1575
14. Karel Švihovský z Ryžberka na Nalžovech a Neprachovech
+ 1593.
15. Markéta Krajířka z Krajku, + 1592
16. Adam z Roupova a na Roupově, zemřel mezi lety 1570-73
17. Lidmila z Vartemberka
18. Zdeněk II. Krajíř z Krajku na Landštejně, + 1577, 1.manž.
viz 19, 2.manž. 1568 Alžběta z Bibrštejna
19. Sibyla hr.Šliková
20. Mikuláš z Říčan na Beztahově, hejtman vltavského kraje,
+ 1591
21. Voršila Malovcová z Malovic, + 1611
22. Albrecht Smiřický ze Smiřic na Náchodě,+ 1566, ženat před
1555
23. Hedvika z Hazmburka nar. 1533,+ 2. března 1592, její 2.
manž. Jiří Popel z Lobkovic
24. Petr z Roupova
25. Johanka ze Šternberka
26. Jakub Kostomlatský z Vřesovic na Kuncberku,+ 1575
27. Anna Kaplířka ze Sulevic, znova vd. Hrzánová z Harasova
28. Václav Švihovský z Ryžberka na Horažďovicích, + 20. června
1587
29. Markéta ml.z Gutštejna, + 1584
30. Arnošt Krajíř z Krajku na Brandýse n. Labem a Ml.Boleslaví
+ 18.března 1555
31. Alena ze Šelmberka, + 1553.

Přemyslovská krev v College of Arms.

Jiří Louda

Čtenářům GHI není neznámé jméno Michaela Maclagana; psalo se o něm v souvislosti s knihou Lines of Succession (Linie posloupnosti), kterou spolu se mnou vytvořil a která po složitých jednáních a zvratech nakonec vyšla v londýnském nakladatelství Orbis v roce 1981 a v novém, doplněném vydání koncem roku 1984. Obě vydání byla tištěna u nás v Martině. Michael Maclagan dlouhá léta přednášel dějiny středověku na Trinity College Oxfordské univerzity, na níž dosáhl hodnosti Senior Fellow, roku 1970 byl i oxfordským Lordmayorem a po odchodu po penze byl přijat na College of Arms nejprve jako perseverant a záhy nato byl jmenován heroldem s titulem Richmond.

Novinkou pro naše čtenáře však bude to, že Michaela Maclagana pojí s naší zemí nejen jeho spolupráce s českým heraldikem a také návštěva v Praze a Olomouci v době, kdy se kniha Lines of Succession připravovala, ale i pouto krevní, jakkoli vzdálené a nepřímé. V jeho žilách totiž koluje i stopa krve našich přemyslovských králů.

Začneme u krále Václava II., jehož dcera Eliška svým sňatkem s králem Janem přenesla své dědictví na Lucemburky. Po Karlu IV. a Zikmundovi pak přešlo toto dědictví Zikmundovou dcerou Alžbětou na krále Albrechta II. Habsburského a po něm pak (přes Kazimíra IV. Polského) na jeho vnuka Vladislava II. Jagellonce. Vladislavova dcera Anna svým sňatkem s Ferdinandem I. konečně předala dědictví přemyslovské krve znovu Habsburkům. Až potud byli tito předkové Michaela Maclagana stále spojeni s českými zeměmi, ale dcerou Ferdinanda I. a Anny Jagellovny Johanou jejich krev přechází do Itálie. Johana se totiž roku 1565 provdala za toskánského velkovévodu Františka Medicejského (zavražděn 1587). Jejich dcera Marie Medicejská se stala manželkou francouzského krále Jindřicha IV. a po jeho zavraždění roku 1610 regentkou za ne-

zletilého Ludvíka XIII. Její nejmladší dcera Jindřiška Marie se provdala za anglického krále Karla I. (popraven 1649) a přemyslovská krev se tak dostala do žil stuartovských králů. Syn Karla I. a Jindřišky Marie, král Karel II. sice neměl se svou manželkou Kateřinou z Braganzy žádné děti, nicméně zanechal četné potomstvo s několika svými milenkami. Jednou z nich byla i dvorní dáma jeho ženy, vévodkyně z Portsmouthu a Aubigny, Louisa de Kéroualle, s níž měl Karel II. stejnojmenného syna, jehož jmenoval vévodou z Richmondu a Lennoxu (+ 1723).

Richmond (týž titul, jaký má jeho dnešní heroldský potomek) krátce před svou smrtí provdal svoji dceru Annu za Viléma Keppela, 2. hraběte z Albemarle, jehož otec přišel do Anglie z Holandska spolu s Vilémem III. Oranžským. Albemarle se ve stopách svého otce věnoval vojenské dráze a jako generál velel anglickým vojskům, která spolu s naší královnou bojovala ve slezských válkách, za nichž byl i raněn. Zemřel roku 1754. Jeho dcera Karolina se přes otcův odpor provdala za netitulovaného irského lékaře Roberta Adaira (+ 1790), ale jejich dcera Alžběta Adairová si zase vzala muže se šlechtickou korunkou, Jiřího 5.vikomta Barringtona (+ 1829). Jejich syn Vilém 6.vikomt Barrington (+ 1867) měl dceru Augustu, která se stala druhou manželkou ThDr Viléma Dalrympla MacLagana, 91. biskupa v Lichfieldu a od roku 1891 88. arcibiskupa yorského, který roku 1902 korunoval prababičku dnešní anglické královny a který zemřel roku 1910. Jejich synem byl otec Michaela MacLagana, Sir Eric MacLagan, rytíř Viktoriánského řádu, ředitel Victoria and Albert Museum. Sir Eric se roku 1913 oženil s Helenou Lascellesovou, vnučkou 4.hraběte z Harewoodu a zemřel roku 1951, jedenáct let po své manželce. Jejich syn a dědic zlomku české královské krve se narodil roku 1914 a loni tedy oslavil své 70. narozeniny v době, kdy College of Arms, na níž nyní pracuje, slavila své 500. výročí.

Jak jeho jméno napovídá, jeho rod pochází ze Skotska, v jehož hlavním městě Edinburku býval na počátku minulého

kresba Jiří Loučka

století jeho praděd prezidentem Královské lékařské koleje. Proto i rodový erb byl udělen Lvím heroldským králem a byl jím stříbrný štít se dvěma černými krokvemi a zeleným lemem, na němž byly tři zlaté merlety. Vilém, arcibiskup yorský, byl pátým synem svého otce, ale diferencoval svůj znak pouze polcením se znakem své diecéze. Jeho syn, Sir Eric, však požádal o matrikulování řádné diference a jako potomku pátého syna bylo tedy na lem přidáno dalších pět merlet. V této podobě užívá znak i Richmondský herold. Klenotem je bobr přirozené barvy a kolem štítu se dává zlatý řetěz jeho heroldského úřadu. Heslo, související s lékařským posláním Richmondova praděda, se podle skotských zvyklostí umísťuje nad klenotem. Odznakem (badge) jeho úřadu je zlaté yorské slunce půlené s červenou lancasterskou růží pod královskou korunou.

Nejstarší pečeť "města" Bystřice n.P.

Ivan Štarha

V písemné pozůstatosti heraldika Františka Zvolského, kterou, jak jsme naše čtenáře již informovali, získal v roce 1983 do svých fondů Státní oblastní archiv v Brně, v němž k ní byl v minulém roce zpracován podrobný inventář, je velmi pěkný otisk ¹⁾ - pravděpodobně pořízený přímo z dnes nezvěstného typáře - ²⁾ nejstarší až do dnešních dnů nepublikované pečeti "města" Bystřice nad Pernštejnem.

Pečeť o průměru 38 mm je ohrazena linkou (po stranách s vlasovými linkami), kolem níž se ovíjí stuha heraldicky vlevo nahoru se začínajícím opisem "Sigillum civium civitatis De
byst-ritz - 1496", rytý gotickou minuskulou. Stuha s nápisem je položena tak, že vlevo nahoru tvoří rovný pásek, vlevo i vpravo dole pásek zaoblený podle okraje pečeti, vpravo nahoru je pak složena do tvaru písmene M s posledním dříkem zkráceným. Nápis je na stuze rozdělen do pěti částí. Na posledních dvou částech stuhu jsou ozdoby s rostlinnými motivy. Pozdně gotický štít je dole zašpičatělý a nese korunovanou orlici hledící heraldický vpravo, s vyplazeným jazykem, na jejíchž křídlech je patrné opeření, s ocasem ve tvaru obrácené lilie, jak ji známe z původního zemského znaku moravského.

Poslední číslice letopočtu pečeti je nezřetelná. Může jít o rok 1490, ale i o letopočet 1496 nebo 1498. ³⁾ Nejpravděpodobnějším datem vzniku pečeti je rok 1496, neboť ze starých bystřických účtů víme, že v roce 1497 zaplatilo město za vyhotovení nové stříbrné pečeti.

Znak na pečeti užívala Bystřice až do jeho rozhojnění v roce 1580. ⁴⁾ Pochází s největší pravděpodobností z doby před rokem 1360, kdy bylo městečko markraběcím majetkem.

Na pečeti je mimo jiné i zajímavý opis - "Pečeť měšťanů města Bystřice". Ačkoliv byla Bystřice povyšena na město až v roce 1580, pokládala se za město zřejmě již mnohem dříve.

Doklad pro to jsme znali zatím z roku 1565⁵⁾, kdy vznikla dosud nejstarší známá bystřická pečeť s majuskulním opisem PECZET MENSSI MIESTA BYSTRZICE. Vzhledem k poměrně malému odstupu doby vzniku této pečeti od vydání povyšovací listiny bylo možno předpokládat, že v roce 1565 mělo již městečko povyšovací listinu přislíbenou a proto nechalo na pečeť vyřít název město. To se však nedá předpokládat pro rok 1496. Přesto bystřičtí představení již koncem 15. století pokládali svou obec za město a vrchnost jim užívání názvu město na pečeti s největší pravděpodobností tolerovala. Ovšem pouze na pečeti, v úřední korespondenci je až do roku 1580 důsledně uváděno městečko.

kreslil Karel Liška

Poznámky:

- 1) Státní oblastní archiv v Brně, G 461 - František Zvolinský, písemná pozůstalost (Štarha, 1983), inv. č. 5, karton 6.
- 2) Podle vzpomínky Viléma Waltra František Zvolinský někdy v padesátých letech zakoupil sbírku pečetidel významného numismatika a antikváře Karla Chaury z Prahy. Později tato pečetidla nabídl ke koupi městským muzeím, do kterých pečetidla měla organicky patřit. Většina muzeí této nabídky

využila. Zvolský si pouze pro svoji potřebu pořídil kvalitní otisky. Je docela možné, že se nezvěstný typář nalezne v některé z muzejních sbírek.

- 3) Dr. Jiří L. Bílý a Karel Liška též navrhují čtení letopočtu jako 1494 - 1492.
- 4) J. Dřímal - I. Štarha, Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček, Brno, 1979, s. 381.
- 5) tamtéž.

Z rodinné kroniky rodu Dr. Bedřicha Hoppeho.

Viktor Hoppe.

Rod Hoppe, z něhož pocházel známý brněnský národovecký pracovník v minulém století a bojovník za české školství dr. Bedřich Hoppe (1838-1884), pochází z krajiny z pod Bezdězu, z malé osady zvané Nová Skalka (dř. něm. Neu Kalken). Všichni mužští příslušníci této rodiny byli sedlaci a při své polní práci se dívali na královský hrad Bezděz. Nejstarší synové bývali vždy dědičními rychtáři podle tzv. německého magdeburského práva zavedeného u nás Přemyslem II. Otakarem, jak o tom píše Fr. Palacký ve svých Dějinách národu českého v Čechách a na Moravě. Podle nezaručených zpráv přišel rod Hoppe z Vlámska nebo z Holandska k nám asi ve 13. století, kdy byly v Holandsku velké mořské záplavy, které donutily tisíce tamních občanů hledat si nový domov v Německu, Čechách i na Moravě a jinde. Zmiňuje se o tom i Helena Čapkova, sestra bratří Karla a Josefa Čapkových, ve své krásné knížce Moji milí bratři, v níž popisuje staré zajímavé hroby s cizími jmény ve Rtyni v Podkrkonoší.

Zprávy o rodině Hoppe jsou však až od roku 1680, kdy se začaly vést matriky a v nich zápisy o obyvatelstvu, což bylo příznakem konzolidace státu po třicetileté válce.

Hoppeovi si vystavěli v r. 1680 velký rodinný roubený dům, který jsme s otcem viděli ještě v r. 1946, ovšem již v dezentrálním stavu, takže jsme upustili od myšlenky převzít tento dům do svého majetku.

Otec Bedřicha Hoppeho, Antonín, (nar. 6.6.1802, zemř. 5.9.1868), byl pravděpodobně donucen opustit otcovský dům (bylo-li více synů) a hledat obživu na některém z valdštejnských statků. Jeho prvnou stanicí byl zámek v Bernštejně, kde se mu narodila jako prvé dítě dcera Františka. Byl ženat s Antonií Nádvědovou, dcerou kupce ve Slaném. Antonín Hoppe musel být velmi zdatný pracovník, protože byl překládán na růz-

né valdštejnské statky, aby je dal do pořádku. Musel být i velmi demokratický a dobrrosrdečný. Pamatuji se, že jsem byl asi v r. 1920 jako student medicíny v Mnichově Hradišti a v parku jsem tam viděl sedět na lavičce stařenku a jen tak ze zvědavosti jsem se zeptal, zda se náhodou nepamatuje na správce Hoppeho. Okamžitě reagovala: "To byl moc hodný pán, dovolil nám chodit do lesa na dříví, na maliny, na jahody..." Víme, že nás praděd byl přeložen do západních Čech do Chocenic a nakonec se stal ředitelem největšího panství v Třebíči na Moravě s ročním platem 600 zl. Jeho manželství bylo bohaté na děti; celkem se v něm narodilo 13 dětí. Bedřich byl v pořadí třetí.

Bedřich Hoppe se narodil dne 7.11.1838 v Mnichově Hradišti. Studoval gymnázium v Mostě, v Plzni a v Jihlavě. Práva vystudoval ve Vídni (1855-1859), advokátní praxi konal ve Vídni, v Brně a v Telči, ale nakonec se odstěhoval do Brna; oženil se dne 30.9.1869 s Emilií Schuldesovou z Brna. V Brně poznal dr. Hoppe poměry v poněmčovaném městě, kde 35 000 českých dětí nemělo ani jednu školu s českým vyučovacím jazykem. Existence těchto dětí národnostně utlačovaných byla stálou alarmující pobídkou pro uvědomělé pracovníky v Brně v čele s dr. Hoppem. Ten poznával všechny metody poněmčování, kupování českých duší a stálé ústrky, na druhé straně vychvalování a vyvyšování německého živlu. Vždyť v obecním zastupitelstvu neměli Češi ani jednoho zástupce.

Pro české obyvatelstvo, a byli to především dělníci a řemeslníci, bylo ve skutečnosti velkým štěstím, že se v této kritické době v Brně objevil mladý třicetiletý advokát, znající dokonale rakouské zákony, výborného vystupování, poskytující českým lidem zdarma právnické porady; a při tom byl bojovný a nesmírně houževnatý.

Již od počátku sedmdesátých let se někteří uvědomělí Češi snažili vymoci na obecním zastupitelstvu zřízení české školy. Marně. Opětované žádosti byly ignorovány. Přemýšlelo se o zřízení soukromé české školy, což zákony dovolovaly.

Čeští rodiče podali žádost purkmistrovi, ta však byla z malicherných důvodů zamítнутa. Byla napsána i druhá, kterou předložila brněnskému starostovi osobně deputace vedená dr. Hoppe, ing. Žedníkem a MUDr. Brixou, a to dne 18.března 1877. Tímto dnem byl formálně zahájen zápas o české školy v Brně. Zmíněná žádost však byla po deseti měsících čekání zamítнутa s tím, že zřízení české školy v Brně není potřebné.

Za české rodiče podal dr. Bedřich Hoppe dne 10.3.1878 stížnost k někdejší c.k.zemské školní radě a byla rovněž svolána prvá valná hromada Matice školské v Brně na 10.březen roku 1878.

Předtím však čeští občané v Brně projevovali obavy z poněmcování svých dětí a přivítali iniciativní návrh dr.B.Hoppeho, který zároveň s Kunzem a Wurmem rozhodl, aby počátkem roku 1878 byla otevřena první třída české soukromé školy. Bylo zvoleno dvanáctičlenné kuratorium, jejímž předsedou byl zvolen dr. Hoppe. Třída byla zřízena jako provizorium, dokud ji nepřevezme Matice školská. Kuratorium vydalo slavné provolání (autorem byl Wurm) znějící "Národovcům v Čechách i na Moravě" a podepsané dr.B.Hoppe. Provolání bylo zasláno všem odbočkám Matice školské a všem význačným školským pracovníkům vůbec. Otevřená soukromá škola se tak osvědčovala, že se kuratorium rozhodlo 10.dubna 1878 otevřít ještě druhou a třetí třídu. Led znemožňující brněnským Čechům možnost získat školy pro své děti byl prolomen a každým rokem přibývalo národních škol, měšťanských i učňovských, nemluvě ani o školách středních a školkách.

Na druhé valné hromadě Matice školské dne 16.3.1879 prohlásil dr. Hoppe: "Žádní velmožové, žádné bohaté a velké ústavy nepodporovaly nás, nýbrž lid pracující a občanské třídy. Potřebná suma (7000 zl.), ta se za doby, kdy lid stěná pod jařmem zlé doby a špatných výdělků, kdy obchody váznou a řemesla nemají práce, získala. A to má každý zlatý takovou cenu, že s obdivem a úctou k dárci pohlížeti musíme."

Zatímco v Čechách se sbíraly zlatky na postavení Národního divadla, v Brně a na Moravě se stejným nadšením a obětovostí se sbíraly zlatky na základ kultury každého národa, tj. na školy. Od nikoho jiného nepřišla na české školy ani zlatka.

I když nemáme přesných zpráv o počátcích činnosti dr. Hoppeho v Brně v době, kdy si otevřel svou vlastní advokátní kancelář, můžeme však věřit, že se stal známý a oblíbený. Soudíme tak z toho, že již v r. 1871 kandidoval na poslance moravského zemského sněmu, a to za volební okres Boskovice, Jevíčko, Konice a Tišnov.

Zmíníme se jen v nejdůležitějších bodech, kdy se dr. Hoppe zasazoval, pořípadě souhlasil s některými novými návrhy. V r. 1871 podal návrh na stavbu a vnitřní úpravu nemocnice u sv. Anny a připojil se k návrhu dr. Mezníka, aby se na Moravě zřizovaly vysoké školy. Dále doporučoval, aby byla na Moravě zřízena hypoteční banka a připojil se k návrhu, aby byla postavena železniční trať Brno-Německý (nyní Havlíčkův) Brod - Praha. V r. 1873 se připojil k návrhu dr. Kusého, aby byly zřízeny české reálky v Brně, v Olomouci a další reálky i reálná gymnásia. Požadoval, aby se na gymnáziu v Třebíči vyučovalo i čeština. V r. 1874 se připojil k návrhu dr. Kusého, aby se vyšetřila příčina nedostatku středních škol na Moravě; podporoval memorandum císaři Františku Josef I., aby byl na Moravě pozměněn nespravedlivý národnostní volební řád. V r. 1875 doplnil návrh na ochranu divoké zvěře (konkrétně jezevce, bobra a sluk), v r. 1876 podporoval interpelaci ohledně stavby českého učitelského ústavu v Brně a urgoval zřízení reálek v Olomouci, v Přerově a v Prostějově, v r. 1877 poslal petici, aby ve všech zemských ústavech byla jazyková rovnoprávnost, v r. 1878 se připojil k Wurmovu návrhu ohledně zavedení zákona proti opilství, jak tomu bylo v Haliči a v Bukovině. V r. 1880 podal petici na podporu Leoše Janáčka z dotace pro umění, v r. 1881 opětovně žádal o subvenci na zalesňování okolí Brna a o zlepšení učitelských platů, v r. 1882 navrhoval výstavbu porodnice v Brně a v r. 1883 zakoupení pozemku ke

stavbě babické školy v hlavním městě Moravy a přimlouval se, aby byly učitelky zrovнопrávněny s učiteli.

Činnost dr. Bedřicha Hoppeho se týkala nejen budování českého školství v Brně, nýbrž i úsilí jako poslance moravského zemského sněmu. Patřil k nejpilnějším a nejvýkonnějším poslancům, jak o tom svědčily i soudobé nekrology a vzpomínky o něm. Ačkoli byl postižen plichní chorobou, jeho pracovní výkon vydal za několik zdatných jiných úředníků. Nečekaně zemřel v mladém věku 46 let dne 1.4.1884 a je pochován v italském městě San Remo na tamním hlavním hřbitově. Nikdo netušil, jak je vážný jeho zdravotní stav, byl totiž za všech okolností optimista plný humoru, rád psal i dopisy ve verších a v jednom článku se o něm psalo, že kamkoli přišel, všude bylo jakoby vzešlo slunce.

I když se dočkal ve své veřejné činnosti úspěchů, v soukromém životě ho pronásledovala tragičnost. Prvé jeho dvě děti, Liduška a Bedříšek zasnuly ve věku pěti let na zánět mozkových blan. Třetí dítě, chlapec Viktor, můj otec, dočkal se však vysokého věku 88 let. Ve věku 14 let byl dán jako sirottek proti své vůli do kadetky v Hranicích na Moravě, kde se tvrdou tělesnou výchovou otužil pro celý svůj život. Ale jeho matka Emilie, která mu dala život, zaplatila jeho narození smrtí. Můj otec se dostal jako jeden z prvních žáků do soukromé školy, ale cestou do školy ho musel vždy doprovázet koncipient z dědečkovy advokátní kanceláře, neboť němečtí výrostci opětovaně zbili mého otce a jednou rozbili dokonce i jeho houšle na třísky.

Dr. Bedřich Hoppe se v r. 1877 oženil s Olgovou Kozánkovou z Kroměříže pocházející z buditelské a hudební rodiny. Její otec Jan Kozánek založil pěvecký spolek Moravan a byl nadšený kulturní pracovník, několik let o prázdninách býval jeho hostem Antonín Dvořák, který zde časně ráno vstával a chodíval pěšky do Hulína, kde zastavovaly vídeňské rychlíky jedoucí do Krakova. Antonín Dvořák byl vášnivý milovník lokomotiv; jednu dobu též působil jako učitel hudby a zpěvu v

Kroměříži a jeho oddanou žákyňí byla i moje maminka.

Z druhého manželství měl dr. Bedřich Hoppe tři syny.

Nejstarší Jaroslav měl velké hudební nadání a stal se profesorem konzervatoře v Berlíně. Druhý syn Vladimír studoval filozofii a zůstal jí věrný. Napsal řadu filozofických knih, stal se zprvu docentem, později i profesorem filozofie brněnské univerzity v letech 1926-1931. Třetí syn byl Otakar, právník, který napsal habilitační spis O trvalé neutralitě (O trvalém odzbrojení), jenž však nebyl profesorským sborem na Karlově univerzitě přijat. Ve svém životě se osvědčil jako vedoucí úředník obchodní a živnostenské komory. Byl dlouhým a věrným přítelem Vítězslava Nováka.

Dům dr. Bedřicha Hoppeho v čele s jeho manželkou Olgou byl střediskem všeho společenského života v Brně, zejména národnostního hnutí. Ze společných porad se stejně smýšlejícími přáteli vyšly podněty k veřejné činnosti ve prospěch české věci, ať již šlo o záležitosti školské, hospodářské nebo společenské; společnost, jež se tu scházela, představovala hlavní štáb české brněnské společnosti sedmdesátých a osmdesátých let. Žijícím členům rodiny je známo, že paní Olga, manželka a později vdova dr. Bedřicha Hoppeho, pomáhala svému choti po všech stránkách, a že mu vytvořila ideální prostředí k jeho celoživotnímu úsilí.

(Tato vzpomínka MUDr. Viktora Hoppeho napsaná v září 1984 byla přečtena dne 25.9.1984 na slavnostním večeru Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně v Malém divadle hudby, věnovaném počátkům českého školství v Brně. Pro zveřejnění v Genealogických a heraldických informacích ji upravil Jan Skutil.)

Prameny k dějinám brněnských řemesel do zrušení cechů r. 1859.

Milena Flodrová

Vé všech středověkých městech během jejich rozvoje nastávala koncentrace řemeslných a obchodních živností. Nejinak tomu bylo i v Brně, kde zvláště po vydání tzv. Velkého a Malého privilegia Václavem I. v lednu 1243 nastává velký rozvoj tohoto způsobu výroby. Vzhledem k tomu, že Brno se záhy stalo silným hospodářským centrem s rozvinutou řemeslnou výrobou, jejíž poznání přispívá podstatně k poznání celkových dějin města, jejich výrobních a sociálních vztahů, kulturních a společenských předpokladů a tím i k vytvoření správného pohledu na minulost celého města.

Prameny k dějinám brněnských řemesel je nutno hledat především v Archivu města Brna, ve Státním oblastním archivu v Brně, v archivech významných moravských měst (Olomouce, Znojma, Jihlavy aj.), případně i v Archivu hlavního města Prahy. Menší a drobnější zmínky je možno najít ve všech okresních archivech, pro úplnost asi i v zahraničí, především ve Vídni. Soupis pramenů je záležitost dlouhodobá, ale nesmírně potřebná pro všechny, kdož se tématem řemeslné výroby hodlají zabývat. Shromáždění pramenů v regestovém znění by byla práce záslužná a vítaná. Pro první etapu se jedná o excerpti pramenů v obou brněnských archivech podle níže uvedených fondů. I taťto práce je proponována na několik let, ale bude úzce souvisejí s topografií Brna (řemeslníci v ulicích bydleli a pracovali) jako obrazem rozvíjejícího se města, nehledě už k rádě sociálních otázek, rozvrstvení obyvatel, privilegovaná postavení aj., které tím budou postaveny na solidní faktografický základ.

Zatímco materiál v Archivu města Brna poskytuje prameny i k nejstarším dějinám řemesel, materiál ve Státním oblastním archivu začíná až pro dobu pobělohorskou, ale o to je rozsáhlejší. Zcela zvláštním fondem je v Archivu města Brna

fond Čechy, který shromažďuje neúplně dochovaný spisový archiv cestovní organizace, přecházející kolem 1860 v novou organizaci společenstev. Pro lepší orientaci byl veškerý brněnský archivní materiál utříděn v následujícím přehledu chronologicky tak, aby obsáhl tři hlavní údobí v dějinách a rozvoji řemeslné výroby v Brně.

Pro dokreslení celého obrazu je možno do pramenů k dějinám brněnských řemesel zařadit i hmotné dokumenty zejména ze sbírek Muzea města Brna, Moravské galerie, Moravského muzea aj.

Prameny k dějinám brněnských řemesel v Archivu města Brna.

a) pro dobu předhusitskou

Sbírka listin	1208 - 1420
---------------	-------------

Kroniky

Berní kniha (rkp. 14)	1343
Berní kniha (rkp. 15)	1360 - 1364
Berní kniha (rkp. 16) - rejstřík	1348
Berní kniha (rkp. 17) - rejstřík	1365
Berní kniha (rkp. 18) - rejstřík	1367
Berní kniha (rkp. 19) - rejstřík	1387
Berní kniha (rkp. 20) - rejstřík	1389
Pamětní kniha města Brna (rkp. 39)	1342 - 1377
Pamětní kniha města Brna (rkp. 48)	1378 - 1515

b) pro dobu předbělohorskou

Sbírka listin	1420 - 1526
---------------	-------------

Kroniky

Hlavní kniha lozunků (rkp. 8)	1442 - 1447
Hlavní kniha lozunků (rkp. 9)	1447 - 1510
Hlavní kniha lozunků (rkp. 10)	1510 - 1541
Hlavní kniha lozunků (rkp. 11)	1541 - 1583
Hlavní kniha lozunků (rkp. 12)	1583 - 1634

Rejstříky lozunků (rkp. 21-38)	1432 - 1567
Knihy měšťanů (rkp. 2769, 75)	1545 - 1620
Rychtářské rejstříky (rkp. 58-61)	
Počty kamrmistrovy (rkp. 241 -)	1476, 1497-1503, 1508, 1532, 1540- 1545, 1548-1551, 1556, 1557, 1562, 1567-1618
Knihy testamentů (rkp. 49 - 57)	1510 - 1733
c) pro dobu pobělohorskou	
Kroniky	
Hlavní kniha lozunků (rkp. 13)	1634 - 1685
Knihy měšťanů (rkp. 76-78)	1620 - 1845
Počty kamrmistrovy (rkp. 389)	1621-1639, 1641- 1700, 1707-1708, 1709-1710, 1710 - 1719, 1723-1725
Akta purkmistrovská z let 1647-1741	
Radní protokoly	
Stará registratura z let 1742-1784	
Stará spisovna z let 1784-1851 : sine signo 1784-1789 politico-publika s p 1790 až 1832 politico-publika s P 1833-1851	
Zbytky registratur 1514 - 1851	
Testamenty z let 1636 - 1784	
Pozůstatosti města Brna z let 1790 - 1850	
Brněnské úmrtní knihy (rkp.222/VI) z let 1771 - 1899	

Matriky rodné, oddací a úmrtní

Knihy cechovní:

Rejstřík bratrstva sv. Barbory cechu kožešníků (rkp.7259)
1504 - 1523

Kniha cechu kamenického a zednického (rkp.2773) 1582-1871
Rejstřík tovaryšů bednářského, tesařského a kolářského
cechu (rkp. 2782) 1600 - 1757

Zápisy o skládání úctů starších tovaryšů cechů bednářského,
kolářského a tesařského (rkp. 2783) 1678 - 1809

Cechovní kniha brněnských mědikovců (rkp.174) 1659 - 1834

Kniha cechu sítařského v Brně (rkp.177) 1703 - 1778

Kniha cechu tkalcovského (rkp. 2502) 1812 - 1890

Kniha vydání tkalcovského cechu (rkp. 2553) 1812 - 1888

Cechy - spisový materiál

Prameny k dějinám brněnských řemesel ve Státním oblastním
archivu.

Fond A 9	Zemský výbor	V. Obchod a živnosti	1703-1928
Fond B 1	Gubernium	A 21 Lékárny	1716-1785
		B 6 Knihtiskárny	1730-1785
		M 31 Mlýny	1661-1785
		Z 16 Cechovní věci	1636-1785
Fond B 9	Daně nápojová		1777-1863
Fond B 10	Komerční konses		1751-1775
Fond B 13	Moravské místodržitelství-presidium		1784-1918
Fond B 14	Moravské místodržitelství-všeobecně		1784-1918
	sign.15 - Knihtiskárny		
	sign.39 - Komerční záležitosti		
	sign.39/16 - Obchodní a živnostenské komory		
	sign.54 - Cechy a řemesla		
	sign.102/2 - Lékárny		
	sign.121 - Cejchování vah a nářadí		
	sign.134 - Výroba a prodej pálenky		

- Fond B 17 Moravské místodržitelství-patenty 1628-1880

  - B 11 Kníhtisk 1766-1852
  - C 3 Komerční věci 1715-1860
  - G 72 Živnosti 1796-1860
  - T 7 Nápojová daň 1750-1830

Fond B 23 Krajský úřad Brno - sign.43 Mlýny 1810-1850

  - sign.119 Továrny, průmysl, živnosti 1808-1850
  - sign.XI Obchod a živnosti 1855-1860

Fond B 25 Krajská vláda Brno - sign.15 Živnosti a řemesla 1850-1855

  - sign.16 Průmysl a obchod 1850-1855

Fond B 27 Okresní hejtmanství Brno - sign. G Obchod a živnosti 1855-1903

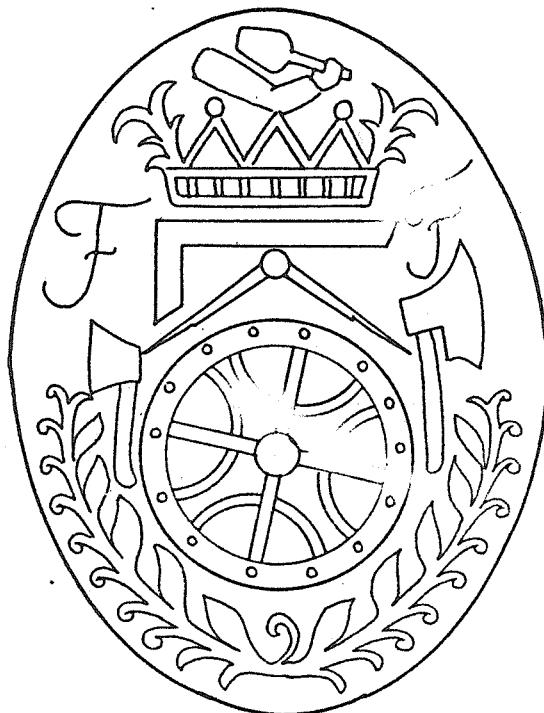
Fond C 11 Zemský soud civilní Brno - sign. D 1 Zádosti o zápisu do obchodních rejstříků 1850-1897

Fond G 115 Obchodní a živnostenská komora 1850 - 1948

Tento stručný výčet hlavních prameny fondů ve Státním oblastním archivu v Brně je nutno ovšem ještě doplnit o údaj, že pro úplnost bádání bývá nutné projít i fondy, které zdánlivě s tematikou nesouvisejí. Mám na mysli především fondy klášterní a šlechtické, protože je známo, že ve službách církevních a světských feudálů pracovalo mnoho řemeslníků při úpravách a opravách exteriérů a interiérů budov a jejich mobiliáře. Lze ovšem těžko předem říci, zda výzkum těchto pramenů bude úspěšný či nikoliv, ale pro úplnost by neměl být podceňován, protože se naopak stává, že přináší překvapivé údaje, jinde nezjistitelné.

Teprve po shromáždění veškerých těchto dostupných materiálů v Brně a jejich doplnění o prameny mimobrněnské vyplýne celá bohatá a pestrá mozaika vztahů a poměrů řemesel a řemeslníků.

slníků žijících a působících v Brně. že jde o práci dlouhodobou, vyžadující trpělivou a systematickou práci, není třeba zdůrazňovat, ale Brno by si zasloužilo, aby právě pro svůj hospodářský význam mělo (byť mnohadilný) soupis všech pramenů k dějinám svých řemesel, aby mělo odrazový můstek k dalším studiím z dějin této tvůrčí a hospodářsky důležité lidské činnosti.

Ukrázk czechovní pečeti ze soukromé brněnské sbírky

HERALDICA BRUNENSIS I.

Znaky významných brněnských osobností (11).

František Antonín Grimm (1710 - 1784),

významný brněnský barokní architekt. Jeho rod pocházel z dolního Bavorska, kde se v Achdorfu u Landshutu narodil jeho otec. O bavorských předcích zatím nemáme žádné zprávy. O jeho otci Mořici Grimmovi jsme se již zmínili krátkým článkem v rámci našeho seriálu (GHI č.4/1982), který dále doplňujeme zejména na základě práce dr. Jana Perničky.¹⁾

Mořic Grimm se narodil zřejmě 3.4.1669, jak vypočetl na základě údajů v brněnské knize zednických mistrů J. Pernička.²⁾ Toto datum potvrzuje též zápis v análech české kapucínské provincie.³⁾ Avšak J. P. Cerroni udává 20.9.1665.⁴⁾ První zprávu o něm máme zachovanou v Praze, kde byl dne 17.9.1690 zapsán jako tovaryš v registrech staroměstského zednického a kamenického cechu.⁵⁾ Dalších čtrnáct let nemáme doloženu jeho životní pouť. J. Pernička se po negativním zjištění, že nežil ani v Praze či Olomouci domnívá, že nejspíše působil v rakouských zemích. V této době získal mistrovské právo, oženil se s Uršulou neznámého příjmení a narodil se mu syn Jan Jakub. Do Brna přišel v roce 1704. Poprvé je zmíněn 11.3.1704, kdy se jedná o jeho měšťanské právo a žádá se po něm zhotovení mistrovského kusu.⁶⁾ Dne 9. dubna byl prohlášen zednickým mistrem⁷⁾ a o dva dny později se stal brněnským měšťanem.⁸⁾

Do Brna přišel již s nějakým kapitálem, neboť již dne 16.6.1706 se hlásil ke koupì domu, z níž patrně sešlo.⁹⁾ Teprve kupní smlouvou z 31.5.1707 se mu podařilo získat za 1 100 zl.r. od dědiců po Laslavu Puchatém dům na Uhelném trhu (dnes Kapucínské náměstí č.3),¹⁰⁾ který držely čtyři gene-

race Grimmů. Jeho rodinu lze na základě dostupných zpráv rekonstruovat následovně:

Mořic Grimm (Mauritz Grimb, Grim, Grimmb, Grümb, Grüm, Grümm, Krüm, Krümt) nar. Achdorf u Landshutu 3.4.1669 - zemř. Brno 17.6.1757, brněnský měšťan (11.4.1704), zednický mistr v Brně (9.4.1704), majitel domu na Uhelném trhu (Kapucínské nám. č. 3)

manželka: Ursula neznámého rodného příjmení, nar. ? ?, zemř. ? ?, sňatek ? zřejmě v roce 1702

1. Jan Jakub (řeholní jméno František Ludvík) Grimm nar. ? 3.7.1703 ¹¹⁾ - zemř. ? ?, příslušník minoritského řádu, místní kaplan v Moutnici (15.2.1791)
2. Anna Kateřina Grimmová pokř. Brno 22.4.1708 ¹²⁾ - zemř. někdy po roce 1770, neprovdaná (po smrti manželky Františka Antonína Grimma vedla bratrovi domácnost).
3. František Antonín Grimm pokř. Brno 2.10.1710 ¹³⁾ - zemř. Brno 17.1.1784 inženýr a architekt (viz dále)
4. Jiří Filip (řeholním jménem P. Antonius) Grimm, pokř. Brno 25.4.1712 ¹⁴⁾ - zemř. ? ? příslušník minoritského řádu
5. Marie Růžena Grimmová pokř. Brno 16.8.1714 ¹⁵⁾ - zemř. ??

Mořic Grimm brzy si vydobyl dominantní postavení mezi brněnskými zednickými mistry. Získal většinu velkých zakázek. Byl výborný praktik s evropským rozhledem a věnoval se též projekční práci, i když měl daleko k předním architektům té doby. Stavební činnost Mořice Grimma je velmi bohatá a podrobně se o ní zmiňuje ve své práci J. Pernička, který uvádí průmeny i literaturu. My zde uvedeme jen stručný přehled.

První práci Mořice Grimma jsou pouze v plánu doložené návrhy stavby buchlovického zámku z let 1706 a 1707. Kolem roku 1711 přestavuje svůj dům na Uhelném trhu a tuto přestavbu bezpochyby také projektoval. Roku 1713 adaptoval spojené domy v Dejnická ulici č. 9 a Starobrnenské č. 16 (dnes dům pánu z Unstáku). Pro brněnské minority vystavěl loretu, svaté sody a další stavby. Mořic Grimm byl zřejmě i projektantem

všech minoritských staveb. Od roku 1718 s různými přestávkami do roku 1735 se podílel na přestavbě Moravského zemského domu (dnes Nová radnice, sídlo MěNV). Dne 6. června 1723 vyhotovil plány k přestavbě domu hradiskoškého kláštera na ulici Starobrňanské č. 21. Stavbu provedl v letech 1723-1724.

Zajímavým technickým řešením se vyznačuje Grimmova stavba známé kapucínské krypty z roku 1726. V této hrobce společně se svou manželkou a synem Františkem Antonínem byl pochován a dodnes je možno vidět jejich mumifikované pozůstatky.

Jeho největší životní zakázkou byly stavby pro brněnské augustiniány. V roce 1731 byl schválen jeho projekt na novostavbu konventních budov. Během staveb klášterních budov přestavěl kapli P. Marie a nově zřídil kapli sv. Kříže. Roku 1732 se dostal k barokizaci staré části věže kostela Zvěstování P. Marie (nově zasvěcený sv. Tomáši) a také přestavoval presbytář.

Podílel se též na přestavbě dnešní Reduty, z níž se dnes zachoval portál s balkónem a Schrattebašského paláce (dnes sídlo Mahenovy knihovny, Gagarinova č. 4), který přestavěl v letech 1735-1738. Umělecky nenáročnou přestavbu dnes zbořeného kostela sv. Mořice u kostela sv. Jakuba provedl Mořic Grimm v roce 1736. Je mu též připsána budova konventu premonstrátského kláštera v Zábrdovicích (dnes Brno-Zábrdovice) a další stavby. ¹⁶⁾

Od čtyřicátých let rychle ubývá vlastních projektů Mořice Grimma. Je to možné připisovat jeho pokročilému stáří, ale také tomu, že si vychoval svého nástupce Františka Antonína. Sám se omezil na vedení stavební firmy.

Asi byl první, který poznal technické nadání svého syna Františka Antonína Grimma a snažil se mu zajistit co nejširší vzdělání. V letech 1730-1733 začal František Antonín studovat malbu na vídeňské Akademii. Někdy v letech 1733-1734 patrně přestoupil na vojenskou akademii, kde se školil na inženýra architekta nejprve v ateliéru Donato Felice d'Allia.

V roce 1735 získal velkou část pozůstatosti významného vídeňského architekta u císařského dvora Antonia Maria Nico-lao Beduzziho. Poté v letech 1739-1740 podniká studijní cesty do Říma, Bologni, Turína a Paříže. V roce 1741 nastupuje v c.k. inženýrském sboru v hodnosti hejtmana. Někdy v letech 1743-1745 se vrací do Brna a přejímá projekční činnost v otcově firmě. Trvale se usazuje v Brně. Bydlí v domě svého otce na Uhelném trhu, který po jeho smrti zdědil. Dne 1.9.1745 se výhodně oženil s Marií Annou, dcerou významného moravského obchodníka ve Fulneku Františka Knurra.¹⁷⁾ Není bez zajímavosti, že jeho tchán v roce 1724 se neúspěšně pokoušel o povýšení do šlechtického stavu.¹⁸⁾ Rodinu Františka Antonína lze rekonstruovat takto:

František Antonín Grimm pokř. Brno 2.10.1710 - zemř. Brno 17.1.1784¹⁹⁾ inženýr architekt, majitel domu na Uhelném trhu (Kapucínské náměstí č.3)

manželka: Marie Anna pokř. ? ? - zemř. Brno 15.7.1757²⁰⁾
dcera Františka Knurra obchodníka ve Fulneku a Marie Jany Ma-linkové, sňatek Dub na Moravě 1.9.1745.

1. Mořic Jan Nepomucký Grimm pokř. Brno 9.10.1746²¹⁾ - zemř. Brno těsně po 14.4.1763, novicius minoritského kláštera v Brně²²⁾
2. Jan Nepomuk Filip Grimm pokř. Brno 30.9.1747²³⁾ - zemř. ? ?²⁴⁾
3. František Antonín Jan Nepomucký Raymund Grimm pokř. Brno 19.2.1751²⁵⁾ - zemř. Brno těsně po 1.10.1770,
novicius premonstrátského kláštera v Zábrdovicích²⁶⁾
4. Jiří Michal Jan Nepomucký Raymund Grimm pokř. Brno 13.3.1752²⁷⁾ - zemř. ? ?
5. Filip Nerejský (Nerius) Grimm pokř. Brno 25.5.1754²⁸⁾ zemř. Brno 14.2.1791²⁹⁾ stavovský registraturní kance-lista a majitel domu na Uhelném trhu (Kapucínské nám. č.3) odd. s Josefou Hornovou (viz dále)³⁰⁾
6. Marie Anna Kateřina Jenovefa Raymunda pokř. Brno

- 4.1.1756 31) - zemř. brzy po narození
7. Marie Alcisia Anna Kateřina Raymunda Grimmová pokř.
Brno 12.2.1757 32) - zemř. ??

Architektonické dílo Františka Antonína Grimma je rozseto po celé Moravě a byla mu v minulosti i dnes věnována značná pozornost. V poslední době v pracích Jiřího Kroupy, na které odkazujeme. 33) Učiňme alespoň stručný přehled.

Je autorem projektů dnes dochovaných zámků v Krupařovičích, Tulešicích, Divákách, Vizovicích, Borotíně, Napajedlech a v Bystřici pod Hostýnem. Navrhoval stavby či přestavby chrámů v Medlově, Drnholci, Pravlově, Hranicích, Soběchlebech, Bělotíně, Žďárně, Nových Hvězdlicích a Sternberku.

V Brně projektoval dnes nedochovaný Dietrichštejnský hradecí palác. V plánu zůstal projekt kláštera milosrdných bratří. Podle jeho plánů byl postaven konvent a nemocnice. Z dalších nedochovaných staveb jsou to brněnské městské kasárny a na předměstí hospodářský dům Dietrichštejnů. Též se v původní podobě nedohoval jím projektovaný kapitulní palác. Podle jeho projektu byla provedena přestavba děkanství ve vikariát. Pokračoval v projekční práci svého otce, která byla věnována augustiniánskému klášteru v Brně. V projektu zůstal jeho návrh dokončení kláštera a presbytáře kostela sv. Tomáše. Stejně tak projekt kláštera alžbětinek a nedohovala se původní podoba paláce opatů žďárských. Dodnes ho připomíná přestavba kaple u kapucínů a s jeho jménem jsou spojovány úpravy v klášteře královopolských kartuziánů. K dalším nedochovaným stavbám patří kaple Františka Xav. na Švábce, chrám sv. Mikuláše, palác královopolských kartuziánů a terasa před kapucínským chrámem. Zachovaly se i některé jeho méně významné projekty jako knihovna kapucínského kláštera, úpravy interiéru chrámu sv. Petra a snad lze mu přičíst úpravy interiéru zábrdovického chrámu.

František Antonín nenašel mezi svými syny pokračovatele rodinné tradice. Většina z nich se vydala na duchovní dráhu.

Jediný Filip Nerejský v Brně založil rodinu, kterou zatím lze rekonstruovat následovně:

Filip Nerejský (Nerius) Grimm (Grim) pokř. Brno 25.5.1754 - zemř. Brno 14.2.1791 ³⁴⁾, stavovský registraturní kancelista, majitel domu na Uhelném trhu (Kapucínské nám. č.3) manželka: Josefa Hornová, pokř. ? ? - zemř. ? ? ³⁵⁾ dcera vrchního zemského účetního (jmenován 25.9.1764) Martina Horna ³⁶⁾ a Marie Anny.

1. Marie Anna Terezie Grimmová nar. Brno 10.2.1780 ³⁷⁾ - zemř. ³⁸⁾
2. Jana Nepomucena Katerina Marie Grimmová, nar. Brno 3.3.1782 ³⁹⁾
3. Josefa Marie Anna Tekla Marta Grimmová nar. Brno 8.8.1783 ⁴⁰⁾ - zemř. před rokem 1791 ⁴¹⁾
4. František Grimm nar. Brno 1784 ⁴²⁾ - zemř. ? ? poročík (Fähnrich) u císařského pluku pěchoty, majitel domu na Uhelném trhu (dnes Kapucínské nám. č.3) ⁴³⁾

Grimmové odcházejí z Brna někdy v letech 1806-1818, neboť při prvním údaji je jmenován František jako majitel domu a při druhém je majitelem již Matyáš Borek.

Ké grimmovskému znaku se podařilo najít dosti dokladů, které nám umožňují objasnit jeho vznik, vývoj a symboliku. Jak jsme již uvedli v předchozím článku, Mořic Grimm měl ve štítě dvouocasého lva držícího v předních nohách olovniči a v klenotu výrůstajícího lva, který drží ulnník. Známe ho již z popsaného typáče, z něhož existuje více pečetí. ⁴⁴⁾ Zatím se nám nepodařilo najít pečeť Františka Antonína Grimma. Za to jsme našli jeho vlastní kresbu znaku vedla autografu v jeho sbírce plánů nyní uložené v Moravské galerii. ⁴⁵⁾ Znak nakreslený tužkou se skládá ze štítu francouzského tvaru se zkosenými horními rohy a prohnutými boky. V šíkmo šrafovaném poli (zřejmě bez heraldického významu) v lemu, o němž je těžké rozhodnout, zda je heroldskou figurou či pouhou ozdobou, se nachází dvouocasý lev, který přes pravé rameno nese vzhůru

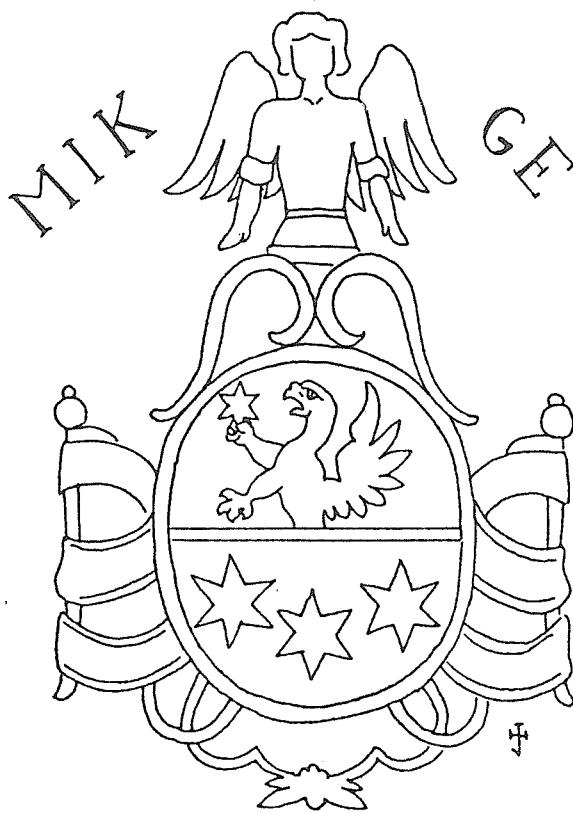
postavenou kotvu bez dřeva, jejímž okem je provlečena olovnice. Na štít je postavena kolčí přilba v tříčtvrtičním profilu s monile a přikryvadly rozvilinového tvaru. Za klenot jsou otevřená křídla, mezi nimiž vyrůstá lev držící v předních nohách krotěm dolů postavň trojúhelník.

Předlohou uvedeného znaku byla bezpochyby pečeť Františka Antonína Grimma. Svědčí o tom, že je zde nakresleno monogramové znamení z písmen FAG, které bylo obsahem druhého zatím nedoloženého typáře.

Jeho manželka Marie Anna pečetila typářem, z něhož byla dne 5.2.1754 pořízena pečeť, která je přitiskná, červená,

oválného tvaru o rozměrech 15 x 13 mm. 46) V pečetním poli ohraničeném pouze tvarem pečetidla se nachází znak, který se skládá z oválného, do kartuše zasazeného štítu. Je dělený, v horním poli vyrůstá gryf držící v pravé noze šestihrotou hvězdu, v dolní svítí vedle sebe tři hvězdy, prostřední je

o něco niže. Nahoře z kartuše vyrůstá anděl. Vedle anděla jsou vpravo iniciály MIK vlevo GE. Uvedený znak zřejmě patří rodu Knurrů, z něhož pocházela.

Také u synů Františka Antonína jsme našli užití pečetí, i když ne vždy se jednalo o jejich vlastní typář. Nejstarší syn Mořic Jan dne 14.4.1763 užil pečeť, která je přitištěná, červená, oválného tvaru o rozměrech 20 x 17 mm. 47) V pečetním poli je obchodnická merka v podobě srdce rozděleného hrotom, kde v každém poli je nečitelná iniciála. Ze srdce vyrůstá vpravo otočená čtyřka s příčkou pod vodorovným ramenem, obě jsou vlevo přetržené kolmou příčkou. Tento typář byl na jeho testamentu užit náhodně. Nepatří mu a merka na základě našich zkušeností ani nepatřila nějakému brněnskému obchodníku.

Další syn František Antonín, premonstrátsky novicius, užil typář, z kterého byla dne 2.1.1770 pořízena pečeť, která je přitištěná, červená, oválného tvaru o rozměrech 16 x 14 mm. 48) V pečetním poli ohrazeném perlou se nachází nepravidelná rokoková kartuše obklopená květinami, v níž je vodorovně šrafováné břevno, nad ním jsou iniciály IH, dole svítí osmihradová hvězda. Opět se jedná o nahodile použitý typář který nepatří rodu Grimmů.

Daleko větší význam má objevení pečeti Filipa Neria Grima, kde jsou vyznačeny tinkture znaku. Tato pečeť ze dne 7.2.1791 je přitištěná, červená, oválného tvaru o rozměrech 19 x 17 mm. 49) V pečetním poli ohrazeném linkou se nachází znak, který se skládá ze štítu francouzského tvaru se zkosenými horními rohy a prohnutými boky. Podle šrafování v červeném štítu s úzkým stříbrným lemem je dvouocasý lev, 50) který nese přes pravé rameno vzhůru postavenou kotvu bez dřeva, jejíž okem je provlečen řetěz (?). Na štit je postavena přilba s přikryvadly (zde je pečeť hlavně vlevo špatně otištěná). Za klenot jsou otevřená křídla, mezi nimiž vyrůstá lev držící pravici hrotom dolů obrácený trojúhelník. Po bocích klenotu je vpravo písmeno P (Phillip), vlevo písmeno nečitelné (bezpochyby G).

Z umělecko-heraldického hlediska uvedený znak přímo nazavzuje na výtvarné provedení znaku otce Františka Antonína,

tedy zřejmě na jeho heraldický typář.

Dá se oprávněně předpokládat, že měšťanský znak Grimmů byl přijat až po jejich příchodu do Brna. Lev byl do znaku vybrán jako symbol zuřivosti a tak narážel na rodové příjmení grimme (grimm) = zuřivý. Lva ve znaku nosily i jiné rody Grimmů. Dokonce u některých by se dalo uvažovat o příbuzenských vztazích. Například dne 11.6.1596 obdržel jihlavský měšťan František Krum (také Krumb, tedy různé ortografie jména Grimm) predikát z Scharfgrábu a znak: v modrém štíťce na zeleném trávníku stříbrný lev, který drží v přední noze tři stříbrné lilií, na štit je postavena přilba s modro-stříbrnými příkryvadly, za klenot je týž vyrůstající lev. 51)

V roce 1792 byl do říšského šlechtického stavu povyšen krnovský úředník Michal Karel Filip Ferdinand Grimm a byl mu udělen znak, který se skládal z červeného štitu se stříbrným lemem, v němž je zlatý dvouocasý lev. Na korunované turnajské přilbě s červeno-zlatými příkryvadly je za klenot zlatá lví hlava. Později v roce 1794 při udělení rakouského šlechtického stavu mu byl znak pozměněn, a to v modrém štíťce měl zlatého dvouocasého lva, za klenot tři pštrosí pera, zlaté mezi modrými. 52)

Z hrabství Henneberg pocházel rod Grimmů, který později přišel do Řezna. Jedna jeho větev byla dne 4.1.1772 povyšena do šlechtického stavu s predikátem von Grimmhof a druhá dne 3.9.1891. Přitom jí byl udělen znak: v červeném štíťce zlatý korunovaný dvouocasý lev s červenou zbrojí, který drží v předních nohách svíjejícího se hada, za klenot na turnajské korunované přilbě s červeno-zlatými příkryvadly jsou otevřená křídla vpravo červeno-zlatě a vlevo zlato-červeně dělená. 53/

Také v Brně žila šlechtická úřednická rodina Grimmů, se kterou byli naši Grimmové v přátelských vztazích.

Další symboly v grimmovském znaku souvisejí s tradičním rodinným povoláním. K mnohým symbolům zednického řemesla patří olovnice, často ve spojení s trojúhelníkem a úhelníkem. Znak Mořice Grimma příliš jasně vyjadřoval, že patří zednick-

kému mistrovi a byl nevhodný pro Františka Antonína jako die-trichstejnského domácího architekta a geometra. Úprava znaku se proto týkala olovnice. Vedle lva je dalším výrazným symbolem kotva, která vyjadřovala naději, štěstí a byla častou součástí podnikatelské heraldiky. Za Františka Antonína se znak ustálil a jeho syn Filip Nerejský se ponecháním symbolů hrdě hlásil k rodinnému povolání.

Jiří L. Bílý

Poznámky:

- 1) Jan Pernička, Brněnský architekt Mořic Grimm, strojopis práce připravené do tisku. Děkuji dr. Perničkovi za jeho poskytnutí Václav Richter, K dílu architekta Mořice Grima.
In: Ročenka Kruhu pro přestování dějin umění za rok 1933 až 34, s.3n. Zde další literatura.
- 2) Archiv města Brna (dále AMB), Cechy 1/1 (Kniha cechu kamenného a zednického z let 1582 - 1871), f.42.
- 3) Knihovna Památníku národního písemnictví v Praze, rukopis A 20/S, p.553.
- 4) Státní oblastní archiv v Brně (dále SOAB), G 12 - Cerro-niho sbírka III (Švábenský 1973), rukopis J.P.Cerroni, Skizze einer Geschichte der bildenen Künste in Mähren, I/32-34, f.81.
- 5) Státní ústřední archiv v Praze, Sbírka rukopisů různé provenience č.3073, p.316: 17. September (1690) ist eingeschrieben worden Moricz Grimb ein Maurergesell.
- 6) AMB, Sbírka rukopisů (dále SR), rkp. 1296 (Protokoly brněnské městské rady), p.113.
- 7) AMB, Cechy 1/1, f.42.
- 8) Josef Dosoudil, Die Brünner Bürgeraufnahmen 1559-1845. In: ZVGMSch., roč. 33, Brno 1931, příloha Familienforschung Nr.4, s.29.
- 9) AMB, SR, rkp. 1296, p.389.
- 10) AMB, SR, rkp. 1668 (knihy domů a nemovitostí v královském

- městě Brně), p.195 a 229- 231.
- 11) Knihovna Památníku národního písemnictví v Praze, rkp. D 2/S (*Syllabus patrum et fratrum Ordinis minorum capucinorum provinciae Bohemiae, Moraviae et Silesiae secundum aetatem nomen religionis, patriam, nomen et cognomen saeculi, qualitatem et coetatem physicam*)
  - 12) AMB, Sbírka matrik (dále SM), křestní matrika řím.-kat. farního úřadu sv. Jakuba v Brně z let 1704-1716, sign. 1/12 (st. sign sv.XI,L), p.202.
  - 13) ibidem , p.332. Jméno pohřbeného není uvedeno. Bezpochyby se jedná o Františka A.
  - 14) ibidem, p.418.
  - 15) ibidem, p. 546.
  - 16) viz poznámku č. 1. Zde uveden podrobný umělecko-historický rozbor s citací archivních pramenů.
  - 17) Jiří Kroupa, František Antonín Grimm, architekt XVIII. století (katalog k výstavě), vyd. Muzeum Kroměřížska, Kroměříž 1982. Zde uvedena další literatura k životu a dílu a též jednoduchý rodokmen.
  - 18) Jiří Radimský, Inventář SOAB C 4 - Tribunál - Sbírka normálií z let 1628 - 1782, Brno 1956, inv.č. 719.
  - 19) AMB, SR, rkp. 2/4 IV, (H.Welzl, Brünner Todtenbuch, Beamtete, Geistliche, Gelehrte, Journalisten, Künstler und No men 1771-1889), f. 39
  - 20) viz poznámka č. 17.
  - 21) AMB, SM, křestní matrika řím.-kat. farního úřadu sv. Jakuba v Brně z let 1738-1748, sign. 1/15 (st. sign. XIV, 0), p.426.
  - 22) AMB, Zbytky registratur - testamenty, testament Mořice Grimma ze dne 14.4.1763.
  - 23) AMB, SM, matrika sign. 1/15, p.474.
  - 24) Stručný rodokmen Grimmů přináší práce Jiřího Kroupy viz pozn. 17.
  - 25) AMB, SM, křestní matrika řím.-kat. farního úřadu sv. Jakuba v Brně z let 1748-1754, sign. 1/16 (st. sign. sv.XV,P), p.160.

- 26) AMB, Zbytky registratur - testamenty, testament Františka Antonína Grimma z 2.1.1770.
- 27) AMB, SM, matrika sign. 1/16, p.241.
- 28) ibidem, p.409.
- 29) AMB, Pozůstalosti města Brna, fascikl č. 170.
- 30) ibidem
- 31) AMB, SM, křestní matrika řím.-kat. farního úřadu sv. Jakuba v Brně z let 1755-1760, sign. 1/17 (st. sign. sv. XVI,Q), p.100.
- 32) ibidem, p.217.
- 33) viz pozn. 17.
- 34) Toto datum též uvádí Jiří Kroupa viz pozn. 17.
- 35) Podle všeho zemřela někdy kolem roku 1806.
- 36) Jiří Radimský o.c. inv. č. 1863.
- 37) AMB, SM, křestní matrika řím.-kat. farního úřadu sv. Jakuba v Brně z let 1769-1784, sign. 1/19 (st. sign. sv. XVIII,S), p.385.
- 38) Někdy po roce 1791.
- 39) AMB, SM, matrika sign. 1/19, p.450.
- 40) ibidem, p.498.
- 41) V pozůstalosti otce Filipa již není uváděna.
- 42) viz pozn. č. 17.
- 43) Údaj uvádí J. Pernička viz pozn. 1.
- 44) Další pečeti se nacházejí ve Zbytcích registratur - testamenty.
- 45) Grimmova sbírka plánů je v současné době restaurována a zpracovávána. Z tohoto důvodu nemohu uvést inventární číslo či signaturu. Za umožnění studia děkuji PhDr. Jiřímu Kroupovi, CSc.
- 46) AMB, Zbytky registratur - testamenty, testament Marie Anny Grimrové ze dne 5.2.1754.
- 47) viz pozn. 22.
- 48) viz pozn. 26.
- 49) viz pozn. 29.
- 50) Lev by měl být podle vyznačení stříbrný. Je nutné však

upozornit na praxi rytčů pečetí, že na životných figurách se nevyznačovalo zlato. Není proto vyloučeno, že byl lev ve skutečnosti zlatý.

- 51) Josef Pilnáček, Neznámé rody a znaky staré Moravy, Brno 1983, s. 206, rod č. 875. Zde citována další heraldická literatura.
- 52) Konrad Blažek, Der Adel von Oesterr. Schlesien, J. Siebmachers grosses und allgemeines Wappenbuch, Band 4, Abtheilung II, Nürnberg 1885, s. 123, tab. 64.
- 53) Genealogisches Taschenbuch der Adeligen Häuser, 19. Jahrgang, 1894, s. 211.

HOVORY G + H

Dnešní dotazovaný PhDr. Karel Müller (nar. 1958) je asi nejmladší účastník našich hovorů o genealogii a heraldice. O heraldiku se zajímal již na střední škole a jeho zájmy o historii ho přivedly na filosofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, kde tento obor vystudoval. Nyní pracuje ve Státním oblastním archivu v Opavě. Našim členům a čtenářům je znám především jako člen výboru Klubu genealogů a heraldiků v Ostravě, kde již několik let má na starosti ediční činnost.

Naše první otázka se však týkala problematiky, která nás stále více zajímá.

1. Jak se díváte na problematiku naší heraldické terminologie?

Naprosto souhlasím s tvrzením kolektivu pobočky Heraldika ČNS, vyjádřeném v metodickém materiálu pro přijetí české heraldické terminologické konvence, zpracovaném v loňském roce. Dosavadní rozkolisanost užívané heraldické terminologie je jasně patrná ze stránek všech u nás vycházejících tiskovin heraldických klubů či společností, nemluvě už o nejrůznějších populárních článcích v časopisech nebo denním tisku. Chce-li si naše heraldická produkce, ať již z pera odborných pracovníků (mám zde na mysli historiky, neboť kdo má právo na označení heraldik-profesionál?) nebo amatérských zájemců, dostat skutečně na určitou odbornou úroveň, pak k tomu nutně potřebuje především jednotný jazyk - jednotnou terminologii. Proto jsem společně s kolegy a přáteli uvítal iniciativu brněnských a pražských heraldiků na vytvoření české heraldické terminologické konvence, která by tento nedostatek odstranila.

Velmi příznivě na mne zapůsobilo první setkání pracovní skupiny v rámci již tradičně konané koordinační porady genealogických a heraldických společností v ČSR v říjnu 1984 (na níž, bohužel, také již tradičně, chyběli zástupci bývalé ČHGS, dnes Klubu historiografie), které bylo vedeno ve velmi konstruktivním duchu a udělalo první krok vpřed. Jistěže nelze nikoho nutit, aby proti svému mnohaletému zvyku přestal takřka ze dne na den používat např. termín "helm" a nahradil jej výrazem "přilba". Zvolit si sám, jakým způsobem si povede své výpisky a poznámky, to je každého nezadatelné právo. Jinak je tomu však v případě, bude-li chtít výsledky své práce publikovat. A zde už je zřejmá výhoda, že na postupném zpracovávání heraldické terminologické konvence jsou zainteresováni především členové redakčních rad v současnosti vycházejících oborových tiskovin, i když se pochopitelně počítá s rozšířením okruhu spolupracovníků v rámci jednotlivých spolků. Tímto způsobem bude možno alespoň u zveřejňovaných prací zajistit postupný přechod k užívání jednotné terminologie. Jedná se sice o rozsáhlý a dlouhodobý projekt, avšak věřím, že se jej podaří k prospěchu naší heraldiky realisovat.

2. Publikační činnost ostravského klubu je mimořádně bohatá.
Jaký výhled máte do budoucnosti?

Nerad bych zde zveřejňoval některé naše plány, aniž bychom je pak v budoucnu mohli uskutečnit. Proto se omezím pouze na rok 1985. Vedle obvyklých čtyř čísel Zpravodaje KGHO, jejichž obsah bude obohacen o některé nové rubriky zaměřené především na pramenou základnu heraldiky a genealogie, bychom chtěli vydat ještě dvě až tři zvláštní čísla. Jako první to bude sborník "Olomouc v předbělohorském období", sestavený z prací žáků dr. Jiřiny Holinkové, CSc. z FF UP Olomouc, jíž je věnován. Zájemci zde mj. najezhou četné genealogické údaje o olomouckých měšťanech i šlechtických osobách pobývajících v této moravské metropoli. Druhým zvláštním číslem bude stu-

die dr. Barbary Krzemieńska, CSc. z ÚČSSD ČSAV v Praze obsahující novou interpretaci maleb a určení osob přemyslovského cyklu ve znojemské rotundě sv. Kateřiny. I když hlavní zájem soustředí KGHO na oblast severní Moravy a vlastní Ostravu, nechceme se tímto teritoriem zcela omezovat, a proto bude možno se na stránkách našeho Zpravodaje setkat s příspěvky řešícími problematiku z Jihomoravského kraje, Čech i Slovenska. A to zvláště v těch případech, kdy se jedná o materiálové příspěvky provázené fotografickou dokumentací, kterou zatím žádána jiná oborová tiskovina není schopna kvalitně reprodukovat.

3. Jaké možnosti má ostravský klub při rozvíjení spolupráce s polskými badateli?

Řada členů našeho klubu udržuje úzké kontakty s polskými genealogy i heraldiky, avšak soustavnější spolupráce mezi nimi a KGHO navázána nebyla. Jedinou výjimkou je dr. Stefan Głogowski z Bytomi, účastník obou ostravských setkání, jehož rozsáhlou práci o genealogii knížat ministrberských se nám snad podaří brzy vydat. Pokud by např. někteří zájemci z GHK chtěli navázat užší kontakty s polskými badateli, nechť se obrátí přímo na adresu KGHO a my se je pokusíme prostřednictvím našich členů zprostředkovat.

4. Kdybyste měl možnost vybrat jedinou heraldickou památku z vašeho archivu, která by to byla?

Byl by to patrně rozměrný konvolut z našeho janovického pracoviště, který původně náležel Kryštofovi Adamovi Fernbergerovi von Egenberg, dědičnému komorníkovi v Dolních Rakousích, žijícímu v 1. polovině 17. století. Na téměř 500 foliích jsou vlepeny stovky listů vyřezaných nejméně z několika desítek památníků a erbovních sbírek. Všechny památníky vznikly na přelomu 16. a 17. století a jejich zápis y pocházejí z významných universitních center v Itálii, Německu a Švýcar-

sku. Většina znaků se sice týká rakouských a německých rodů, najdeme zde však také četná bohemika a moravika - Ladislav Velen ze Žerotína, Václav ze Zástrizl, Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka, Felix Křinecký z Ronova, Kryštof Sedlnický z Choltic a mnozí další. Snad se mi podaří v budoucnu něco z této heraldické "pokladnice" publikovat.

HLÍDKA HISTORICKÉ FALERISTIKY

Rakouský dámský řád hvězdného kříže.

Ivan Koláčný

Nejstarší předměty zkoumané historickou faleristikou spadají do období pozdního středověku a počátku novověku, ačkolи sama historie řádů duchovně rytířských počíná de facto již obdobím křížových výprav.

Nedostatek věcného materiálu z doby vzniku řádů nám posunuje hranice našeho bádání do doby značně pozdější. S vyjimkou několika ojedinělých původních exemplářů řádových insignií, chovaných dnes v nejvýznačnějších světových muzeích, musíme se spokojit v tomto směru většinou s materiály ikonografickými, numismatickými či sfragistickými.¹⁾ Touto cestou je pak možné při troše štěstí získat vcelku ilustrativní přehled o vývoji jednotlivých řádových odznaků od doby nejstarší až do posledních, resp. našich dnů.

Doklady ikonografické, zejména portréty osobnosti, je však třeba hodnotit velmi uvážlivě. V každém případě je nutné vzít v úvahu, zda zmíněný materiál je skutečně autentický. Příkladem mylných informací může být nepřeberná řada rytin s historickými nářízenstvími středověku, vzniklá v průběhu 18. a 19. století, kde celá kompozice díla včetně detailů byla ponechána většinou na invenci umělcově. Vedle zjevných historických anachronismů, např. výzbroj a výstroj osob, objevuje se i zcela svérázné výtvarné pojetí řádových insignií, snažících se navodit dojem dobovosti.

Příkladem opačným jsou originální portréty panovníků či příslušníků světské aristokracie a církevní hierarchie, kde hodnověrnost zobrazovaných detailů je dána jednak jménem u-

mělce, jednak osobnosti portrétovaného. Výše zmíněný problém většinou mizí, vycházíme-li z materiálu numismatického nebo sfragistického.²⁾ Zkoumáním citovaných historických pramenů je možno i dnes objevit řadu dosud neznámých vývojových podob řádových odznaků, případně insignie vyznamenání již dávno zaniklých, o nichž existují jen doklady písemné. Budeme-li mít možnost v takovém případě ikonografický materiál přesně datovat, podaří se nám vykonat značný krok vpřed při upřesňování metamorfózy řádových odznaků.

Na druhé straně existuje řada dnes velmi vzácných historických faleristických publikací, kde vývojové podoby řádů jsou zachyceny.³⁾ V takovém případě je jejich využití pro přesné datování obrazového materiálu nasnadě. Vycházejí však i práce nové, většinou věnované vyznamenáním jednoho státu, které se snaží postihnout zejména část historickou.^{4),5)}

Nedílnou součástí většiny historických řádů byly vedle udělovacích diplomů řádové kroje včetně příslušné pobočné chladné zbraně. I tyto předměty prodělaly svůj vývoj a jejich zkoumání by mělo být rovněž zahrnuto do historické faleristiky.⁶⁾

Krásným příkladem řádu, o němž máme zachovánu relativně kompletní dokumentaci týkající se vývojových typů odznaků je rakouský dámský řád Hvězdného kříže - Ordo crucis stellatae.⁷⁾ Tento řád byl v určitém smyslu dámskou obdobou řádu Zlatého rouna, zejména pro přísná kriteria udělení a vazbou hlavy řádu, tzv. Nejvyšší ochránkyně řádu (obdoba velmistra řádu) na arcidům rakouský. Řád byl založen dne 18. září 1668 císařovnou matkou Eleonorou Gonzaga, vévodkyní z Mantovy a Montferratu manželkou císaře Ferdinanda III. K založení řádu se váže následující legenda: vídeňský Dvorní hrad byl dne 2. února 1668 zachvácen velkým požárem, jemuž za oběť padla část budov, kde svoje komnaty měla císařovna Eleonora. Při požáru byla zničena velká část cenností, včetně vzácných rodových relikví. Pátého dne po požáru při odklizení trosek byl mezi ohořelými zbytky nalezen zcela neporušený dřevěný kříž, zho-

tovený prý z původního dřeva kříže Kristova. Tento kříž, co nejcennější relikvie byl chován v rodu Habsburském již od dob císaře Maximiliána I. Na paměť tohoto "zázraku" rozhodla se císařovna Eleonora založit řád. Po schválení papežem, biskupem vídeňským a jejím synem císařem Leopoldem I. byl vydán v září 1668 "zakládací dekret.

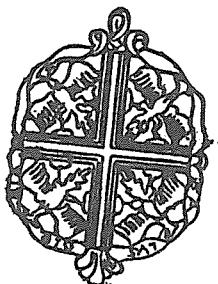
Stanovy tohoto řádu obsahovaly mimo jiné následující podmínky:

- ochránky ní a hlavou řádu musí být aristokratka z arcidomu rakouského
- členkou řádu vedle dalších příslušnic arcidomu může být pouze šlechtična vysoké římskokatolické aristokracie, doloživší nejméně 16 šlechtických předků
- každá členka řádu je povinna řídit se bezvýhradně myšlenkami a ideály křesťanství jak v tělesném, tak duševním životě. Musí prokazovat svoji křesťanskou lásku k bližnímu, především pak navštěvovat špitály, sloužit nemocným (podávat jim pokrmy, pomáhat při namáhavých pracích, rozdávat chudým almužny a pod.). Panny, členky řádu, jsou povinny chránit svoje panenství. Všechny členky pak jsou povinny zachovávat pravidla řádového života, účastnit se předepsaných bohoslužeb včetně individuálních náboženských cvičení a meditací.
- Za řádové dny byly stanoveny: 3. květen (den Nalezení Kříže) a 14. září (Pozdvižení Kříže).⁸⁾

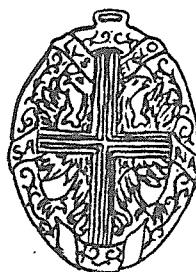
V průběhu existence Hvězdokřížového řádu (řád je udělován dodnes) prošel řádový klenot pěti různými formami, navzájem sice podobnými, přesto však dobře odlišitelnými. Ve všech případech obsahoval řádový odznak následující prvky (pochopitelně odlišně modifikované):

- 1) rudě smaltovaný, azurově a zlatě rámovaný řecký kříž s prodlouženými svislými rameny
- 2) černě smaltovaného heraldického orla či orlici se zlatou zbrojí
- 3) zlaté, částečně modré a bíle smaltované, ornamentálně rozeklané lišty či stuhy, tvořící více méně oválný rám od-

znaku. Na bíle smaltované části je pak umístěno řádové heslo SALUS ET GLORIA (Čest a sláva).

obr.1

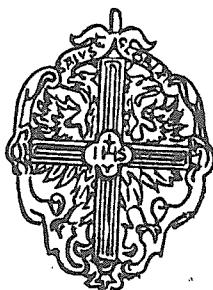

obr.2

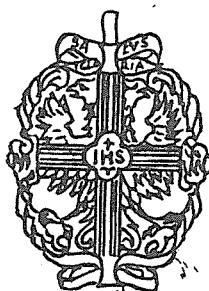
První typ řádového odznaku (obr.1) je původní, jak jej zavedla zakladatelka řádu císařovna Eleonora v roce 1668. V této podobě se uděloval až do roku 1686, kdy do funkce Nejvyšší ochránkyně řádu a obnovitelky je uvedena císařovna Eleonora Magdalena Terezie, třetí manželka Leopolda I., dcera Filipa Viléma z Falc-Neuburgu, kurfiřta a falckraběte rýnského a jeho ženy Vilemíny Amálie landkraběnky hessenské. Její zásluhou byl odznak poněkud hranatého tvaru zaměněn za odznak oválný (obr.2), čtverice orlic mezi rameny kříže byla zaměněna za jediného orla, který nyní tvořil základ celého odznaku.

Další změny doznal řádový klenot v roce 1720 s nastupem císařovny Amálie Vilemíny manželky Josefa I., do funkce Nejvyšší ochránkyně řádu. Amálie Vilemína, dcera vévody Jana Bedřicha z Braunschweig-Lüneburgu & Benedikty von der Pfalz, obohatila řádový odznak o centrální medailon s iniciálami IHS (obr.3) a v duchu nastupujícího rokoka oválný rám odznaku rozčlenila v řadu ornamentálních rozvilin. Takto byl řád udělován do roku 1742, kdy na trůn vedle císaře Karla VI. dosedla císařovna Alžběta Kristina, dcera Ludvíka Rudolfa z Braun-

schweigu, vévody z Blankenburgu a princezny Luisy z Ūtingenu. Na krátkých osm let zavedla tato císařovna v pořadí již.

obr.3

obr.4

čtvrtý typ řádového odznaku (obr.4). Řádové heslo bylo umístěno na kovové mašli v horní části odznaku v podobě dvouřádkového nápisu. Obdobná mašle tvoří protiváhu v dolní části odznaku, avšak bez nápisu.

Poslední změnu doznamal řádový klenot v roce 1750. Tehdy, na trůn nastoupivší římská císařovna a královna Marie Terezie, dcera Karla VI. a jeho ženy Alžběty Kristiny přisoudila odzna-

ku jeho konečnou podobu (obr.5). Až na nepatrné změny spíše rázu "kosmetického", jako jsou způsob vypracování (jemné ryté okraje odznaků druhé poloviny 19. století a století dvacátého) a zanedbatelné rozdíly v proporcionalitě odznaků, je tento typ řádového klenotu udělován dodnes.

Od prvopočátku byl řád udělován a nošen na černé moiré - hedvábné stuze složené do mašle na levé horní straně hrudi.

obr.5

WIR MARIA JOSEPHA

• • • • • VON GOTTES GNADEN • • • • •

KAISERLICHE PRINZESSIN UND ERZHERZOGIN VON ÖSTERREICH,
KÖNIGLICHE PRINZESSIN VON UNGARN, BOHMEN ETC ETC,
GEBORENE KÖNIGLICHE PRINZESSIN VON SACHSEN HERZOGLIN ZU SACSENN

• • • • • Geben hiermit der lieben Andächtigen • • • • •

Isabella Gräfin Ledochowska,

• • • • • Siegel der Erteilung am Samstag den 1. November 1851.

zu vernnehmen: dass **WIR** bewogen finden, derselben den zur Fortpflanzung der immortalenden Verehrung des heiligen Kreuzes gestifteten hochadeligen Sternkreuz-Orden in Gnaden zu verleihen. **WIR** befehlen zugleich, das ihr gegebene Ordenszeichen an der linken Seite der Brust zu tragen, und verschenken **WIR**, dass sie sie unterlassen werde, sich durch wahre Andacht und Frömmigkeit dieses Ordens würdig zu zeugens und den bestehenden Ordensregeln nachzuleben. Auch wollen **WIR**, dass im Falle ihres Ablebens das Ordenszeichen von ihren Erben oder Verwandten **WIR** Ordens-Sekretär liegetragen binnen Monatsfrist zurückgesandt werde, damit die üblichen Andachten verrichtet werden können. Uebrigens bleiben **WIR** derselben in Gnaden gewogen.

Geben zu Wien. — 1. November 1851.

Maria Joseph

Auf Ihrer kaiserlichen und königlichen Hoheit

• • • • • gnädigst ertheilten Befehl. • • • • •

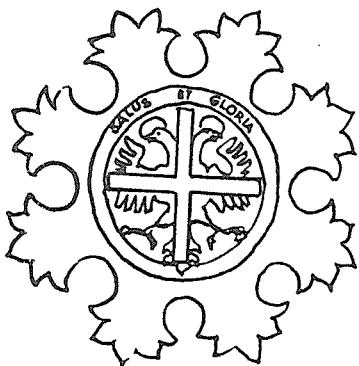
Der Sekretär des hochadeligen Sternkreuz-Ordens

gräfin Ledochowska, Aulendrost
gräfin Ledochowska, Botschafter

obr. 6 Jmenovací listina pro Isabellu hr. Ledochowskou.

Brno, soukromá sbírka. Foto M. Bouška.

Udělení řádu bylo vždy doloženo udělovacím dekretem. O jeho původní podobě se nezachovalo mnoho informací. Většina dodnes zachovaných dekretů pochází z minulého nebo z tohoto století. Rovněž dekret na obr.6 pro Isabellu hr. Lèdòchowskou pochází z uvedeného období, kdy úřad Nejvyšší ochránkyně řádu zastávala arcivévodkyně-vdova Marie Josefa, královská princezna a vévodkyně saská, dcera Jiřího krále saského a Marie Anny infantky portugalské. Dekret je zhotoven z pergamenu o rozměrech 393 x 515 mm a ve své dolní části je opatřen podpisem Marie Josefy, dále Pavly hr. Königsegg-Aulendorf a Viktora Bergmanna. Levý dolní roh nese rádovou pečeť zhotovenou z tenkého bílého papíru s vylišovaným reliéfem heraldického orla, přes nějž je položen rovnoramenný řecký kříž, v horní části nápis řádového hesla (obr.7)

obr.7

S pádem monarchie v roce 1918 zanikla pro většinu nositelů rakousko-uherských vyznamenání povinnost zajistit po smrti navrácení řádových insignií příslušné řádové kapitule. Vyjímkou v tomto směru byly a jsou řády Zlatého rouna a Hvězdokříže, které po roce 1918 byly změněny na domácí řády rodu Habsburského a jejich navrácení po smrti nositele či nositelky je i nadále vyžadováno. Z tohoto důvodu náležejí všechny dodnes zachované exempláře Hvězdokřížového řádu ve sbírkách k faleristickým vzácnostem první kategorie.

Ve srovnání s řádem Zlatého rouna, za jehož dámskou obdobu jsem řád Hvězdokřížový označil, byl však nás řád udělován mnohem častěji. Tak např. v letech 1843-1909 byl řád Hvězdokřížový udělen celkem 916 x, zatímco v tomtéž období bylo Zlaté rouno uděleno jen 228 x.

Mezi nositelkami řádu byly z řad moravské šlechty v uvedeném období například (v závorce uvedeno sídlo a datum udělení):

- Marie hr. Belcredi (Jimramov, 1889)
Marie hr. Belrupt-Tissacová (Brno, 1904)
Marie hr. Blankensteinová (Batelov, 1895)
Marie hr. Bukuwská (Val. Meziříčí, 1874)
Johanna sv. paní De Finová (Brno, 1904)
Marie hr. Deymová (Hajany u Brna, 1902)
Alžběta hr. Dubská (Lysice, 1878)
Gabriela hr. Haugwitzová (Náměšť n.Osl., 1905)
Sofie hr. Haugwitzová (Osová, 1905)
Eleonora hr. Herbersteinová-Proskau (Střílky, 1895)
Julie hr. Herbersteinová-Proskau (Velké Opatovice, 1865)
Julie hr. Herbersteinová-Proskau (Velké Opatovice, 1906)
Marie hr. Kálnokyová (Letovice, 1893)
Marietta hr. Larisch-Moennichová (Solza u Karviné, 1887)
Isabela hr. Lédóchowská (Brno, 1908)
Blanka hr. Magnisová (Strážnice, 1895)
Marie hr. Matuschková (Písečná u Jeseníka, 1873)
Marie Pia hr. Mittrowská (Dolní Rožínka, 1896)
Nikolasina hr. Podstatská-Lichtenstein (Veselíčko u Lipníka, 1879)
Gabriela hr. Podstatská-Thonsern (Litněcice, 1889)
Alžběta hr. Salm-Reifferscheidtová (Budkov, 1907)
Marie hr. Salm-Reifferscheidtová (Mor. Budějovice, 1899)
Leopoldina hr. Serenyiová (Luhačovice, 1893)
Helena hr. Silva-Tarouccová (Čechy pod Kosířem, 1868)
Gabriela Josefina hr. Silva-Tarouccová (Čechy pod Kosířem, 1889)
Marie sv. paní Skrbenská (Brno, 1889)
Luitgarda hr. Stadnická (Vranov, 1846)
Luisa sv. paní Stillfriedová (Vizovice, 1889)
Karolina hr. Strachwitzová (Morkovice, 1898)
Karolina hr. Thun-Hohensteinová (Kvasice, 1874)

Marie Pia hr. Thun-Hohensteinová (Kvasice, 1890)
Antonie princ. Thurn-Taxisová (Biskupice, 1871)
Marie princ. Thurn-Taxisová (Zdounky, 1872)
Terezie hr. Trauttmansdorff-Weinsbergová (Hodonín, 1870)

Nakonec lze uvést, že císařovna Eleonora Gonzaga se do faleristiky zapsala ještě jednou. Bylo to dokonce již v roce 1662, kdy založila rovněž dámský řád Otrokyň ctnosti pro 30 předních aristokratek císařského dvora. Tento řád však nepřežil svoji zakladatelku a byl ve srovnání s řádem Hvězdokřížovým pouze efemerní záležitostí. Do dnešních dnů se o tomto řádu zachovalo jen velmi málo údajů. Bylo by jistě velmi zajímavé a záslužné pokusit se dnes, po více než 300 letech přispět k detailnímu prozkoumání této v pravém slova smyslu faleristické "terry incognity".

Poznámky:

- 1) Václav Měřička: Zlaté rouno ve faleristice a numismatice NL 38, 1983, s.13,45,65,102,142.
- 2) Otto Semrád: Řádové symboly na rohanském pečetidle. Drobna plastika XV.(2):49-52, 1978.
- 3) P.R.Bonanni: Ordinum equestrium et militarium catalogus. Roma 1724. P.Helyot, M.Bullot: Histoire des Ordres monastiques, religieux et militaires I.-VIII. Paris 1714-1719.
- 4) A.Spada: Onori e glorie - regno d'Italie e antichi stati italiani. Milano 1977.
- 5) R.v.Kramer, O.v.Waldenfelsen, G.v.Pechmann: Der königlich-bayerische Militär-Max-Joseph-Orden. München 1966.
- 6) Václav Měřička: Orden und Ehrenzeichen der österreichisch-ungarischen Monarchie. Wien, München 1974.
- 7) Kastner-E.Michalitschke: Geschichte und Verfassung des Sternkreuzordens. Wien, Leipzig 1909.
- 8) M.Gritzner: Handbuch der Ritter- und Verdienstorden aller Kulturstaaten der Welt innerhalb des XIX. Jahrhunderts. Leipzig 1893.

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Anton Špiesz:

REMESLÁ, CECHY A MANUFAKTÚRY NA SLOVENSKU.

Bratislavské vydavatelství Osveta vydalo tuto knihu v edici Tradícia a dnešok v roce 1983.

Autor v této výpravné populárně vědecké publikaci podává rozbor řemeslné výroby v počátcích historického vývoje, dokumentovaný mnoha archeologickými nálezy nástrojů i výrobků. Jde o nálezy keltské, byzantské a římské kultury objevené na Slovensku.

Rozbořem řemeslné práce na Slovensku do poloviny 13. století dokládá zručnost zejména tvůrců ve Velkomoravské říši i dílčí vývoj řemesel ve slovenských vesnicích.

Velký rozvoj řemesel se uskutečnil v období vrcholného feudalismu. Autor provádí srovnání řemeslné výroby slovenské s řemeslným děním vlámským a vlašským, německým i anglickým. Popisuje skladbu řemeslnických korporací a lokalizuje střediska řemeslné výroby na Slovensku. Z hlediska typologie cehovních společenstev zařazuje slovenské cechy, tak jako cechy v Čechách či na Moravě, ale také v Holandsku, Belgii, severní Itálii či Švýcarsku, do německého typu. Tento typ, na rozdíl od francouzského a anglického, se projevuje všude tam, kam se dostali němečtí kolonisté nebo kam pronikl jejich vliv, tedy také do Pobaltí, do některých částí Skandinávie, do staré Rzeči pospolitej, do poněmcených oblastí na východ od Labe a v celém Uhersku, tzn. i v Sedmihradsku a Chorvatsku.

Jedna stránka německého cehovního hnutí na Slovensku úplně chyběla. Byla to angažovanost cechů v politickém životě tehdejších měst. Na Slovensku nebyly cechy výraznou platformou pro organizování boje měšťanů proti městskému patriciátu

protože ten nepřipustil jejich enormní zbohatnutí. Proto nebyly cechy tak silné jako např. v Německu nebo v Polsku.

Významný podíl na hospodářství měla i cehovní hnuti ve východní části země, zejména v Košicích, Prešově, Bardějově, Levoči či Spišské Nové Vsi.

V 17. a 18. století je na Slovensku zaznamenán únik řemesel z měst na venkov. Vznikají nová střediska řemeslné výroby v dalších zeměpanských městech a městečkách. Nutno přiznat, že základní centra řemeslné výroby nebyla ohrožena.

První zprávy o manufakturách na Slovensku jsou z konce 17. století, kdy v Hubici, malé vesničce na Žitném ostrově, založil ostřihomský arcibiskup Szelepcsényi podnik na výrobu sukna. Zprůmyslnění řemesel nebylo však prudké a důsledné. Velmi dlouho přetrvala domácí výroba a to až do 20. století.

Přestože kniha A.Špiesze nemá samostatnou kapitolu věnovanou cehovní či řemeslné symbolice (a to je Škoda), jsou použité ilustrace, mnohdy ještě nepublikované, dobrým dokladovým a komparačním materiálem. Jediným nedostatkem této, byť populárně vědecké publikace, jsou chybějící rejstříky, citace pramenů ap. Seznam literatury není schopen tuto mezeru zacelit.

J. Jásek

Vojtěch Holcman:

JEŠTĚ O PEČETÍCH - NA KYJOVSKU. In: Malovaný kraj, 1985 (r.21) č.1, s.7.

Heraldická, resp. sfragistická tematika se na stránkách Malovaného kraje objevuje téměř pravidelně. Tentokráté připravil Vojtěch Holcman doplněk k Chaloupkově článku o pečetidlech jihomoravských obcí a cechů (Malovaný kraj 1981, č.5 a 6). Popisuje pečeť ševcovského cechu v Žeravicích, přtištěnou na listu z r. 1791, jehož text také přetiskuje. Stručně charakterizuje obecní pečeti na Kyjovsku a Ždánicku, které nejčastěji nesou zobrazení vinohradnických nožů - kosířů. Zmiňuje se rovněž o tzv. mluvících znacích Kyjova, Bukovan, Jestřabic, Labut a dalších obcí. Polovina článku je věnována obecním pečetem

Skoronic. Tato obec, zpustlá během třicetileté války, byla na počátku 2. poloviny 17. století osazena německými kolonisty z Kunvaldu (dnes Kunín u Nového Jičína) a nesla také název Neu Kunwald. Z tohoto období pochází typář nesoucí jméno obce, letopočet 1677 a znamení orlice ve štítě. Toto pečetidlo bylo užíváno až do roku 1861, kdy bylo pořízeno nové, s českým názvem obce - Skoronice - a opět se znamením orlice. Autor jednoznačně tvrdí, že orlice v obou případech označuje Slezsko, "původní kraj" nových osadníků. Avšak zkušenému vlastivědnému pracovníku, jakým bezesporu V. Holcman je, unikla skutečnost, že Kunvald (Kunín), odkud kolonisté do zpustlých Skoronic přišli, patřil vždy k Moravě, do Přerovského kraje. Je tedy té měř vyloženo, aby znamení ze skoronické obecní pečeti mohlo být považováno za "slezskou orlici". Článek doplňují kresby pečeti ševcovského cechu ze Žeravic, obecní pečeť Násedlovic z r. 1699 a obou výše zmíněných skoronických pečetí.

- Mr -

GENEALOGIE A HERALDIKA V REGIONÁLNÍM TISKU JIHMORAVSKÉHO KRAJE ZA ROK 1983. (Výběr)

Podle stejných zásad, které jsme uvedli v GHI 1984 č.2 s.158, přinášíme přehled genealogických a heraldických prací za rok 1983, jež mají vztah k Jihomoravskému kraji.

Braza, Karel: Kniha smluv a pronájmů z r. 1571 (Třešt). Naše město (Třešt), září 1983, s.52.

Čoupek, Jiří: Hradišťské cechy. Zpravodaj města Uh. Hradiště, červenec 1983, s.15-16.

Ernest, Alois: Heraldika v Čechách pod Kosířem. Štafeta (Prostějov), 15, 1983, č.1, s.26-28, obr.; č.2, s.5-6, obr.; č.3, s.22-24, obr.; č.4 s.23-26, obr. Lit u autora.

Konopásek, Oldřich: Malá sága velkého rodu (Setkání členů rodiny Nosků, Sedlejov). Jiskra (Jihlava). 4.10.1983, s.7.

Kropáč, Jan: Mistři černého řemesla. (Hrnčířský rod Vlčků, Tu-

- pesy). Malovaný kraj 19,1983, č.3,s.6-7,3 obr.
- Knesl, Edmund: Málo známý rytířský rod z Budějovic. (Rod Fučíků). Zpravodaj Moravské Budějovice, březen 1983, s.10-11.Pozn.
- Koukal, Petr: Novoměstský varhanářský rod Svitilů. Novoměstský zpravodaj, červenec-srpen 1983, s.25-28,obr.
- Kyjovská, Božena: Z občanského rodopisu Novoměstska. (Kovářský rod Fialů). Novoměstský zpravodaj, květen 1983, s.22-23, 1 obr.
- Navrátil, Miloš: Je to pravda - není to pravda. (Původ znaku Ivančic). "Z kratochvílného rozjímání" vybral a upravil V.V. Ivančický zpravodaj, září 1983, s.7.
- Olejníček, Milan: Příběh neobyčejné lásky. (Šnatek anglického prince Williama s Karolinou von Linsingenovou, později Meineke spr. Meinecke, která zemřela 31.1.1815 v Blansku). Turista (Praha?), 1983, č.5,s.175, 1 obr. náhrobní desky.
- Pilnáček, Josef: Neznámé rody a znaky staré Moravy. K vyd. připr. a článkem "Knihy přijímání do rytířského stavu Moravského markrabství" opatřil Mojmír Švábenský. Brno, Státní oblastní archiv 1983, 335 s.
- Pinkava, Jaroslav: Trubač ze Stražiska. (Matriční záznam sňatku Ondřeje Václava Koláře ze Stražiska 8.4.1657 a skladatele Pavla Vejvanovského v Kroměříži 6.2. roku 1666). Štafeta (Prostějov), 15,1983,č.1,s.32.
- Pinkava, Jaroslav: Vesnice písmáků. (Rodové a školní kroniky v Šubiřově). Stráž lidu (Prostějov), 13.5.1983, s.6.
- Procházková, Eva: Znak města Vyškova. Vyškovský zpravodaj, červen 1983, s.7, 1 obr.
- IOS (= Svobodová I. - Svoboda O.): Proč mají Dolní Kounice ve znaku krahujce? Dolnokounický zpravodaj, červen 1983, nestr.
- ----: O znaku města Blanska. Zpravodaj města Blanska, 1983, č.1, s.5.

-----: Lánové rejstříky jihlavského a znojemského kraje z let 1671-1678. K vyd. připr. František Matějek. 1.vyd. Praha, Tisk, ed. a propag. služba MH 1983, 116 s.

zpracovala Božena Kyjovská

Karel Müller:

NEZNÁMÁ PEČET FRÝDLANTU NAD OSTRAVICÍ. In: Práce a studie Okresního vlastivědného muzea ve Frýdku-Místku, r.1984, č.5, s.55-56, fotografie pečeti.

Shora uvedený článek doplňuje přehled o vývoji znaku Frýdlantu nad Ostravicí v práci Ladislava Baletky (Znaky měst a městeček Severomoravského kraje, Sborník Státního archivu v Opavě 1968-1971, Opava 1971, s.191) o zatím nejstarší pečeti, která byla pořízena z typáře hlásícího se vročením v legendě do roku 1714. Na základě v článku podrobně sfragisticky zpracované pečeti náhodně nalezené na konceptu v archivu města Lipníka lze upřesnit původní podobu frýdlantského znaku, a to především ve stranovém obrácení kováře a v doplnění kovářských kleští v jeho levé ruce. Současně byla vyvrácena doménka starších autorů o udělení znaku v souvislosti s povýšením Frýdlantu n.O. v roce 1782.

jlb

Jindřich Ligmajer:

O PEČETÍCH PARDUBICKÝCH PERNŠTEJNŮ. In: Zprávy Klubu přátel Pardubicka, r.XIX/1984, č.9-10 (září-říjen), s.216-221, 4 fotografie pečetí.

Autor zde vedle úvodu v podstatě podává jednu část katalogu pečetí Pernštejnů, který zpracoval na základě systematického průzkumu ve Státním oblastním archivu v Brně a Archivu města Brna. Sleduje zde sfragistický vývoj pernštejnských pečetí jako tvar, legenda, způsob připevnění, oddělení legendy od pečetního obrazu, ale i umělecko-heraldický vývoj znaku.

Práci lze chápát jako ne nepodstatný příspěvek k zpracování heraldických pramenů. Doufejme, že po tomto slibném začátku práce vyjde v celém rozsahu.

jlb

Vladimír Růžek:

SE LVEM VE ZNAKU. Svět práce č.1/1985, zkrácenou verzi pod názvem Ve znaku lev otiskl Výber zo svetovej a československej tlače č.12/1985, roč. XVIII., s.15.

Velmi potřebný populárně-vědecký článek, který seznamuje širokou veřejnost s dosavadními výsledky zkoumání historické vědy v otázce vzniku českého znaku, byl napsán na základě studie Rostislava Nového, o níž jsme již informovali v GHI č.4 1983, s.237-238.

Autor článku vysvětluje původ plamenné orlice, která byla přijata v souvislosti s napodobením imperiální císařské orlice, ale obdobně jako v Polsku nevyjadřovala lenní vztah českého panovníka k říši. Roku 1213 se poprvé objevuje po vzoru mocných německých rodů Welfů a Štaufů u Přemyslovců lev, který symbolizuje příslušnost k panovnické dynastii a plamenná orlice zůstala symbolem vládnoucího Přemyslovců. Znak dvoucasého lva vznikl za Přemysla Otakara II. ještě jako moravského markraběte, který zdvojeným ocasu u lva chtěl vyjádřit, že je současně synem a nástupcem krále Václava I.

Autorovi se podařilo napsat zasvěcený a přitom čtivý článek, o jehož ohlasu svědčí i uvedený přetisk.

jlb

Juraj Žudel:

STOLICE NA SLOVENSKU, nakl. Obzor, Bratislava, 200 s., 4 mp.
příl.

Jedná se o encyklopedii, která podává stručnou historicko-ekonomickou charakteristiku země, přičemž si všímá zvláště socioekonomicke zeměpisné složky.

V úvodní kapitole je vykreslen v hlavních črtách vznik a vývoj stolic jako orgánů zeměpanské samosprávy a jejich předchůdců, královských komitátů. V závěrečné části sledujeme vývoj stolic jako územních celků a vývoj administrativního členění Slovenska od zániku feudalismu do přítomnosti.

Publikace je rozdělena do 22 kapitol. Po úvodní kapitole následuje kapitola s názvem Stolice jako historické územní celky. Poté se uvádí výčet jednotlivých stolic, kterých je celkem 19. Každá kapitola o stolici je rozdělena na části: poloha a územní a administrativní vývoj stolice, vývoj osídlení a sídel, počet obyvatel a národnostní poměry, hospodářské poměry, kulturní tradice.

Publikace je bohatě ilustrována, jsou zde obrazy krajin a dále obrazy osídlení, jako hrady a města. Ke knize jsou připojeny ještě 4 mapové přílohy.

Heraldiky bude především zajímat heraldická výzdoba. Znaky všech stolic jsou jednak uvedeny na předsádkách, jednak v hlavách jednotlivých kapitol. Popis znaků stolic je stručně uveden na straně 22.

Pro genealogie je důležitý úvod, kde jsou uvedeny soubory pramenů tvořených soupisy jednotlivých stolic a rejstřík místních jmen v závěru knihy, kde jsou uvedeny slovensko-maďarské názvy od nejstarších dob většinou ve čtyřech zněních.

Fr. Špirk

PREŠPORSKÉ KORENE J.S.BACHA. In: Výber zo svetovej a československej tlače, roč.XVIII, č.12, z 21.3.1985 (původní verze Sloboha 7/1985).

Velké bachovské výročí obrátilo pozornost našich sdělovačích prostředků k rodokmenu slavného hudebního skladatele Johana Sebastiana Bacha.

Rod Bachů podle hudebního historika prof. Güntera Krafta z Výmaru (NDR) pocházel ze slovenského Záhoří. Členové rodu

byli většinou pekaři či mlynáři, na což ukazuje i příjmení. Bratislava (Pressburg) jako velké řemeslnické centrum přitahovala řadu řemeslníků, mezi nimi i příslušníky rodu Bachů. Kolem roku 1600 žilo v Bratislavě 5 až 6 rodin nosících jméno Bach. Přímým předkem skladatele byl Vít Bach, pekař tzv. bílého pečiva, který někdy koncem 16. století zřejmě z důvodů náboženské nesnášenlivosti opustil Bratislavu a usadil se v Duryňsku. Bratislavský původ rodu Bachů bezpečně dokazuje rodokmen vyhotovený podle rodinné kroniky z roku 1735.

Bratislavští Bachové zůstali věrni svému povolání, zato Bachové v Duryňsku projevovali silný hudební talent. Do dějin hudby se zapsali vedle slavného skladatele jeho otec Johan Ambróz a kapelník v Hamburku Karel Filip Emanuel.

jlb

Peter Nagybakay:

UEBER VERLEIHUNG VON ZUNFTWAPPEN, IM BESONDEREN AN DIE WAS-SERMUELLER IN SÁRMELLYÉK (o propůjčování cechovních znaků, zvláště vodním mlynářům v Sármellyéku). In: Adler, 13/27, 1984, č.5, s.153-157.

Práce uvádí stav bádání o cechovních znacích. Zdůrazňuje zvláštní charakter cechovních znaků. Propůjčování těchto znaků panovníkem bylo typické pouze v Anglii, ve střední Evropě bylo vzácné. Autor uvádí seznam autentických listin o propůjčení cechovních znaků, vesměs z Prahy z 15. a 16. století. Jsou zde však vypočteny i některé mimopražské erbovní listiny. V těchto listinách splývá pojem znak a pečeť.

V další části práce se autor zabývá cechovními erbovními privilegiemi v Uhrách. Podrobně se věnuje unikátnímu malovanému privilegiu o udělení cechovní pečeti vodním mlynářům v Sármellyéku z roku 1817. Práci doprovází vyobrazení a popis pečeti.

J. Valičková

Nicolas Enache:

LA DESCENDENCE DE PIERRE LE GRAND, TSAR DE RUSSIE (Potomci Petra Velikého, ruského cara). nakl. Sedopols, Paris, 432 s., 46 foto, 34 genealogických tabulek.

Předmětem práce je shrnutí všech dat o potomcích Petra Velikého. Jedná se o genealogické údaje včetně údajů místních a údajů o hrobech. Součástí práce je zpracování 32 předků Petra Velikého a 32 předků Pavla I. Genealogické tabulky obsahují údaje o zpřízněných rodech.

J. Valíčková

Ferdinand Wilczek, F. Joseph Häussler, Hanno Halem:

WAPPEN UND AHNENTAFELN, DIE AHNEN DES REICHSGRAFEN DR. FERDINAND WILCZEK (Erby a genealogické tabulky, předkové říšského hraběte Dr. Ferdinanda Wilczka), nakl. H. Böhlaus, Wien-Köln 1983, 23 s., 3+136 tab.

Práce obsahuje genealogické tabulky s rodovými daty a 16 erbů předků hr. Ferdinanda Wilczka. Orientaci v práci umožňuje rejstřík jmen. Jsou zde uváděny významné rody z většiny žemí habsburské monarchie, zejména z Čech, Moravy a Slezska.

J. Valíčková

Marko Atlagić:

GREBOVI PLEMSTVA U SLAVONIJI (Erby šlechty ve Slavonii), Čakovc, Zrinsky 1982, 147 s., 1 mapa, 4 barev. obr. příl.

Práce o znacích slavonské šlechty od roku 1718 do 1918. Výklad znaků vychází z hospodářského a politického zázemí nové slavonské šlechty. Systematický přehled 117 rodů, kde u každého rodu je uvedena historická charakteristika, popis, výklad a vyobrazení erbu. Podle autora novovéká slavonská heraldika je závislá na středoevropských motivech, i když se zde vyskytují některé specifické figury.

Podrobnější recenze vyšly v československém časopisu his-

torickém (21.1983, č.6, s.916) a v Heraldické ročence 1984 (s.88, P.R.Pokorný).

J.Valíčková

Jacques a Nelly Parisot:

LA DESCENDENCE DE FRANÇOIS-JOSEPH I. (Potomci Františka Josefa I.), nakl.Christian, Paris, 141 s.

Práce obsahuje genealogické přehledy potomků Františka Josefa I. ve formě tabulek až po současnost. Zpracováno je 340 osob a u nich jsou uvedeny osobní a místní data, fotografie, údaje o pramenech. V práci nacházíme vývod Františka Josefa a údaje o předcích císařovny Alžběty.

J.Valíčková

L.Henry:

COMMENT MESURER LA FÉCONDITÉ DES COUPLES MOBILES ? (Jak měřit plodnost mobilních párů?) In: Population, 37, 1982, č.1, s.9-27.

Některé problémy měření plodnosti v historicko-demografických studiích pramení z toho, že jen část párů, která uzavřela sňatek v určitém místě, v tomto místě nebo v jeho bezprostředním sousedství trvale žila. Narození jejich dětí je tedy zaznamenáno v různých matrikách. Článek obsahuje metodologický návod, jak jednoduchým způsobem spojovat záznamy v matrikách různých obcí za účelem rekonstrukce plodnosti manželských párů.

B.Kyjovská

J.N.Biraben - D.Blanchet:

LE MOUVEMENT NATUREL DE LA POPULATION EN FRANCE AVANT 1670. Présentation d'une enquête par sondage. (Přirozený pohyb obyvatelstva Francie před r.1670. Prezentace sondážního šetření). In: Population, 37, 1982, č.6, s.1099-1131.

Metodologicky zaměřená historicko-demografická studie, zabývající se principy, organizací a prvními výsledky šetření starých matrik za účelem rozšíření znalostí o populačním vývoji Francie. Problém rozdílnosti vedení matrik v čase i prostoru, míra chybějících záznamů. Pokus o aplikaci metod využití matričních záznamů a překonání chyb v registraci na modelovém území.

B.Kyjovská

Sepp Jakob, Donatus M. Leicher:

SCHRIFT + SYMBOL IM STEIN, HOLZ UND METALL. 2. přepracované a korigované vydání, nakl. D.W.Callwey, München 1984, 328 s., obr.

V nakladatelství Callwey vyšlo poučující a orientační dílo pojednávající o všech oblastech tvorby písma v kamene a ve dřevě (1.vyd. r.1977). Dílo sděluje, jak vznikla písmena a písmo jako výraz ducha a charakteru národní. Jsou zde příklady starých kultur písma nejen ve fotografích nebo v kopíích kreseb, nýbrž i v originálním duktu, které jsou odrazem nesmírně namáhavého hledání v německých i zahraničních muzeích. Příkladné práce ze současnosti jsou výsledkem léta trvajícího sběru a kritického výběru a zároveň svědky dosud živého řemeslného umění. Dílo nás učí umění a technice písma a návrhu písma na daných plochách, uvádí správné odborné zpracování různých přírodních materiálů z kamene, a technice tvorby písma v kamene, dřevu i v kovu. Celkem má přesvědčující logiku výstavby i v jednotlivostech, a je rozdělen na 4 části: symboly, písmo, tvorba a zpracování.

Oddíl symboly je uveden na začátku díla. Toto pojetic vychází z řecké abecedy, jako rozpátí mezi álfou a omegou, a proto je jako na počátku veškerého písma také na začátku knihy uvedeno známení jako symbol. Všechny příklady, které zdůrazňují plné smyslové souznění symbolu a písma v praktické tvorbě, byly pro tuto knihu originálně vytesány do kamene.

Kniha je určena především kameníkům a sochařům v kamene;

je nevyčerpateľným zdrojem podnétů a pomůckou pro restaurátoře, a znamenitým poučením pro heraldiky při výkladu symbolů.

Fr. Špirk

Miroslav Janotka a Karel Linhart:

ZAPOMENUTÁ ŘEMESLA. Vyprávění o lidech a věcech. Nakl.. Svoboda, Praha 1984, 194 s.

Kniha vyšla jako prémie Členské knižnice a je neprodejná. Autoři rozdělili řemesla, o nichž se zmínují, do několika skupin: 1) Nejen chlebem živ je člověk (lidé pracující na půdě, pastváři, slouhové, ovčáci, řezníci, uzenáři, mlynáři, pekaři, perníkáři, brtníci, včelaři), 2) Starosti, jak a co na sebe, 3) Dřevěný svět (tesaři, sekerníci, truhláři, koláři), 4) Lidé světem jedoucí a jdoucí (formáni, vandrovní tovaryši, světem jdoucí), 5) Ostatní (malíři, iluminátoři, cihláři, hodináři, zvonaři, konváři, zedníci a kameníci, lékaři, lazebníci a holiči).

Protože, pochopitelně, ve vymezeném rozsahu nemohli postihnout celou různorodost středověké specialisace lidských činností, které v řadě případů vyústily do vzniku samostatného řemesla, připojili "Malý slovník řemesel a lidských činností", v němž shromázdili téměř 900 dochovaných českých názvů pro jednotlivé řemeslníky a lidské činnosti. Záslužnou práci doplňuje výběr často používaných měr a vah s převodem na dnešní ekvivalenty, rozsáhlý přehled použité literatury a věcný rejstřík. Závěrem slibují autoři v prémiovém svazku Členské knižnice 1986 pokračování pod názvem "Řemesla našich předků", v nichž se budou zabývat řemesly, týkajícími se oblasti spojené se zachováním zdraví člověka, zpracováním kovů, hlíny, kamene a dalších přírodních materiálů.

Mojmír Procházka

M.Bělohlávek:

STARÉ MÍRY, VÁHY A PENÍZE. Příloha časopisu Kroniky a současnost č. 4, Plzeň 1982, 30 s., A4.

Nová příručka pro kronikáře a vlastivědné pracovníky se věnuje starým mírám a váhám. Rozděluje je na období: a) období zemské míry a krajských soustav, b) období systému rakouského, c) období soustavy metrické. Všechny míry a váhy z jednotlivých období jsou přepočteny do dnešních základních jednotek.

Další část příručky je popisuje a charakterizuje jednotlivá měnová období a určuje velikost jednotlivých platidel. Závěr příručky tvoří seznam cizích názvů jednotlivých měr, tabulka k vypočtení bonity půdy, přehled zkratok a přehled značek.

V.W.

P.Rous:

ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY V OKR. HAVLÍČKŮV BROD. Ins. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové, Společenské vědy, r.10, 1983/1.

Na str. 46 uvedeného zpravodaje podává P.Rous informaci o nálezu tří fragmentů kamenné náhrobní desky, která byla objevena při čištění studny v Havlíčkově Brodě. Bylo zjištěno, že deska patří německobrodskému děkanu v letech 1681-1703 Jiřímu Josefu Grundtovi. Popis a výzdoba desky není v informaci uvedena.

V.W.

Jan Chaloupka:

CECHOVNÍ PEČETIDLA Z NÁMĚŠTĚ NAD OSLAVOU. In: Z kralické tvrze. R.11, 1984.

Chaloupka upozorňuje na tři typáře cechovních pečetidel dochovaných ve sbírkách Moravského muzea v Brně. Jedná se o typáře náměšťského cechu řezníků z r.. 1779, typář náměšťského

cechu krajčích z r. 1737 a typář městského cechu mlynářů z konce 18. stol. Typář řezníků a krajčích je vyobrazen ve fotopříloze článku.

V.W.

IVANČICKÉ KORBELY. In: Rovnost 11. ledna 1985.

Článek obsahuje známou ivančickou erbovní pověst o vzniku ivančického městského znaku.

V.W.

ZPRAVODAJ HISTORICKO-VLASTIVĚDNÉHO KROUŽKU při JKC Ústí nad Orlicí, č.2(listopad) 1984, rozmnoženo cyklostilem.

Zpravodaj přináší řadu drobných informací a zpráv o obořové literatuře. Upozorním na dva zde otištěné medailonky, členů zdejšího kroužku a také členů brněnského GH klužu.

První je nekrolog. Napsal ho František Šilar a loučí se v něm s Josefem Ryšavým, nadšeným genealogickým badatelem a vlastivědným pracovníkem, zakladatelem bývalé pobočky GHS v Ohnišově, který zesnul 9.května 1984 ve věku 75 let.

Druhý medailonek vzpomíná loňských osmdesátin Františka Čammra z Letohradu. Čammrové (Czammerové), polská zemanská šlechta se v osobě Jana Czammera usadila r. 1730 ve východních Čechách, kde se rod udržel dodnes. Jubilant Fr.Čamr se věnuje genealogii svého rodu a přes svůj vysoký věk patří k nejaktivnějším členům Historického a vlastivědného kroužku při JKC Ústí n.Orlicí.

V.W.

(pet):

O VZNIKU ERBU S MODROU ŠTIKOU, Brněnský večerník, roč.XVI, č.33 z 15.2.1985.

Spíše bychom mohli hovořit o vzniku erbu s novinářskou kachnou. Městský znak Rosic je zde uvedený, jak již název na-

značuje, v nesprávných tinkturách. Již od roku 1535 mají Rosice v modrém poli štiku, později v přirozených barvách (viz J. Dřímal-I. Štarha, Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček, Brno 1979, s. 98). Dále je zde uveden neumělý popis pečeti z roku 1690. Autor se též pouští do výkladu místního jména Rosice, který neodráží současný stav filologického výzkumu, zejména odvážně spojuje název obce s velkomoravským králem Rostislavem.

Psát populárně vědecké pojednání znamená psát čitavě, srozumitelně, poutavě se znalostí věci. Na takové heraldické články se těší čtenáři a vítají je heraldici.

jlb

KAROLUS QUARTUS. Sborník vědeckých prací o době, osobnosti a díle českého krále a římského císaře Karla IV. Praha, Univerzita Karlova 1984, s. 509.

Do representativní publikace k uctění památky našeho proslulého panovníka přispělo na 30 vědeckých pracovníků, z nichž namátkou uvádíme: J. Spěváček, R. Nový, J. Petráň, B. Krzemieňska, R. Chadraha, E. Vlček aj.

Jednotlivé statí vykreslují plastický obraz císaře Karla ať už jako tvůrce silného evropského státu, či jako zákonodárce, ekonoma i podporovatele kulturních snah a sběratele uměleckých předmětů. Mimo vlastní osobu Karlovu je zobrazena celá tehdejší společnost, která vzdor tradičnímu podání o harmonickém životě za druhého Lucemburka na českém trůnu, již v sobě chová zárodky budoucí revoluce.

Knihu bohatě vypravenou 135 kvalitními obrazovými reprodukcemi je možno objednat za 130,- Kčs na adresu Kniha n.p., Na můstku 7, 110 00 Praha 1.

H.

ZPRÁVY

Vědecké zasedání "Státní ideologie a česká společnost raného a vrcholného feudalismu."

Oddělení starších československých dějin Ústavu československých a světových dějin ČSAV uspořádalo ve dnech 5.-6. prosince 1984 ve velké zasedací síni ústavu v Emauzích (Praha 2, Vyšehradská 49) bohaté jednání na uvedené téma, v němž bylo plně využito i zřetelů genealogických a heraldických z přemyslovského a lucemburského období. Především s těmito otázkami se podrobněji obeznámíme.

Prof.dr. J.Kudrna, DrSc., si povšechně všímal úlohy a charakteru státní ideologie ve středověké Evropě, kdežto dr.D.Třeštík, CSc., vlastní ideologie přemyslovského státu 10.-12. století, dr.R.Nový, CSc., pak rozebíral symboly české státnosti téže doby: byly to kopí, praporec, koruna, hymna Hospodine, pomiluj ny a insignie. Zaměřil se rovněž na výklad přemyslovské dynastické pověsti a václavských legend i na zobrazení úsilí o dosažení koruny za Přemyslovců v době Spytihněva I. Kopí s praporcem považuje za nejstarší část symbolizované ideologie. Dr. J. Hásková, CSc., rozebírala odraz státní ideologie v mincovní symbolice ranného středověku vedle vlastní peněžní funkce mince. Upozornila na vazbu přemyslovských ražeb na řezenské a prohlásila neměnnost peněžního obrazu za symbol mincovní stability; zatímco slavníkovské ražby přestaly napodobovat zahraniční vzory, přemyslovské začaly využívat jména WENCESLAUS. Toto antroponymum užívá se od r. 1004 (na denáru Jaromíra) až do r. 1210. Takto byla dána minci nadčasová autorita přeměnou světce a zemského patrona na symbolizovaného bojovníka, jímž se zobrazenala českotáclavská ideologie v mincovní ikonografii. Autorka pome. i neobvyklou světcovu kresebnost s kopím projevující se na mincích od 80. let 11. stol. a povídala si

i uvedení pokrývky na hlavu vladaře - péřová koruna byla typická insignie pro vládce Moravy, připomenula rovněž dvě méně známé mince Vratislavovy a také dynastický kresebný cyklus ve znojemské rotundě i jeho heraldickou symboliku. Teprve ve 13. století se vytvořil panovnický znak jako vrcholný symbol české státnosti; před r. 1109 měl kníže Fridrich za znak orlici, později se zvýrazňoval lev.

Druhý tématický cyklus přednášek jednání byl orientován na poslední Přemyslovce. Dr. Josef Žemlička, CSc., rozebíral detailně ideologii českého státu oné doby, kdežto dr. V. Vaníček si všímal vzájemných relací nejbohatší šlechty ke státu a k dynastií 13. století; národnostní proměny v oné době a počátky českého nacionálního rozebíral pak dr. Z. Uhliř a dr. J. Krejčíková, CSc., analyzovala činnost královské kanceláře jako spolutvůrce státní ideologie. Závěrečné přednášky byly věnovány reflexi umění v rámci politického myšlení oné doby: dr. J. Kuthan, CSc., zaměřil svoji pozornost na dvorský "kunšt" za posledních Přemyslovců, kdežto dr. J. Nechutová, CSc., na jeho reflexi v latinské literatuře české provenience.

Třetí cyklus přednášek se zaměřil na dobu 14. a 15. století. Dr. J. Spěváček, CSc., hodnotil politické koncepce Lucemburků a jejich ideologické opory. Krále Jana chápal za praktického diplomata a politika, kdežto teprve Karla za ideologa, který využil svých znalostí politiky francouzského krále Filipa IV. Sličného a upevňoval státní ideologii utužováním dynastie. Zatímco Filip Sličný v duchu ideologie "rex in regno suo imperator est" se postavil proti papeži Bonifáci VIII., Karel usiloval využít avignonského papežství, jež bylo silnější než někdejší římské, především svou finanční nadvládou nad celou Evropou, ve svůj prospěch. Tento císař spojil stále živou tradici Karla Velikého s dědictvím státu Přemysla Otakara II. i s tradicí velkomoravskou, Přemysla Oráče a svatováclavskou v ideu lucemburské dynastie. Dne 13.5.1349 vydal privilegium pro Stadice, v rámci svatováclavské myšlenky usiloval o zvětšení úcty k tomuto světci, korunu chápal za jeho vlastní

majetek a zvýrazňoval své úzké sepětí s rodovou tradicí Přemyslovců, i univerzitu poručil do patronace tohoto jedinečného zemského patrona. V rámci propojení říšského královského kultu se svatováclavským vybudoval v Áchách kaple sv. Václava a na Karlštejně rovněž. Na starobylých kořenech štěpoval nové lucemburské ideové výhonky a vytvářel pojem bohemocentrismus.

Dr. J. Petrán, CSc., si všímal představy koruny české vyjádřené v hmotných pramenech i etap změn státní ideologie; upozornil na funkci kopí svatého suveréna, na bojovnický štít a na panovnický erb; znak lva symbolizoval jednotu království Regnum Bohemorum; koruna byla symbolicky odvozena od koruny Kristovy. Představitelé šlechty si byli vědomi volitelnosti krále; korunovace představovala rozběhnutí stavovského systému. Jan Lucemburský nemohl korunu zatrudit, ale Karel IV. ji mohl dát polepšit. Jablko, žezlo, meč, oděv, kopí představovaly další hmotné prameny, znaky království.

Dr. M. Bláhová, CSc., zobrazila odraz státní ideologie v oficiálních pramenech, a to v kronice Vincentiově připsané králově Juditě, v tzv. kronice tzv. Dalimila, v Neplachovi, v Beneši Krabicovi z Veitmile, ve světové kronice Marignoliho a v Přibíkovi Pulkavovi z Radenína. Genealogické principy zvýraznila zejména u těchto dvou autorů, kteří v osobě panovníkově zdůrazňovali legitimitu oprávněnosti jeho všech vladařských nároků a při vykreslení původu Karla IV. ze strany matčiny se u Přemyslovců zdůrazňoval slovanský původ podložený i etymologickými důukcemi; již tehdy ve 14. století se odvozovalo etnonymum Slovan mylně od sláva, u otce se viděla spřízněnost s rodem římských králů a takto se zvýrazňovala panovnická kontinuita s knížaty a panovníky z nejstarších rodů. Původ Přemyslovců se viděl až u Přemysla Oráče, Bořivoj byl prohlášen za syna Hostivítova a ani návaznost na starou Moravu nebyla opomenuta, protože se zdůrazňovalo, že Čechy jsou královstvím od Vratislava. Při výkladu starobylosti liturgie se vycházelo z Kristiána. Pulkavova kronika byla sepsána proto, aby historickými zřeteli potvrdila nároky Karla IV. na trůn; je nejrozší-

řenější ze všech našich středověkých kronik, neboť je dochováno přes 40 jejích rukopisů.

Dr. J. Eršil, CSc., zhodnotil roli církve v českých zemích v národních projevech a univerzalistických vazbách; připomenuv vynětí církve ze světské moci od druhé poloviny 11. století a její sjednocování v papežových rukou; v českém prostředí byl nesmírně závažný spor pražského a olomouckého biskupství v době Kosmově a Zdíkův boj o moc s moravskými knížaty a také rozpor v době Jindřicha Břetislava, knížete biskupa. Autor úvahy analyzoval pak dále dobu biskupa Tobiáše z Bechyně a Jana IV. z Dražic i Arnošta z Pardubic.

Dr. B. Kopičková si všimala doby státní moci v rukou pražského radikálního křídla v době husitské a hledala její ideologické zdůvodnění v kázáních Jana Želivského, Jakoubka ze Stříbra aj. Konstatovala, že pražští radikálové nerespektovali současnou společenskou skladbu, že se nejvíce blížili republikánství a že součástí jejich ideologie byl i mesianismus.

Doc.dr. Josef Válka, CSc., poukazoval na postavení Moravy v přemyslovském státě a rozebíral otázku moravanství v luccemburské době. Připomněl mýtus o původu Moravanů, jenž je nezávislý na českém, i genealogické souvislosti velkomoravského království s Markomany a tyto s národy, kteří se rozešli po stavbě babylonské věže. Uvedený skaz o tomto germánském etniku vrcholil za humanismu. V 15.-16. století se konávala slevnostní intronizace českých králů jakožto moravských markrabat. Podle J. Války nejsou před 15. stoletím doklady o vlastním moravanství. My se však domníváme, že jsou: je to v přední řadě vyvraždění 200 předáků z Moravy za Spytihněva na hradě Chrudim i zjevné tendenze sekundogeniturních Přemyslovců o odklon od ústřední moci, jež navždy vzaly za své bitvou u Loděnic v r. 1185 svedenou Přemyslem pro jeho bratra Fridricha. Neztožnil bych se ani s Válkovým názorem, že Morava svou vlastní kroniku pro starou dobu nemá: považuji za ni třetí knihu Kosmovy kroniky, kterou chápnu jako zobrazení historie přemyslovské pacifikace tohoto území, i když psané z pozice vítězů.

Velmi bystrý byl však Válkův postřeh, proč Paprocký a jak musel překlenout moravské dějiny vyprávěním o polském původu mnohých domácích moravských šlechtických rodin. J. Válka připomíval záslužně četné reformy zemského práva na Moravě prováděné Karlem IV. a také roli hejtmana moravského v rámci země i tu skutečnost, že šlechta stála většinou jen ve stínu dynastie a že špičky moravské aristokracie byly zejména v lucemburské době přitahovány pražským královským dvorem.

V diskusi připomnula dr. Bobková odraz státní ideologie Karla IV. vůči cizím zemím (Falc, Branibory) i tu skutečnost, že pražský hrad se měl nazývat Václavův hrad, stejně jako hrad Lauf Wenzelsburg.

Závěrečné hodnocení jednání podal dr. Josef Žemlička, CSc. vedoucí oddělení starších čs. dějin ÚČSSD ČSAV v Praze.

Jan Skutil

Upozornění.

Zájemcům o městskou heraldiku sdělujeme, že okresní archivy Brno-venkov v Rajhradě, v Prostějově a v Uherském Hradišti mají ještě na skladě menší počet výtisků publikace Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček.

red.

Milovník cestování.

350. výročí úmrtí Bedřicha z Donína (nar. kol. 1574) vzpomněl v deníku Lidová demokracie ze dne 16.2.1985 Karel Seglt. Příspěvek se zmiňuje o Donínových životních osudech a zejména vyzdvihuje jeho cesty po střední Evropě a Itálii; cestovní deník je zajímavým svědectvím o hospodářských poměrech, přírodních a stavebních zajímavostech i průmyslové výrobě té doby.

H.

KRONIKA

Prof. František Klein osmdesátilety.

V letošním roce oslavil své osmdesáté narozeniny (nar. Tlumačov na Moravě 23.5.1905) jeden z významných moravských genealogů v oblasti občanského rodopisu prof. František Klein, jehož dílo, ať již na poli genealogie, vlastivědy, archivnictví či překladatelské a pedagogické práce, výstižně, i když ne úplně zhodnotil dr. Jan Skutil, CSc. 1)

Mnoho členů našeho klubu zná prof. Kleina ze Státního oblastního archivu v Brně, kde s obdivuhodnou zaníceností dokončuje monumentální dílo zabývající se excerptemi všech poddanských příjmení z moravského tereziánského katastru, které bude mít základní význam pro moravskou genealogii.

Nejeden náš člen si s vděčností vzpomene, že jeho první krůčky v samostatné badatelské činnosti byly vedeny radami jubilanta. Prof. Klein se také nevyhýbal organizátorské práci. Po dvě období odpovědně zastával jednatelskou funkci v brněnské pobočce Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Byl vynikajícím vedoucím genealogických kursů, v našem klubu vykonával gestora pro genealogickou práci.

Nelze nevzpomenout také jeho přednáškovou činnost, která obohatila život brněnské pobočky i našeho klubu.

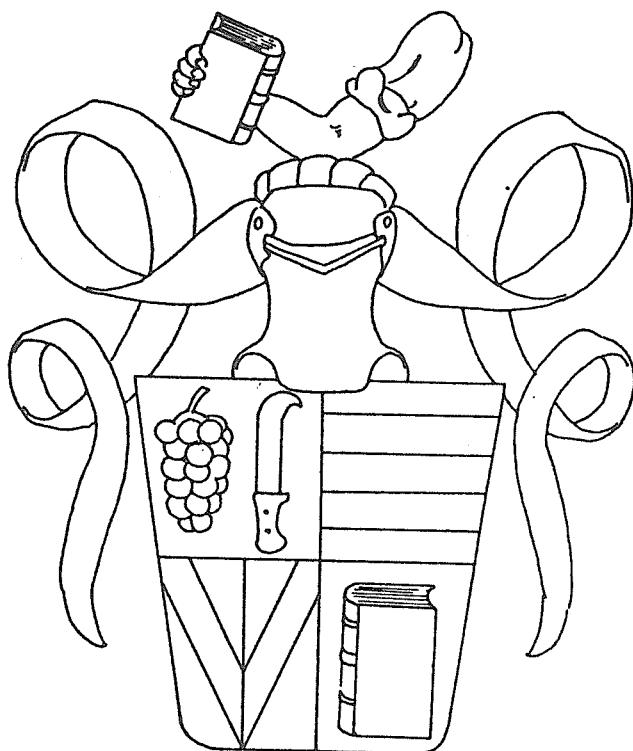
Chtěli bychom těmito řádky poděkovat jubilantovi za práci na poli genealogie, které si vážíme a vážit nepřestaneme, a do dalších let mu poprát mnoho zdraví, životní pohody a dokončení jeho životního díla.

Mojmír Procházka, Jiří L. Bílý

1) Jan Skutil, K jubileu prof. Františka Kleina. In: Genealogické a heraldické listy, řada III., červenec 1975, sešit 9, s. 35.

Osobní znak prof. Františka Kleina:

Štíť je čtvrcený. V prvním červeném poli je vpravo zlatý hrozen, vlevo stříbrný vinařský nůž se zlatou rukojetí. V druhém modrém poli jsou dvě zlatá břevna. Třetí pole je stříbrno-červené polcené a v něm je obrácená krovec též obrácených tinktur. Ve čtvrtém stříbrném poli je vlevo ořízkou postavena kniha. Na štít je postavena kolčí přilba s červeno-zlatě-stříbrno-červenou točenicí, vpravo červeno-zlatými a vlevo modrozlatými přikryvadly. Za klenot je v lokti ohnutá paže oděná v modrém rukávu držící červenou knihu. (Podle ex libris Břetislava Štorma z roku 1941).

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ INFORMACE

Vydává jako interní tisk pro potřebu členů v nepravidelných lhůtách Genealogický a heraldický klub při ZK ROH Královopolských strojíren v Brně, Palackého 78

Odpovědný redaktor: František Špírk

Redakční rada:

JUDr. Jiří L. Bílý, Jiří Hanáček, PhDr. Adolf B. Král, CSc.,
PhDr. Tomáš Krejčík, PhDr. Ivan Starha, Vilém Walter.

Obálka:

Kresba znaku Miroslav Pavlů, výtvarné řešení Jiří Hanáček

Bezplatný odběr vázán na zaplacení ročního členského
příspěvku.

Povoleno odborem kultury JmKNV č.j. 370028185